واتموا الحج و العمرة لله (القرآن)

د حج او عمرې

مسنون طريقه

تاليف

فضيلة الشيخ ابو محمد امين الله البشاوري

حفظه الله تعالى

مكتبه محمديه

منګل مارکيټ بيرون ګنج پيښور

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوستانو اګرکه تفصیلا دا مسائل ډیروقت (او ضخیم کتاب غواړی) لیکن ان شاء الله دا مسائل تحقیق شده دی عمل پرے پکار دے۔

او مونږ حتی الوسع د دلیل نه راویستلی دی۔

نو د خپل حج او عباداتو اصلاح اوکړئ او د رسول الله ﷺ په مخالفت سره ئے بربادول پکار نهٔ دی۔ او تفصیل دپاره فتاوی الدین الخالص (۱۰) جلد عربی ته رجوع کیدے شی۔

وصلی الله علی نبینا محمد وآله وصحبه اجمعین وقع الفراغ من الضمیمة لیلة الثلاثاء عام ۱۰/۱۴۲۶ هـ شوال ۱۰/۱۳۔

OOOOOO

کمپوزنگ وتصحیح

ابوزهیر سیف الله شیخ آباد نمبر ۴ پشاور۔

فهرست د کتاب

مضمون	صفحه
مقدمه : په دے کتاب کښے درے بحثونه دی	۶
اول بحث : فوائد الحج : د حج فائدے	۶
یوه عظیمه فائده	۹
د حرمینو شریفینو فضیلت	۱۱
د حج مبرور – یعنے مقبول حج – فائده او علامه	۱۲
فائده : حج یو قالب دے	۱۴
دویم بحث : صحیح نیت، صحیح عقیده دریم بحث د مال حلالوالے	۱۵
عجیبه نکته	۱۶
اول باب : د عمرے، حج قِران، حج اِفراد او حج تمتع بیان	۲۱
د حج تمتع بیان	۲۲
تبصره : څو بدعات او غلط فهمیانے	۲۲
کوم حج غوره دے ؟	۲۳
د ډیرو عمرو کولو حکم	۲۴
دویم باب : د عُمرے تفصیل	۲۶
د میقاتونو بیان اودا پنځه دی	۲۸
د تلبیه الفاظ	۲۹
د حج یا عُمرے دپاره عربئ وغیره ژبه کښے نیت نشته	۳۱
د ذو الحلیفه خصوصیت : چه هلته به مونځ کولے شی	۳۲
محرم دپاره څه کارونه جائز او څه منع دی	۳۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

په احرام کښې او د احرام نه مخکښې بدعات او غلطیانې ۳۷
کله چه د مکې کورونه اووینې ۳۹
مکې مکرمې ته د ورځې داخلیدل افضل دی ۴۰
د کعبې لیدو په وخت هره دعاء کول جائز دی ۴۱
طواف اود هغې متعلقات ۴۲
تنبیه : د حجر اسود خکلولو په وخت صرف الله اکبر وئیل سنت دی ۴۲
د رکن یمانی او حجر اسود مینځ کښې دعاء ۴۳
په طواف کښې اضطباع (ښئ اوګه ښکاره کول) ۴۳
په حجر اسود باندې تندې کیخودل سنت دی ۴۴
فائده : د کعبې د مورې نه په طواف کښې ځان ساتل ۴۴
د طواف، حجر اسود او رکن یمانی فضیلت ۴۵
په طواف کښې بدعات او ناروا کارونه (۱۹) ۴۶
کله چه طواف ختم کړی شنګه به اوځی؟ ۵۰
بیا به دوه رکعته مونځ اوکړی، ددې مسائل ۵۰
د طواف نه پس دوه رکعته هر وخت کول جائز دی ۵۱
بیا به زمزم ته لاړ شی او اوبه به اوسکی ۵۳
د زمزم اوبو ښښلو په وخت اودریدل شته که نه؟
په زمزم کښې بدعات ۵۴
کله چه فارغ شی نو سعی ته دې متوجه شی ۵۵
سعی او د هغې مسائل ۵۵
په سعی کښې د صحابه کرامو نه منقوله دعاء ۵۷
په سعی کښې بدعات (۹) ۵۷

بیا دې سر اوخرئی، احرام نه اووتلو، عمره پوره شوه ۵۹
د حلق او قصر – یعنې سر خرئیلو یا لنډولو – بیان ۵۹
په حلق او قصر کښې بدعات (۱۵) ۶۰
فصل : د زنانه د عمرې بیان (۸) مسائل ۶۱
په عمره کښې فرائض ۶۴
دریم باب : د حج اود هغې د احکامو تفصیل ۶۵
احرام به د کوم ځائې نه تړی؟ ۶۵
مِنیٰ کښې مخکښې ځایونه نیول بدعت دې ۶۶
فرض طواف مخکښې کول نه دی جائز ۶۷
په حج کښې فرائض ۶۷
په حج کښې واجبات (۷) ۶۸
عرفات اود هغې متعلقات ۶۹
د عرفات مسائل (۵) ۷۰
په عرفات کښې بدعات او ناروا کارونه (۱۶) ۷۲
مزدلفه اود هغې متعلقات ۷۵
مزدلفه نه مخکښې مونځ کول خلاف سنت دی ۷۶
مزدلفه کښې شپه تیرول واجب دی ۷۷
په مزدلفه کښې بدعات (۶) ۷۸
مزدلفې نه د نمر خاته نه لږ مخکښې روانیدل سنت دی ۷۹
مِنیٰ اود هغې متعلقات ۷۹
د اختر په ورځ صرف یوه جمره عقبه ویشتل دی ۸۰
حلق – سر خرئیل ۸۰
د ذبح طریقه ۸۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شیطان په ویشتو او ذبح کښې بدعات (۱۱) ۸۱
د سر خرئیلو نه پس جامې اغوستل او طواف زیارت له تلل ۸۳
مهمه مسئله ۸٤
ددے طواف نه پس سعی شته او که نه ؟ ۸٤
هرکله چه مِنیٰ نه واپس لاړ شي ۸۵
د مِنیٰ په ورځو کښې ذکر او عبادت کولو ترغیب ۸٦
کله چه د اختر په دویمه ورځ جمرات ویشتلو اراده وي ۸٦
د دوو جمرو ویشتلو نه پس دعاء کول (او طریقه) ۸۷
دریمه ورځ ته نه ایساریدلو جواز ۸۷
د دعاء د قبلیدو ځایونه او وختونه (۱۸)۔ ۸۸
د دعاء شرطونه ۹۰
د حج نه واپسي ۹۱
کله چه بیت الله نه اوځي ۹۲
ځان سره زمزم یا هدیه راوړل ۹۲
د حج تکلیفونه یادول د محبت تقاضا نه ده ۹۲
د حج نه واپسئ کښې بدعات ۹٤
څلورم باب : د حج بعضې مسائل (۲٤)۔ ۹٦
د احرام او میقات مسائل ۱۰۱
د حج قِران، تمتع او حج افراد مسائل ۱۰۵
عجیبه فائده : مسجد حرام کښې د مونځ ګذار ۱۰٦
مخې ته تیریدل څنګه دي ؟
دَم په څه لازمیږي ؟ او ضروري خبردارے ۱۰۷
د طواف، سعی او جمراتو مسائل ۱۱۱

د هدی احکام ۱۱۸
د حرم شریف حدود ۱۱۹
د عرفات، مزدلفه او مِنیٰ مسائل ۱۲۱
نا شنا مسئله ۱۲٤
د ماشومانو د حج بیان (۷) مسائل ۱۲۵
په حج کښې نائب نیول اوشرطونه ۱۲۷
زنانه بغیر د محرم نه حج نشي کولے ۱۳۰
طواف وداع ۱۳۳
خاتمه د کتاب : د مسجد نبوی او غارونو زیارت کول ۱۳٦
د نبي ﷺ په زیارت کښې موضوعي حدیثونه ۱۳۸
کله چه مدینې طیبې ته اورسي، اول به مسجد ته لاړ شي ۱۳۹
رسول الله ﷺ به بقیع مقبرے ته تللو ۱٤۱
مدینې طیبې ته د تللو بدعات (۲٤) ۱٤۲
غار حراء او غار ثور ته تلل ۱٤۵
بیت المقدس ته سفر کول ثواب لري ۱٤۵
اختتام کتاب ۱٤٦

(c) ketabton.com: The Digital Library

جمله حقوق محفوظ دی

د کتاب نوم ——— د حج او عمرے مسنون طریقه
د مؤلف نوم ——— شیخ ابو محمد امین الله بشاوری حفظه الله
سنهٔ طباعت اول ایډیشن ذی القعده : ۱۴۲۶ھ
سنهٔ طباعت دویم ایډیشن شعبان ۱۴۳۲/۲۰ھ
تعداد ——— ۱۱۰۰
کمپوزنگ وتصحیح ابو زهیر سیف الله عفی عنه
اخراج ——— ابو سلمان حضرت محمد عفی عنه

ناشر

مکتبه محمدیه

بیرون گنج گیټ منگل مارکیټ پیښور

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله والصلاة والسلام على رسوله محمد وآله وصحبه اجمعين:

امابعد: د کتاب پدے طبع (ایډیشن) کښې بعضے ضروری مسائل چه مخکښې کتاب کښې نهٔ وو - د بعضے ملگرو په مشوره - اضافه کړے شول. الله تعالی دے ددے فائده نوره هم عامه کړی. آمین.

ابو محمد امین الله البشاوری.

ذو القعده: ۱۴۲۶/۱۲ھ

0000000

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

تمهید

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِیْ فَرَضَ عَلٰی عِبَادِهٖ فَرَائِضَ وَحَدَّ لَهُمْ حُدُوْدًا وَسَكَتَ عَنْ اَشْیَاءَ رَحْمَةً بِهِمْ لَا نِسْیَانًا بَلْ مَغْفِرَةً وَاِحْسَانًا، وَمِنْ اَهَمِّهَا الْفَرَائِضُ الْخَمْسَةُ الْمَذْكُوْرَةُ فِیْ حَدِیْثِ ابْنِ عُمَرَ رَضِیَ اللّٰهُ عَنْهُمَا الَّذِیْ رَوَاهُ فِی الصَّحِیْحَیْنِ. وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلٰی مَنْ بَلَّغَ عَنِ اللّٰهِ مُرَادَهٗ بِاَوْضَحِ بَیَانٍ وَاَتَمِّ تِبْیَانٍ، تَرَكَهُمْ عَلَی الْمَحَجَّةِ الْبَیْضَآءِ لَا یَزِیْغُ عَنْهَا اِلَّا هَالِكٌ وَعَلٰی آلِهٖ وَاَصْحَابِهٖ وَاَتْبَاعِهٖ اِلٰی یَوْمِ التَّنَادِ ؞

اما بعد :

په هر قسم علم کښے کتابونه لیکلے شویدی او په هره مسئله پوره پوره کتابونه مسطور دی لیکن مونږ دا رساله د حج د بعضے احکامو په بیان کښے اولیکله ځکه چه شیخ الاسلام ابن تیمیه رحمه الله فرمائیلی دی چه د مسائلو په اعتبار سره په عباداتو کښے حج ګران عبادت دے، اګرکه پدے باب کښے ډیر کتابونه شته لیکن صحیح کتابونه په عربئ ژبه کښے دی او اردو کښے هم شته لیکن بعضے ډیر اوږده او بعضے ډیر مختصر دی او په اکثرو کښے د

بدعاتو اثبات هم شویدے۔

ځمونږ دا رساله به ان شاء الله تعالی تاسو ته د کتاب د حوالے او د کتاب د نوم سره سره هغه احکام پیش کوی چه هغه د رسول الله صلی الله علیه وسلم یا د صحابه کرامو رضی الله عنهم نه ثابت وی۔

او ددے سره سره به زه هغه بدعات هم لیکم چه د حج په مراسمو کښے ئے خلق کوی، ځکه چه کله عبادت په داسے طریقه اوشی چه هغه د سنت مطابق وی او بدعت په کښے نه وی نو هغه د الله په دربار کښے ښه قبلیږی او دیته احسن عمل وائی۔

پدے رساله کښ یوه مقدمه او څلور بابونه او یوه خاتمه ده۔

❁❁❁❁❁❁❁

(c) ketabton.com: The Digital Library

مُقَدِّمَة

پدے مقدمه کښې درے بحثونه دی

اول بحث د حج او د عمرے او د مسجد حرام او د مسجد نبوی د فضائلو په بیان کښې دے۔

١- فوائد الحج والعمرة :

یعنې د حج او عمرے فائدے چه د هغے په معلومولو کښې د نیت صحیح کیدل راځی او احتساب په عمل کښې پیدا کیږی، دارنګه د عمل سره شوق پیدا شی، دغه فائدے زه د آیاتِ قرآنیه او د احادیث د رسول الله ﷺ نه راخلم او صرف په حواله اکتفاء کوم بتوفیق الله تعالی وعونه۔

په حج کښې ایمانی، اخلاقی، ثقافتی او اجتماعی، سیاسی او دنیوی فائدے شته۔ الله تعالی فرمائی : ﴿لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ﴾ چه حاجیان خپلو فائدوته حاضر شی۔

١- صحیح حج سبب د جنت دے .

٢- سبب د مغفرت دے۔ [رَجَعَ كَيَوْمَ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ]. (بخاری مسلم).

٣- پرله پسے حج او عمره کول فقر ختموی .

٤- دارنګه ګناهونه ختموی (ترمذی)۔

٥- حج د ایمان او د جهاد نه روستو افضل عمل دے۔ (بخاری

ومسلم)۔

٦- د الله تعالی حکم اداء کول دی :

﴿وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ﴾ .

٧- د نبی علیه السلام اتباع ده۔

٨- حاجی ته په هره تسبیح او تکبیر او تهلیل باندے زیرے ورکول کیږی۔ (ترغیب وترهیب)۔

٩- حج مخکنی ټول ګناهونه ختموی تردے چه حقوق العباد لیکن که پردے مال ورسره وی نو واپس کول د مال خپل مستحق ته ضروری دی۔ (صحیح مسلم وابن خزیمه)۔

١٠- حج جهاد د هر ضعیف انسان دے۔ (طبرانی، عبد الرزاق)

١١- د زنانو دپاره حج، جهاد دے۔

١٢- د اسلام یو عظیم رکن دے۔

١٣- پرله پسے حج او عمره عمر ډیره وی۔ (بیهقی)۔

١٤- حاجی به د خپلے کورنۍ خلقو دپاره سفارش کوی۔ په یو ضعیف روایت کښې راغلی دی چه د څلور سوه کسانو سفارش به کوی۔ (مسند البزار)۔

١٥- په هر قدم د اوښانو د حاجی باندے یوه نیکی لیکل کیږی او یوه ګناه لرے کیږی او یوه درجه اوچتیږی۔ (ابن حبان)۔

١٦- د حاجی او معتمر دعاء قبلیږی ځکه د الله تعالی میلمانه دی۔ (بزار، ابن ماجه، ابن حبان) ۔

١٧- او که دے استغفار غواړی الله تعالی ورته بخښنه کوی۔

(نسائی)۔

۱۸- او حاجی چه د چا دپاره بخښنه اوغواړی هغه هم الله تعالی بخښی۔ (الحاکم، ابن خزیمه)

۱۹- په دوه رکعاتو د طواف د یو مریئ (غلام) آزادولو ثواب ملاویږی۔

۲۰- صفا مروه کښې سعی باندې او یا (۷۰) مریانو ثواب۔

۲۱- د عرفې په ورځ الله تعالی آسمان د دنیا ته راځی او تولو حجاجو ته - او دوی چه د چا دپاره سفارش کوی - بخښنه کوی۔

۲۲- د جمراتو په یو یو گذار باندې یوه کبیره هلاکونکی گناه معاف کیږی۔

۲۳- قربانی ذخیره کیږی د الله تعالی په نزد۔

۲۴- د سر خرئیلو په هر ویخته باندې یوه گناه معاف او نیکی لیکل کیږی۔

۲۵- او طواف چه کله کوی نو تول گناهونه به دې معاف وی او یو ملائك به تا ته وائی، د سره عمل شروع کړه۔ دا روایت طبرانی، ابن حبان راوړیدې۔

(مجمع ٤/ ۲۷۶۔ المطالب العالیه - ٨٤، ٥٠٧، باسناد لابأس به)۔

۲۶- دارنګه په یو یو ویخته چه په زمکه پریوځی د قیامت په ورځ به نور ملاویږی۔

۲۷- که حاجی او عمرې والا چرته لاره کښې مړ شی نو تر قیامته به هغه له د حج او عمرې اجر لیکل کیږی۔ (ابویعلی)۔

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۸- او الله تعالی په عرفات والو باندې دارنګه په طواف والو باندې فخر کوی (طبرانی، بیهقی)۔

۲۹- د حاجی او عمرې والو ذمه واری الله تعالی اخستې ده که مړ شی جنتی به وی او که واپس راشی نو اجر او یا غنیمت به راوړی (طبرانی فی الاوسط)۔

۳۰- دارنګه حساب به ورسره نه کیږی۔

۳۱- دارنګه قیامت کښې به تلبیه حالت کښې راپاڅیږی

(بخاری، مسلم)۔

۳۲- نفقه په حج کښې په اووه سوه (۷۰۰) چنده ده۔

(رواه احمد باسناد حسن)۔

۳۳- په رمضان کښې عمرې د حج مقدار ثواب لری بلکه د رسول الله ﷺ سره د حج کولو ثواب لری۔

۳۴- حج هم سبیل الله دې (ابوداؤد)۔

۳۵- د تلبیه ویونکی دپاره هر څوك گواهی ورکوی ښی او چپ طرف والا۔ [رزین، ابن ماجه، ترغیب]

۳۶- په تلبیه او تکبیر کښې د جنت زیرې دې (طبرانی)۔

۳۷- د طواف اجر په مقدار د مرئی (غلام) آزادولو دې۔

۳۸- د حجر اسود او رکن یمانی مسح کول د گناه د رژیدلو سبب دې۔ (ابن حبان)۔

۳۹- **یوه عظیمه** فائده دا ده چه مسجد حرام کښې یو مونځ په یو لاکهه دې او مسجد نبوی کښې یو په زر باندې دې۔

(c) ketabton.com: The Digital Library

(عبد الرزاق، ابن حبان) ۔

۴۰- په طواف کښے د الله تعالی په رحمت کښے داخلیدل دی
(ابن ماجه) ۔

۴۱- د حجر اسود گواهی به وی په هغه چا چه ښکل کړے ئی
وی په حق باندے۔ (ابن حبان) ۔

۴۲- دارنگه رکن یمانی به هم گواهی ورکوی۔ (طبرانی) ۔

۴۳- د ذو الحجے په ابتدائی لس ورځو کښے نیك اعمال ډیر
اجر لری۔ (بخاری)۔

۴۴- د عرفے په ورځ اکثر خلق د اور نه آزادولے شی ۔
[ابن خزیمه، ابویعلی]۔

۴۵- شیطان په ورځ د عرفے باندے سخت غصه او ذلیل وی ځکه
د الله تعالی رحمت نازلیږی او لوئی لوئی گناهونه معاف کیږی۔

۴۶- په رمی الجمار یعنی شیطان ویشتلو کښے د ابراهیم علیه
السلام اتباع ده۔ (ابن خزیمه)۔

۴۷- د سر خریونکی دپاره رسول الله ﷺ د رحمت دعا کړیده۔
[اَللّٰهُمَّ ارْحَمِ الْمُحَلِّقِيْنَ۔ بخاری] ۔

۴۸- د زمزم د اوبو ډیرے فائدے دی لکه د هر مرض او جهل او
بے تقوائی دپاره علاج دے۔ (طبرانی، ابن حبان)۔

۴۹- په حج کولو سره سرے د یهودیت او نصرانیت د مرگ نه
بچ کیږی۔ (بیهقی، مشکاة) ۔

۵۰- الله تعالی فرمائی: کوم انسان چه ما ورته مال ورکړے وی

او هر پنځه کاله کښے حج نه کوی نو محروم دے یعنی د هر خیر
نه۔ (ابن حبان باسناد صحیح) ۔

۵۱- د مسجد قباء زیارت او هلته دوه رکعاته مونځ د عمرے په
مقدار اجر لری هره ورځ۔ (احمد، نسائی) ۔

۵۲- په مدینه کښے که څوك مړ شو هغه دپاره خصوصی
شفارس د رسول الله ﷺ شته۔ (مسلم) ۔

۵۳- دا قسم نور فوائد هم په کښے شته لکه دعا قبلیدل لږ
وقت کښے ډیرے نیکیانے جمع کول، د الله تعالی د محبت نښه ده،
دارنگه د هدایت ذریعه ده، دارنگه د حج او عمرے په وجه د دنیا بقا
ده ﴿قِيَامًا لِّلنَّاسِ﴾ او بے شماره فوائد لکه ایمان تازه کول وغیره
پکښے شته لیکن په شرط ددے چه شعور او فکر سره حج څوك
اوکړی۔ اَللّٰهُمَّ ارْزُقْنَا زِيَارَةَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ آمين۔

د حرمینو فضیلت

۱- حدیث کښے راځی، نبی کریم ﷺ فرمائی:
لَا تَشُدُّوا الرِّحَالَ اِلَّا اِلٰى ثَلٰثَةِ مَسَاجِدَ، اَلْمَسْجِدِ الْحَرَامُ وَالْمَسْجِدُ الْاَقْصٰى وَمَسْجِدِيْ هٰذَا۔ (بخاری، مسلم)

ترجمه: د درے جماتونو نه غیر نورو جماتونو ته د عبادت دپاره
سفر مه کوئ چه هغه مسجد حرام، مسجد اقصی او مسجد
نبوی ﷺ دے۔ [بخاری ومسلم]۔

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حج مبرور (مقبول) فائده او علامه

د ابو هريره رضي الله عنـه نه روايت دے دا فرمائي د رسول الله ﷺ نه تپوس اوشو چه كوم يو عمل بهتر دے ؟ رسول الله ﷺ اوفرمائيل : په الله او رسول بانـدے ايمان راوړل، دا بهترين عمل دے- بيا تـرے تپوس اوشو چـه بيـا كوم عمل بهتر دے ؟ هغه اوفرمائيل : جهاد في سبيل الله- بيا ترے تپوس اوشو، بيا كوم يو عمل بهتر دے ؟ نو وے فرمائيل : حج مبرور بهتر عمل دے-

[بخاري، مسلم]-

د حج مبرور ثواب دا دے چـه جنت تـه انسان داخلوى حج مبرور ديته وائى چه گناه په كښے نه وى او حديث كښے راځى :

[إِطْعَامُ الطَّعَامِ وَلِينُ الْكَلَامِ] -

(د الله تعالى بندگانو ته خوراك وركول او نرمے خبرے ورسره كول دى) نو د حـج د مبـرور كيـدو دپاره يـو څـو گـناهونو نه ځان ضرور ساتل پكار دى چه حج ئے مبرور شى :

١ - اولـه گناه : **شرك** دے چـه دا بـنيادى گناه ده مغفرت ئے نه كيږى تـرڅـو چه توبه دے ويستلے نه وى- د شرك مثال دا دے لكه ياعلى مدد وئيل- يارسول الله مدد يا رسول الله أَغِثْنِيُ يا رسول الله يا بابا راورسيږے يا دا وئيل چه د فلانى ولى په مدد او طاقت مے كار اوكړو يا د اولياؤ په نوم قسم او نذر كول يا د طاغوت قانون منل

او هغے تـه ځان تسليـمول ځكه شرك سره هر عمل باطليږى او خصوصا حج به دے باطل شى-

٢- **دويمه** گناه : گيره خرئيل يا وره كول دا يو عظيم جرم دے او داسے گناه چه په سفر او حضر او خوب او په ويخه او مسجد كښے او بهر د مسجد نـه هر وخت سرے پرے گناهگار وى- او كه دے حالت كښے مرے شوے نو بيا د خاتمے د خرابوالى علامه ده، د چا حج چه قبول نشى نو د هغے نښه دا ده چه گناه نه پريدى، بار بار ئے كوى-

٣- دريمه گناه : د سرو گوته اچول دا په سرو حرامه ده-

٤- څلورمـه گناه : بے حيائى كول او په طواف او حجر اسود كښے د زنانو تيـل كـول چـه دا ظلمِ عظيم دے او حال دا دے چه د نفلى طوافونو نـه ځان حفاظت كښے ساتل زيات ضرورى دى، بلكه په حج كښے نبى عليه السلام صرفِ درے طوافه كړيدى طواف قدوم ،طواف فرض، اوطواف وداع نـور نفلى طوافونه ئے نـدى كړى پـدے وجـه بعضے علماء وائى چه حج كښے صرف دغه درے طوافونـه عبادت دے بـاقى ضرورى ندى، البتـه كـه نورو مسلمانانو ته تكليف نه رسى نو بيا د نورو دلائلِ عامه نه د طواف استحباب معلوميږى (ليكن څوك چه نوى حج يا عمرے ته راځى هغـوى تـه د طواف مـوقـع وركول پكار دى او ځانله نور نوافل تلاوت وغيره كـوه)- نـو زمـونږ په زمانه كښ په نفلى طوافونو خلق خپله حياء برباده وى او حياء ډير ضرورى شے دے-

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- پنځم: موبائل فون ځان سره ساتل او مطاف او طواف او مانځه کښې د هغې تلې (رنګ) راتلل سخته بې ادبي ده او عبادات بربادول دي دا ګناه دومره زياته ده چه څوک ئې ګناه هم نه ګڼري۔

٦- شپږمه ګناه دا ده: خلقو سره بعد اخلاقي کول او ايذاء رساني کول دا هم ډير حجاج کوي او حال دا دے چه مسلمان ته د هغه مال او بدن او عزت ته ضرر رسول ګناهِ کبيره ده۔

٧- تصويرونه ويستل او د عرفات، منی، مزدلفه نه ميله جوړول او يا د تې وی (آله مصوره) ته ځان وړاندے کول او لاسونه خوزول په مسجد کښې دننه ډيره بے وقاري ده۔

فائده: په يو اثر کښې راځي چه د رمضان او د جمعې ورځ او حج درے واړه قالب دي که دے کښې انسان صحيح استعمال شي نو ټول کال او هفته او ټول عمر به برابر وي او که ديکښې غلط استعمال شوے نو بيا به دے باقي زندګي خرابه وي۔

[کما فی اللمعة للسيوطی، والدين الخالص: ٦]۔

د ابو هريره رضی الله عنه نه روايت دے فرمائي: ما د رسول الله ﷺ نه اوريدلي دي چه فرمائيل ئې:

مَنْ حَجَّ فَلَمْ يَرْفُثْ وَلَمْ يَفْسُقْ رَجَعَ مِنْ ذُنُوْبِهٖ كَيَوْمَ وَلَدَتْهُ اُمُّهٗ۔

[بخاري، مسلم]۔

ترجمه: چا چه حج اوکړو او د ښځو او نا فرمانئ خبرے ئې اونکړے نو دا د ګناه نه داسے (پاک) راواپس شو لکه چه د مور نه د پيدا کيدو په وخت کښې د ګناه نه پاك وو۔

نو زه ټولو حاجيانو ورونو ته درخواست کوم چه دا رساله په پوره توجه سره اوګوری او نورو ملګرو ته ددے دعوت ورکړی، دے دپاره چه حج مو د الله تعالی په دربار کښې مبرور او مقبول شي۔

والله المستعان وهو نعم المعين۔

دويم بحث

د صحيح نيت

صحيح عقيدے او حلال مال په باره کښې دے

هر انسان چه د حج يا عمرے اراده اوکړی نو هغه لره د يو څو خبرو لحاظ ساتل ضروري دي ځکه چه حج او عمره د جهاد په شان دي۔ پدے کښې مال او نفس دواړه لګيږي او حديث کښې راځي:

اَلْحَجُّ جِهَادُ كُلِّ ضَعِيْفٍ۔ (اخرجه ابن ماجه)۔

حج د ضعيف انسان دپاره د جهاد په شان دے نو پدے کښې د اخلاص کوشش ضروري دے۔ ددے دپاره چه عبادت ئې بے ځايه لاړ نشي ځکه شيطان اول انسان عبادت ته نه پريږدي او کله چه د عبادت اراده اوکړي نو بيا ئې ورلره په ريا او شهرت وغيره سره بربادوي۔ د اکثرو خلقو د حال نه معلوميږي چه هغوی حج ددے دپاره کوي چه خلق ورته حاجي صاحب اووائي او بعضے خلق پدے نيت باندے ځي چه ځما ګاونډيان او خپلوان حاجيان شو خلق به وائي چه فلانکي سړی سره مال شته او حج ته نه ځي۔

(c) ketabton.com: The Digital Library

بعضے خلق د سيال او سياحت په نيت حج ته ځی۔ دلته يوه

عجيبه نکته: ده هغه دا چه په مکه مکرمه کښے الله تعال
داسے شنه او مزيدار بوټی او ونے او ګلونه ندی پيدا کړی چه خلق
ئے سيال ته لاړ شی بلکه يوه شړه علاقه کښے الله تعالی دغ
مقدس مقام پيدا کړيدے وجه دا ده چه کچرے دا مقام س
سبز، شاداب وے او نهرونه پکښے جاری وے نو زيات خلق به د خپل
خواهش په بناء دغه ځائے ته تللے ليکن الله تعالی سر سبز او شادا
ددے وجے نه پيدا نکړو چه حج ته هغه څوك لاړ شی چه هغه د ال
تعالی او د هغه د کور سره مينه لری او بل څه مقصد ئے نه وی لک
چکر، خوراك، څښکاك وغيره۔

ليکن دومره ده چه اوس داسے شيان پيدا شويدی چه خلق ئ
الله رب العزت د عبادت نه منع کړيدی، د حج تولو ورځو کښ
بازارونو کښے ګرځی او بهر ملکی څيزونه ګوری او حرم ته هغ
وخت راشی چه جَمعه تياره وی يا ولاړه وی او اکثر خلق په سرل
اودريږی نور څه نشم وئيلے۔

بعضے خلق حج ته پدے نيت ځی چه فلانکے شے دلته ن
خرڅيږی د سعودی نه به ئے راوړو هلته ارزان ملاويږی۔

بعضے خلق پدے نيت ځی چه بيا خلق ما په جرګو کښے کينو
او اعتماد رابانده اوکړی، دارنګه نورے ارادے ئے هم وی چه شيط
لوئی دشمن ئے د انسان په زړه کښے اچوی او انسان ته پته ن
لګيږی نو هر مسلمان لره کوشش پکار دے چه دا عقيده اوسات

چه زه حج له ځکه ځم چه په ما فرض دے – او حديث شريف کښے
راځی چه په چا باندے حج فرض شی او دے په غير د څه عذر نه
اونکړی نو : مَاتَ يَهُوُدِياً اَوُ نَصُرَانِيًّا.

(اخرجه الترمذی باسناد ضعيف)۔

ومثله روی عن علی موقوفا۔ ارکان الاسلام (۱/۲۸۵)

بله دا چه د الله رب العزت خاص کور چه د برکتونو او
رحمتونو نه ډك ځائے دے هغه زه اووينم او هلته عبادت اوکړم چه
يو مونځ په کښ په يو لاکھ دے۔

بل به دا نيت کوی چه هغه ځائے د هدايت دے چه زه د ځان سره
هدايت راوړم او هدايت د الله تعالی په خزانو کښے بهترين شے دے
دا وجه ده چه مونږ هر وخت وايو :

اهُدِنَا الصِّرَاطَ الُمُستَقِيُمَ۔

اے الله ! مونږ ته سمه لار اوښايه۔ هدايت ته انسان په هره لحظه
کښے محتاج دے۔ غرض دا چه انسان دے د حج کولو په وخت د
دنيا څيزونه مخے ته نه راوړی۔ بيا چه کله واپس راځی او د تحفے يا
د هديه په طور څه راوړی په هغه به دده اخلاص نه خرابيږی۔

د اخلاص سره يو بل اخلاص هم ضروری دے هغه دا چه
انسان د الله تعالی په ذات او صفاتو او اسماؤ باندے پوره يقين
اولری په هغے کښے تحريف اونکړی بلکه الله تعالی چه ځان دپاره
کوم صفات بيان کړيدی يا ورلره رسول الله ﷺ بيان کړيدی په
هغے کښے به تاويل، تحريف، تشبيه نه کوی او مخلوق لره به د الله

(c) ketabton.com: The Digital Library

صفات نه ورکوی چه مخلوق په هرڅه پوهیږی او یا په هرڅه قادر دے یا د ورکولو اخستلو سره تعلق لری او دا یقین به هم انسان لری چه حاکم الله تعالی دے د هغه د قانون نه بغیر د بل چا قانون منل کفر دے، انګریزی، روسی، چینائی قوانین ټول د اسلام په ضد دی۔ نو مطلب دا دے چه انسان باندے دا درے قسمه توحید یادول ضروری او لازمی دی۔

۱ - اول: **توحید** اولوهیت۔ ۲ - دویم **توحید** ربوبیت۔

۳- دریم **توحید** اسماء او صفات۔

دے سره د الله تعالی حاکمیت منل هم لازم دی لکه مخکښے مختصر ذکر کړے شو۔ دا مجملے خبرے ما اوکړے د بصیرت والاؤ دپاره دا کافی دی که د چا علم ته پوره نه وی پریوتی نو د کوم حق پرست عالم نه دے تحقیق اوکړی۔

یو بل عرض دا دے چه د حج نه مخکښے انسان دپاره د دینی کتابونو خاصکر د حج متعلق کتابونو متعلق مطالعه کول پکار دی چه اخلاص او ایمان او احکام زده کړی دا به ډیره ښه وی که دا نشی کولے نو د یو عالم سره ډے کینی چه د هغه نه د عباداتو او د حج متعلق مسائل او ترتیب زده کړی چه عبادت ئے کمال والا شی۔ هسے په پټو سترګو ډے عمل نه شروع کوی۔

OOOOOOO

دریم بحث

د مال حلالوالے

انسان چه حج ته ځی نو مال به لګوی دے خبره کښے ډیر زیات کوشش پکار دے چه د حاجی سړی مال ځکه حلال پکار دے چه په حرام مال سره انسان الله تعالی ته نشی نزدے کیدے۔

حدیث کښے راځی: لَایَقْبَلُ اللّٰهُ اِلَّا الطَّیِّبَ ۔

[اخرجه البخاری ومسلم]۔

مطلب دا چه الله تعالی پاك دے او د پاك او حلال مال نه بغیر نور مالونه نه قبلوی۔

نو د سود په مال حج کول یا دغش او دهوکے او یا په ظلم سره مال اخستل یا تول ناپ کښے نقصان کول پدے سره مال ګټل او بیا پرے حج کول دا. هر مسلمان ته معلومه ده چه پدیسره حج نه قبلیږی او حدیثونه هم دے باب کښے ډیر راغلی دی۔

یو حدیث کښے راځی د مسلم شریف روایت دے چه یو انسان به پراګنده آلوده ویښتو والا (مسافر) وی او لاسونه به ئے اوچت کړی وی او د الله تعالی نه به دعا غواړی او حال به دا وی چه خوراك څکاك او لباس به ئے حرام وی نو دده دعا به څنګه قبوله شی۔ الحدیث۔

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو كه حاجي صاحب په بيت الله او يا په هغه ځايونو كښې دعا غواړي چه هلته دعا ښه قبليږي نو څنگه به ئے دعا قبوله شي چه مال ئے حرام وي او هغه ځايونه چه دعا پكښې ښه قبليږي روستو به ذكر شي ان شاء الله تعالى- الله تعالى دے زمونږ د هرڅه اصلاح اوكړي- [آمين]-

ooooooooo

اول باب

د عمرے، حج قران، حج

افراد او حج تمتع بيان

عمره كښې د علماؤ اختلاف دے چه آيا دا واجب ده او كه سنت ده ؟- بعضے وائي چه واجب ده لكه امام شافعي او احمد – رحمهما الله – دا قول كوي او امام ابوحنيفه او امام مالك رحمهما الله – وائي چه دا سنت ده او دا قول شيخ الاسلام ابن تيميه (فتاوى : ۵/۲۶) كښې غوره كړيدے بيا عمره په ټول كال كښې كيږي ليكن په هغه درے ځلورو ورځو د حج كښې ئے كول نه دي پكار ځكه انسان د حج نه كمزورے كيږي- كوم يو انسان چه د حج د مياشتو نه مخكښې په عمره لاړ شي نو دا به د عمرے پوره كولو نه روستو ځان حلال كړي-

او كوم انسان چه د حج په مياشتو كښې لاړ شي نو ده لره دوه **طريقے دي : اوله** دا ده : كه چرے د ځان سره ئے د خپل ملك يا د سعودي د بل ښار نه ځاروے بوتلے وي نو دۀ لره پكار دي چه د عمرے نه روستو په احرام كښې پاتے شي تردے پورے چه حج په هم دغه احرام كښې اوكړي او دے ته حج قِرآن وائي- قِران معنى يو ځائے كول دي نو حج قِران ديته وائي چه په يو احرام كښې حج او عمره

(c) ketabton.com: The Digital Library

دواړه اوکړې شي.

دویمه طریقه : دا ده چه د عمرې نه پس به ځان حلال کړي او کله چه د حج ورځې راشي نو بیا به احرام اوتړي او د اختر په ورځ قربانی پدې دوه کسانو واجب ده. او دې ته حج تمتع وائي يعنې د حج په میاشتو کښې عمره کول او بیا ځان حلالول او بیا د حج دپاره احرام تړل او حج افراد دېته وائي : چه انسان د حج د میاشتو نه غیر په رمضان یا په نورو میاشتو کښې عمره کړې وي او بیا صرف حج اوکړي او یا د پاکستان نه روان شي او د حج ورځو ته ورسیږي او عمره اونکړي او یا د حج په میاشتو کښې لاړشي عمره اونکړي صرف طواف اوکړي نو ده لره پکار دي چه د حج پورې په احرام کښې اووسیږي ترڅو پورې چه ئې حج نه وي کړې احرام به نه لرې کوي او پدې حاجي باندې قرباني واجب نه ده. او د حج میاشتې درې دي : شوال، ذي القعده، ذي الحجه.

تبصره :

دلته یو څو بدعات او غلط فهمیانې دي چه خلق ئې کوي :

۱- اول دا چه خلق وائي : څوك چه رمضان یا شوال کښې عمرې ته لاړلو او حج ئې نه وي کړې نو په ده حج فرض شو، دا غلطه خبره ده او د حدیث نه مخالفه ده ځکه چه حدیث کښې راځي رسول الله ﷺ څلور عمرې کړېدي او ټولې ئې د ذي القعده په میاشت کښې کړېدي او حال دا دې چه مخکښې درې عمرو کښې هغه حج نه دې کړې بیا ئې روستو حج کړېدې نو دا مسئله د

امیانو (بې علمو) ده.

۲- **دویمه** مسئله دا ده چه : خلق حج قِران کوي او احرام ئې د حج د ورځو پورې تړلې وي او حال دا دې چه ده دخپل ملك او یا د سعودي د بل ښار نه څاروې د ځان سره نه وي راوستې او په حج قِران کښې دا شرط دې چه څاروې به ئې د خپل ځان سره راوستې وي، لکه رسول الله ﷺ چه ځان سره څاروې راوستې وو او حج قِران ئې اوکړلو او نورو صحابه کرامو (سوی د یو څو کسانو نه) د ځان سره څاروې نه وو راوستې نو هغوی ته امر اوشو چه د عمرې نه پس ځان حلال کړي تر دې پورې چه د حج ورځې راشي.

۳- **دریمه** مسئله : هغه دا چه کوم یو حج غوره دې ؟.

دې کښې د علماؤ اختلاف دې لیکن صحیح خبره چه مونږ ته معلومه شویده هغه دا ده چه حج قِران غوره دې لیکن دا پکښې شرط دې چه څاروې به د ځان سره د خپل ملك او یا د سعودي د یو بل ښار نه بوځي. دا د رسول الله ﷺ عمل دې او شیخ الاسلام ابن قیم رحمه الله پدې باندې نورلس (۱۹) دلائل راوړي دي.

او حج تمتع د هغه چا دپاره بهتر دې چه د ځان سره ئې څاروې نه وي بوتلې لکه صحابه کرامو د ځان سره څاروي نه وو بوتلي نو رسول الله ﷺ ورته امر اوکړو چه حج تمتع اوکړئ نو بیا ئې ځان حلال کړلو نو اوس هم هغه چا لره حج تمتع بهتر دې چه د ځان سره ئې څاروې نه وي بوتلې او د حج په میاشتو کښې حج ته لاړ شي او علامه ناصر الدین الالبانیؒ په [کتاب حجة النبی] کښې دا خبره ذکر کړېده او د حج

(c) ketabton.com: The Digital Library

تمتع د وجوب قول ئے اختيار کړيدے او صحيح دا ده چه حج تمتع بهتر دے او واجب نۀ دے او هغه په اصل کښے د شيخ الاسلام ابن تيميه د فتاوی ج ۷۸/۲٦) او د علامه ابن حزم د [المحلی] نه نقل کړيدے او زياته تشريح ئے ابن قيم کړيده۔

٤- څلورمه غلط فهمی دا ده :

چه اکثر خلق عمرو ته لګيدلی وی تنعيم ته ځی او هلته مسجد عائشه رضی الله عنها نه احرام تړی او عمرے کوی او حال دا دے چه ډير طوافونه د ډيرو عمرونه غوره دی، عقلا هم او شرعا هم۔ هر چه عقلا دی هغه دا چه په يوه عمره باندے ډير وخت لګيږی چه په هغے کښے انسان ډير طوافونه کولے شی۔

او هر چه شرعا دی نو هغه دا دی چه د نبی ﷺ نه په يو سفر کښے ډيرے عمرے ندی ثابت۔ او همدارنګه صحابه کرامو رضی الله عنهم دا عمل ندے کړے کوم چه د مدينے طيبے نه راغلی وو او مکه مکرمه کښے اوسيدل يو هم دا قسم عمرے ندی کړی۔ صرف عائشه رضی الله عنها بيماره شوے وه نو د رسول الله نه ئے د عمرے مطالبه اوکړه چه زه به پس د حج نه عمره اوکړم ؟ نو رسول الله ﷺ هغے ته اجازه اوکړه او د خپل ورور سره ئے د تنعيم نه عمره اوکړه کوم چه مشهور دے په مسجد عائشهؓ باندے۔

او شيخ الاسلام ابن تيميهؒ ډيرو عمرو ته بدعت وئيلے دے او ډير دلائل ئے پرے پيش کړيدی ليکن زه اوس هغه نشم راوړے۔ د شيخ الاسلام (فتاوی ج ۴١٦/۲٦ – ٤٤ – ٤٥) اوګوره هلته ئے زيات تفصيل بيان کړيدے۔

بله خبره دا ده چه آيا پدے عمرے سره انسان تمتع والا ګرځی او که نه ؟۔ يعنے چه يو انسان د رمضان په مياشت کښے په مکه مکرمه کښے مقيم شو بيائے د حج په مياشتو کښے د تنعيم نه عمره اوکړه نو آيا په ده باندے قربانی لازم ده او که نه ؟۔

ديکښے د علماؤ اختلاف دے بعضے وائی : چه دا سړے متمتع شو، قربانیورباندے لازمه ده او بعضے نور علماء وائی : چه دا انسان متمتع نه دے يعنی قربانی پرے نه ده لازمه۔

شيخ الاسلام ابن تيميه – رحمه الله – فرمائی :

وَقَدْ تَنَازَعَ السَّلَفُ فِیْ هٰذَا هَلْ يَكُوْنُ مُتَمَتِّعًا عَلَيْهِ دَمٌ اَمْ لَا ؟ وَهَلْ تُجْزِئُهُ هٰذِهِ الْعُمْرَةُ عَنْ عُمْرَةِ الْاِسْلَامِ اَمْ لَا ؟

او شامی ليکلی دی :

ثُمَّ لَوْ اَحْرَمَ بِاُخْرٰی بَعْدَ دُخُوْلِ اَشْهُرِ الْحَجِّ وَحَجَّ مِنْ عَامِهٖ لَمْ يَكُنْ مُتَمَتِّعًا فِیْ قَوْلِ الْكُلِّ لِاَنَّهٗ صَارَ فِیْ حُكْمِ الْمَكِّیِّ بِدَلِيْلِ اَنَّ مِيْقَاتَهٗ مِيْقَاتُهُمْ۔ [شامی ۱۹۵/۲]۔

ترجمه : که سړی رمضان کښے عمره اوکړه او بيائے د حج په مياشتو کښے د مکے نه عمره اوکړه نو دا تمتع والا نه دے د ټولو احنافو علماؤ په نزد باندے ځکه دا سړے د مکے والاؤ په حکم کښے دے دليل پرے دا دے چه دده ميقات او د مکے والاؤ ميقات يو دے او حال دا دے چه په مکے والاؤ باندے تمتع نشته نو په ده باندے هم تمتع نشته

دويم باب

د عمرے تفصيلي بيان

هر انسان چه دعمرے اراده اوكرى نو :

١ - اول بـه غسـل كوى او دا غسـل مستحب دے او غسلونه درے ثابت دى، ١- يو د احرام تړلو دپاره۔

٢- دويم غسل د دخول مكه دپاره۔

٣- دريم : غسـل د ورځے د عـرفے دپاره۔ اودا پـه حسن حديث كښې راغلے دے۔

اوګوره فتح البارى (١/٤٥) - نصب الرايه (٨٥) حجة النبى (١٢٣) فتاوى الدين الخالص (١٠)۔

بيا احرام سپين پكار دے او دا ښه دے ځكه حديث كښې راځى چه سپينے جامے په ژوند كښې اغوندئ او مړو ته هم كفن سپين وركوئ (مشكاة كتاب الجنائز)۔

او كه بل رنګ وو نو هم جائز دے، ديكښې د نبى ﷺ نه منع نه ده نقل۔ (فتاوى ابن تيميه - ١٠٩)۔

بله خبره دا ده چه احرام د ميقات نه تړل سنت دى البته كه يو انسان د ميقات نه مخكښې د احرام جامه واچوى نو دا جائز ده نبى عليه السلام د ميقات نه مخكښ جامه د احرام اچولے ده خو د

(c) ketabton.com: The Digital Library

احرام تړل يعنے تلبيه او نيت كول به د ميقات نه وى ددے نه مخكښې احرام تړل سنت ندى۔ بلكه امام مالك - رحمه الله - ورته بدعت وئيلى دى۔

(مناسك الحج والعمره ص١٣)۔

مګر كله چه سخت ضرورت راپيښ شى مثلا چه جهاز كښې ځى نو هغه ته كله د ميقات پته نه لګى نو پدے وجه كه هغه په ائرپورټ كښې احرام اوتړلو نو دا به ان شاء الله جائز وى ځكه چه ضرورت دے۔

❁❁❁❁❁❁

(c) ketabton.com: The Digital Library

د میقاتونو بیان

میقاتونه پنځه دی

۱- **ذو الحلیفه** : (أبیار علی) د مدینے والاؤ دپاره او هر څو
چه په دغه طرف راتیریږی دا د مکے نه په (٤٥١) کلومیټ
مسافت باندے دے دا د ټولو نه لرے میقات دے۔

۲- **جُحفه** : د شام والاؤ دپاره چه د مکے نه شمال مغربی طرف
د (۱۸۷) کلومیټر په فاصله پروت دے او د رابغ سره نزدے دے۔

۳- **قرن المنازل** : (سیل) د نجد والاؤ دپاره دے چه د مک
نه مشرق ته د عرفات په طرف د (۹٤) کلومیټر په فاصله دے۔

٤- **یلَملَم** : د یمن والاؤدپاره چه د مکے نه جنوب ته دیرش
میله یا (٥٤) کلومیټر فاصله لری۔

٥- **ذات عِرق** : د عراق والاؤدپاره دے د مکے شمال مشرقی
طرف ته د (۹٤) کلومیټر په فاصله دے۔

دا میقاتونه د هر هغه چا دپاره هم دی چه په دے ورتیریږی او
ددے په محاذات (برابرئ) ورتیریږی او څوك چه د میقات نه دنن
اوسیږی نو هغه به د خپل کلی نه احرام تړی لیکن هوائی جهاز
والا له په هوائی اډه (ائرپورټ) کښیے احرام تړل پکار دی او بحری
جهاز والا پاکستانی به د یلملم نه احرام تړی۔

د احرام نه پس که د فرض مونځ وخت وی نو اودے کړی نفل وغیره دے نه کوی او که د فرض مونځ وقت نه وی نو بیا که دوه رکعاته مونځ د تحیة الوضوء په طور کوی نو اجازت شته او دا خبره مو ځکه اوکړه چه د احرام دپاره مونځ د محمد ﷺ نه ثابت نه دے او دا صحیح قول دے لکه شیخ الاسلام فرمائی :

وَإِلَّا فَلَيْسَ لِلْإِحْرَامِ صَلَاةٌ تَخُصُّهُ۔

یعنی : د احرام دپاره څه خاص مونځ نشته۔

او همدارنګه ځان دے صفا کړی بریت، عانه (زیرناف ویښته) او تخرګ وغیره اګرکه دا خبرے هم د احرام سره ضروری نه دی لیکن صفائی ښه شے دے، بیا به یوځل تلبیه اووائی دا احرام تړلو سره تلبیه وئیل ضروری دی لکه دا عمل د رسول الله ﷺ وو۔

د تلبیه الفاظ دا دی :

لَبَّيْكَ اَللّٰهُمَّ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ لَاشَرِيْكَ لَكَ لَبَّيْكَ إِنَّ الْحَمْدَ وَالنِّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ لَاشَرِيْكَ لَكَ۔

ددے سره دا الفاظ که څوك ملګری کړی نو بهتره ده ځکه دا هم د رسول الله ﷺ نه نقل دی :

لَبَّيْكَ إِلٰهَ الْحَقِّ، لَبَّيْكَ ذَا الْمَعَارِجِ لَبَّيْكَ ذَا الْفَوَاضِلِ، لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ وَالْخَيْرُ بِيَدَيْكَ وَالرَّغْبَاءُ إِلَيْكَ وَالْعَمَلُ۔

(متفق علیه)

باقی الفاظ په مرعاة شرح المشکاة او الدین الخالص کښ اُوګورئ۔

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیائے چه څومره خوښه وی په اوچت آواز سره دے وائی ځکه الله تعالی ته هغه حج زیات خوښ وی کوم کښے چه تلبیه ډیره اوویلے شی او وینه پکښے توئی شی یعنی قربانی پکښے اوکړے شی (مشکاة)۔

نو تلبیه ډیره وئیل افضل دی د تلبیه سره به کله کله نبی علیه السلام – لاَ اِلٰهَ اِلَّا الله — هم ملګرے کوله یعنی کله تلبیه او کله کلمه۔ رواه احمد (۱/۴۱۷)۔

دارنګه چه د احرام تړلو په وخت کښے ورسره داسے اووائی :

لَبَّيْكَ حَجَّةً (صرف حج کونکی به دا وائی)

یا لَبَّيْكَ حَجَّةً وَعُمْرَةً (د حج قِران کونکے به دا وائی)۔

یا لَبَّيْكَ عُمْرَةً (صرف عمره کونکے به دا وائی) نو دا سنت طریقه ده۔ (بخاری)

د احرام تړلو وقت کښے قبلے ته متوجه کیدل او په ولاړه تلبیه وئیل پکار دی (بیهقی) او داسے دعاء وئیل هم بهتر دی :

اَللّٰهُمَّ حَجَّةً لاَ رِيَاءَ فِيْهَا وَلاَ سُمْعَةَ.

(الضیاء فی المختارة – او ترتیب البغیة باحادیث الحلیة ۲/ ۴۳ رقم ۱۵۸۴)۔

ترجمه : اے الله دا حج داسے حج اوګرځوے چه ریاء او اوروول پکښے نه وی۔

بیائے که داسے اووئیل :

اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اُرِیْدُ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ فَيَسِّرْهُمَا لِیْ

دا دعا د نبی علیه السلام نه اګرکه نده ثابته لیکن هسے یو دعا

ده که چا اووئیله نو د عامو دعاګانو پشان حکم لری جائز ده خو دلته یو قانون واوره ! هغه دا چه مبنی د حج په اعمالو ده په اقوالو نه ده یعنی په حج کښے ارکان زیات ضروری دی له دعاګانو او ذکرونو نه۔

د حج یا د عمرے دپاره څه خاص نیت په عربئ یا په پښتو یا په بله ژبه کښے نشته بلکه د ټولو عبادتونو لپاره که مونځ وی، که روژه وی که حج وی که زکات وی تلفظ په نیت سره پکښے بدعت دے اوګوره (مرقات ۱/۱۷) فتاوی شیخ الاسلام ۲۶/۱۰۵)۔

وَالصَّوَابُ الْمَقْطُوْعُ بِهٖ اَنَّهٗ لاَيُسْتَحَبُّ شَيْءٌ مِنْ ذٰلِكَ۔

صحیح خبره دا ده چه په نیت باندے تلفظ کول په هره طریقه چه وی ندے مستحب۔

بیا که عمرے والا وی او که حج والا وی اشتراط دے اوکړی دا طریقه په حدیث کښے راغی چه ضباعه بنت الزبیر ته نبی علیه السلام فرمائیلی وو چه داسے شرط اولګوه چه اے الله ! زه خو حج کوم لیکن که تا مریضه کړم یا دِے په بل سبب زه د حج نه پاتے کړم نو زه به دغه ځائے کښے ځان حلالوم۔ نو فائده به دا شی چه هدیه، قربانی به په شرط والا باندے نه وی کله که چرته بند شی په څه عذر (ترمذی وغیره کښے دا حدیث راغی او بخاری او مسلم کښے هم راغلے دے او صحیح دے اګرکه بعضے علماء ترے خلاف کوی لیکن زمونږ حجت او دلیل قول د محمد صلی الله علیه وسلم دے د علماؤ خبرے چه د قرآن او حدیث نه مخالفے وی نو زمونږ دپاره

دلیل نه دے او دا حدیث ددے صحابی پورے خاص هم نه دے۔

-بیا که د ذو الحلیفه نه (کوم چه د مدینے والو میقات دے) احرام تړی نو په ذو الحلیفه کښے مونځ کول - که فرض وی او که نفل- غوره دی۔ بخاری کښے راځی :

اَتَانِیُ آتٍ مِنُ رَبِّیُ فَقَالَ صَلِّ فِیُ هٰذَا الُوَادِیُ الُمُبَارَكِ وَقُلُ عُمُرَةٌ وَحَجَّةٌ.

(ما ته جبرئیل راغلو چه پدے پاك میدان كښے مونځ اوکړه)

لیکن دا د احرام مونځ ندے بلکه ددے مکان سره تعلق لری۔

000000000

د محرم دپاره څه
کارونه جائز او څه منع دی

۱- اوله مسئله : دا حرام نه مخکښے په بدن باندے تیل یا عطر لګول جواز لری نبی علیه السلام به دا کار کولو او بیا به دغه خوشبوئی د احرام حالت کښے باقی وه په سر کښے (بخاری) او په جامه باندے خوشبوئی مخکښے د احرام نه یا روسته د احرام تړلو نه جائز نه ده کچا کړے وی سمدس دے اوباسی او دے وینځی۔

[بخاری]-

۲- جماع او اسباب د جماع به هم نکوی ځکه حج، عمره بل شے نه فاسده وی سوا د جماع نه لکه شیخ الاسلام فرمائی :

وَلَیُسَ فِی الُمَحُظُورَاتِ مَا یُفُسِدُ الُحَجَّ اِلَّا جِنُسُ الرَّفَثِ۔

او په نورو شیانو لکه لباس وغیره باندے انسان ګناهګاریږی سوا د جماع نه او حج پرے نه فاسدیږی په اتفاق د علماؤ سره یعنے په لباس وغیره باندے حج نه فاسدیږی صرف سړے پرے ګناهګاریږی۔ [فتاوی شیخ الاسلام ۲۶/۱۰۸]-

۳- محرم سړے به موزے، بوټان، پرتوګ، قمیص، ټوپۍ، او پټکے او هره ګنډلے جامه به نه اغوندی هاؤ ! که چپلے نه وی نو موزه بوټهان اچولے شی بیا که پړکی (ګیټۍ) پکښے پټے شوے نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم جواز لری علی القول الراجح ځکه د بخاری روایت کښے اجازت ورکړے شویدے او (وَلْيَقْطَعْهُمَا أَسْفَلَ مِنَ الْكَعْبَيْنِ) والا حدیث منسوخ دے، د نسخ دلیل شته تفصیل غواړی او دا د بعض علماؤ قول دے او جمهور علماء قطع (پریکولو) ته ترجیح ورکوی۔ او دا ځائے د تفصیل ندے۔

٤- څلورم د بد نظرئ نه ډے ځان ساتی ځکه چه اوس دا ظلم ډیر زیات شویدے، په طیاره (جهاز) کښے او په مطار (ائرپورټ) او په ټولو ځایونو کښے۔ والی الله المشتکی من هذه البلیة۔

٥- پنځم د جګړے نه ډے ځان ساتی خصوصا خپلو کارونو کښے او د دنیا په شیانو کښے او هر چه امر بالمعروف او نهی عن المنکر دے نو په هغے کښے بحث کول کله مستحب وی او کله به واجب اوګوره [المنسك لابن تیمیه ص۱۰۷]۔

لیکن حاجیان صاحبان اکثر جګړے کوی ځکه چه شیطان وربانذے کوشش کوی چه حج ورله خراب کړی۔

او قرآن کریم کښے فرمائی:

﴿فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ﴾

ترجمه: پس په چا باندے چه حج فرض شی په شروع کولو سره نو بیا دے جماع او د هغے متعلق خبرے نه کوی او جګړے او نافرمانی ډے نه کوی۔ دا مفهوم د آیت دے۔

٦- شپږم: خرابے بے ضرورته خبرے ډے نه کوی۔ شریح قاضی تابعی رحمه الله به چه کله احرام اوتړلو نو داسے به وو (کَالْحَيَّةِ

الصَّمَّاءِ) لکه د مار په شان چپ چاپ۔ او دے کښے ډیرے فائدے دی چه هغه زه اوس نشم ذکر کولے۔

۷- اوم: دا چه ښکار به نه کوی۔

۸- اتم: سر به نهٔ پټوی نه په احرام او نه په بله جامه کښے لږ ساعت دپاره که خطا سره ئے پټ کړو نو قربانی پرے واجبه نه ده آؤ که قصداً ئے دا کار اُوکړو نو بیا ګنهګار دے او د بعض علماؤ په نیز په دهٔ باندے دم لازم دے۔ د دم د لازمیدو تفصیل روستو راروان دے۔

۹- نهم: نوکونه به نه پرے کوی۔

۱۰- لسم: ویښته به قصدا نه خروی او نه به ئے شوکوی۔

۱۱- یولسم: څه به قتلوی هم نه صرف ضرری شیان وژلے شی لکه لړم، مار، مږه، کارغه، سپے، او د سپړے اوورډے په وژلو سره هیڅ شے نشته دے۔

د شریعتِ مطهره اصول دا دی چه د بندګانو سره آسانی اوکړے شی هرڅه کښے خصوصا په باب د احکامو کښے چه د ځان نه څه غیر ضروری شیان ضروری نکړی یا مباح شیان حرام نه کړی لکه د مثال په طور باندے:

۱۲- د احرام په حالت کښے غسل کول جائز دی لکه بعض خلق دا بد ګنړی۔ (بخاری باب الغسل)

۱۳- په حالت د احرام کښے د سر مږل په غسل کښے جائز دی بعضے خلق ئے غلط ګنړی۔

۱٤- د سر ګرول جائز دی اګر که یو ویښته یا دوه ویښته یا زیات

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترې پريوځي ليکن بعضې خلق وائي فديه ورکول ضروري دي۔ بلا دليل – په دې باره کښې حديث د ابوايوب انصاريؓ په بخاري کښې شته)

۱۵– وينه ويستل حجامت کول يعني د سر نه وينه ويستل جائز دي اګر که لږ شان ويخته لرې کړې شي نو دا کار جائز دې نبي عليه السلام کړيدې رواه البخاري (اِحْتَجَمَ فِيْ رَأْسِهٖ)۔

کوم علماء چه وائي پدې صورت کښې فديه ورکول لازم دي د هغوی قول بې دليله دې، ځکه رسول الله ﷺ دا کار اوکړو او فديه ئې ورنکړه۔ من ادعى فعليه البيان۔

۱۶– د کشمالي يا خوشبويه شي بوئي کول روا دي او لړول د عطرو نو جائز ندي، دارنګه مات نوك غوړزول روا دي ليکن بعض خلق ئې جائز نه ګڼړي بلا دليل۔

۱۷– په چهترۍ يا کانړي يا د خيمې لاندې کيناستل روا دي بعضې خلق د ګاړي نه سر لرې کړي او چهترۍ يا خيمه بده ګڼړي محرم دپاره، نو دا غلط دي ځکه رسول الله ﷺ په حالت د احرام کښې د جامې د لاندې او د خيمې د لاندې ناست دې۔

۱۸– د کمر بند تړل يا هميانۍ تړل يا لنګ تړل عند الضرورت روا دي۔ او که ضرورت نه وي نو تړل ئې ندي پکار، ليکن بعضې خلق دې مسائلو کښې تشدد کوي۔ او جائز ئې نه ګڼړي بلا دليله۔ دارنګه چشمې، ګوته، ګينته اچول روا دي۔

۱۹– دارنګه د يخنۍ په وقت کښې بعضې خلق خپې په څادر پټې

کړي ان شاء الله دا جائز دي صرف بوټان، موزه اچول او جرابې اچول احرام کښې ټيك ندي ليکن بعضې خلق د ناپوهۍ په وجه مطلق خپې پټول ناروا ګڼړي او تشدد دين کښې پيدا کوي۔

عبد الله بن عمر رضي الله عنهما نه روايت دې چه هغوی د يخنۍ په موسم کښې خپل بدن پټ کړې وو۔ (تُلْقِيْ عَلَيَّ بُرْنُسًا) (بخاري)

په احرام کښې او د احرام نه مخکښې بدعات او غلطيانې

۱– بعضې خلق د صفر مياشت کښې سفر نه کوي د مخلوق نه يريږي دا خبره بې بنياده ده۔

۲– بعضې خلق وائي چه د مسافر نه روستو کور مه جارو کوئ دا غلطه خبره ده۔ [مدخل ۲/۶۷]۔

۳– دوه رکعاته مونځ کول چه اول رکعت کښې به : قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ– وائي او دويم کښې به قُلْ يَا اَيُّهَا الْكَافِرُوْنَ– وائي او کله چه فارغ شي نو داسې به وائي : اَللّٰهُمَّ بِكَ انْتَشَرْتُ وَاِلَيْكَ تَوَجَّهْتُ او آية الکرسی به وائي۔ دا ټول بدعات دي خلاف سنت طريقې دي او دا بدعات امام غزاليؒ په خپل کتاب [احياء العلوم] کښې ليکلي دي او دې مونځ او دعا باره کښې چه کوم حديثونه راغلي دي هغه ضعيف بلکه منکر دي اوګوره [سلسله الاحاديث الضعيفه ص-۳۷۲-

حجة النبی ص ۱۰٦] للالبانی۔

٤- بعضے خلق کله چه په سفر ځی د سورت بقرے آخری آیتونه وائی یا اِنَّا اَنْزَلْنَاهُ- وائی یا آیت الکرسی وائی یا سورت فاتحه وائی په دے گمان چه پدے سره د دنیا او آخرت حاجتونه پوره کیږی داخبرے غلطے دی۔

٥- سفر یواځے کول پدے نیت چه زه د الله تعالی سره محبت لرم یا متوکل یم داخبره غلطه ده۔

٦- ډیر لوئی بدعت او حرام کار دا دے چه کله حج ته ښځه ځی نو پردی سړی سره په غیر شرعی طریقه سره نکاح اوتړی او یا همدغه شان ورسره ځی۔ دا دواړه کارونه حرام دی۔

[السنن والمبتدعات ص ۱۰۹]۔

٧- احرام مخکښے د میقات نه تړل بے ضرورته دا ناروا ده۔ پوره تشریح په حجة النبی (۱۱۱) کښے اوگوره او د امام مالکؒ قول مونږ مخکښے ذکر کړلو۔

٨- اضطباع په وقت د احرام کښے یعنے ولے (اوګه) ښکاره کول ځکه دا په طواف کښے سنت دی، مخکښے له طواف نه او پس د طواف نه ئے کول بدعت دے۔

[شامی ۲/۲۱۵- فتح القدیر ٤/۱۵۰- تلبیس ابلیس ۱۵٤]۔

٩- نیت کول په خولے باندے چه نیت مے کړے د زړه د اخلاص د حج تر آخره - دا بدعت دے۔

۱۰- په یو آواز سره د ډیرو خلقو تلبیه وئیل ندی مشروع

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوگوره [مدخل ۲/۲۲۱]۔

۱۱- بعضے وائی چه په وینه وتلوسره قربانی لازمیږی دا غلطه خبره ده ځکه په حدیث کښے راځی چه رسول الله ﷺ په احرام کښے په سر مبارك باندے ښکر لګولے وو۔ (بخاری)۔

۱۲- غسل کول په احرام کښے جائز دی کوم ویخته چه په غسل کښے پریوځی له سر نه یا د ګیرے نه نو هیڅ ګناه پکښے نشته یا په ګرولو د بدن سره څه ویخته پریوځی نو هیڅ باك پکښے نشته دے۔ [المنسك لابن تیمیة فی الفتاوی-۱۱٦]۔

۱۳- تلبیه صرف اول کرت وئیل او بیا نه وئیل دا هم خلاف سنت دی نن صبا خلق تلبیه وئیلو باندے شرمیږی او حال دا چه د تلبیه د فضیلت نه خبر نه وی چه نبی علیه السلام فرمائی : نشته یو تلبیه ویونکے چه تلبیه وائی مگر دده خی او ګس طرف ته چه څه کانړی او ونے او لوټے دی هغه (هم) دده سره تلبیه وائی تردے چه دخی او ګس طرف نه زمکه ختمه شی۔ رواه الترمذی وابن ماجه وابن خزیمه باسناد حسن۔ نو تلبیه د حج شعار دے او سنت دا ده چه دا ډیره اووئیلے شی کله چه د انسان حالت بدلیږی مثلا جهاز ته د ختلو په وخت یا په جهاز کښے بیا د کوزیدو په وخت دغه شان په تولو لاره باندے تر طواف پورے۔

کله چه د **مکے مکرمے** کورونه محرم سړے اووینی تلبیه دے بنده کړی (لږ ساعت دپاره) ځکه نور کارونه شروع کیږی چه هغے ته متوجه شی (او فکر ورته برابر کړی)۔ (بخاری مجمع الزوائد

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳/۲۲۵) او ددے نه روستو تلبیه وئیلے شی تر طواف کښے داخلیدلو پورے۔

مکے ته د ورځے داخلیدل افضل دی لیکن د شپے جائز دی۔ (بخاری، ابوداود)۔

مکے ته نبی علیه السلام د باب المعلات د طرف نه راغلے وو او مسجد ته د باب بنی شیبه نه داخل شوے وو لیکن د هرے دروازے نه داخلیدل جائز دی۔ قال علیه السلام :

مَكَّةُ كُلُّهَا طَرِيْقٌ يَدْخُلُ مِنْ هٰهُنَا وَيَخْرُجُ مِنْ هٰهُنَا

رواه الفاکهی باسناد حسن۔

خو افضل دا ده چه د باب بنی شیبه نه داخل شی(کوم چه د صفا مروه مینځ کښے راځی د باب السلام په خوا کښے)۔

بیا د مسجد چه کوم اذکار او آداب دی د هغے لحاظ دِے اوکړے شی او داخل دِے شی، کله چه کعبه اووینی نو که (د دعا دپاره) لاس اوچتوی نو د ابن عباسؓ نه نقل شته چه هغه به دلته لاسونه اوچتول۔ رواه ابن ابی شیبهؒ او مرفوعا هم نقل دی لیکن باسناد ضعیف (الضعیفة– ١٠٥٤)۔

بیا هره یوه دعا دلته کولے شی څه خاص معین ذکر لازم ندے او عمر بن الخطابؓ به دا دعا وئیله :

اَللّٰهُمَّ اَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ فَحَيِّنَا رَبَّنَا بِالسَّلَامِ۔

رواه البیهقی (٥/٧٢) ابن ابی شیبه (٤/٩٧)

کله چه به ئے په بیت الله نظر اولګیدلو نو داسے به ئے فرمائیل :

اَللّٰهُمَّ زِدْ هٰذَا الْبَيْتَ تَشْرِيْفًا وَتَعْظِيْمًا وَتَكْرِيْمًا وَمَهَابَةً وَبِرًّا وَزِدْ مَنْ شَرَّفَهُ وَكَرَّمَهُ مِمَّنْ حَجَّهُ اَوِ اعْتَمَرَهُ تَشْرِيْفًا وَتَعْظِيْمًا.

(فتاوی ابن جریر ص ۱۲۰) ددے په سند کښی کلام دے لیکن دا یوه عامه دعاء ده لوستل ئے جائز دی۔

لیکن په حدیث کښی راغلی دی چه د جابر رضی الله عنه نه تپوس اوشو چه سړے بیت الله اووینی نو لاس به اوچتوی ؟ نو هغه اوفرمائیل : چه مونږ د رسول الله ﷺ سره حج کړے دے مونږ دا کار نه دے کړے یعنی لاسونه مو نه دی اوچت کړی۔

[ترمذی، مشکاه ۱/۲۲۷]۔

نو که انسان اونکړلو نو جائز دی او ددے حدیث په سند کښی کلام هم دے۔

بیا مسجد ته چه کله داخلیږی نو :

بِسْمِ اللّٰهِ اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ – اَللّٰهُمَّ افْتَحْ لِيْ اَبْوَابَ رَحْمَتِكَ۔

به اووائی، په اطمینان سره دِے حجر اسود ته ځان اورسوی او تحیة المسجد به (پدے وخت کښے) نه کوی ځکه د مسجد حرام تحیه طواف دے۔ [المنسک ص ۱۲۰]۔

OOOOOOOO

(c) ketabton.com: The Digital Library

طواف او د هغے متعلقات

طواف د کعبے نه گرزیدلو ته وائی، طواف بیت الله پورے خاص
دے د بل ځائے نه طواف د مشرکانو کار دے طواف د حجر اسود نه
شروع کیږی او په حجر اسود ختمیږی که د انسان وسع کیږی نو
حجر اسود دِے چپ کړی او که ژړا ورځی نو دغه ځائے د ژړا دے او
که دا نه وی نو لاس دِے وروړی او لاس دے چپ کړی او که دا طاقت
ئے هم نه وی نو اشاره دِے ورته اوکړی په لاس باندے اولاس دے نه
چپوی او که لرگے چوکه وغیره وروړی نو د هغے خکلول سنت دی
او کله چه حجر اسود ښکلوی یا اشاره ورته کوی نو بِسْمِ اللهِ اللهُ
اَکْبَرُ دِے وائی فقط یا صرف الله اکبر ۔ بیا دِے د کعبے شریفے نه
گرد وگرځی د حطیم نه شاته ځکه حطیم جزء د کعبے دے (نو بیا
طواف په مینځ دکعبه کښ راځی او حال دا چه طواف به د کعبے
نه بهر کولے شی) او کله چه رکن یمانی ته راورسیدلو نو هغے
باندے به صرف لاس راکاږی او لاس به نه چپوی او که دا وسع ئے
اونه شی نو رکن یمانی ته اشاره نشته بیا چه حجر اسود ته را
ورسیږی نو بیا دِے شروع شی په مخکښے طریقے سره۔ تردے چه
اووه (۷) گردشه اوکړی نو دا یو طواف پوره شو۔

تنبیه : د حجر اسود د خکلو یا اشاره کولو په وخت کښے د
نبی علیه السلام نه صرف اَللهُ اَکْبَرُ نقل دے لکه بخاری

(۴۷۵/۳) کښے د ابن عباس په حدیث کښے راغلی دی۔ او بِسْمِ
اللهِ اَللهُ اَکْبَرُ وئیل د نبی علیه السلام نه مرفوعا ندی نقل۔
البته د عبد الله بن عمر رضی الله عنهما نه په صحیح سند سره
نقل دی چه هغه به بِسْمِ اللهِ اَللهُ اَکْبَر وئیل۔ بیهقی (۷۹/۵)۔
نو ددے وجه نه بعض علماؤ لیکلی دی چه په ابتداء کښے دِے
بِسْمِ اللهِ اَللهُ اَکْبَر وائی او باقی گردشونو کښے دے صرف اَللهُ اَکْبَر
وائی۔ نو په دواړو به عمل اوشی۔ او که څوک په ټول طواف کښے
صرف اَللهُ اَکْبَر باندے اکتفاء کوی نو دا هم سنت ده۔ وکذا قاله
الالبانی فی تعلیق حجة النبی ﷺ۔

د رکن یمانی او حجر اسود مینځ کښے دِے دا دعا وائی :

اَللّٰهُمَّ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ.

(ابوداؤد رقم ۱۶۵۳ – احمد ۴۱۱/۳ وسنده صحیح)

او طواف چه شروع کوی نو اضطباع دِے اوکړی یعنی ښئ
اوگه دِے ښکاره کړی (په ټول طواف کښے) دا سنت دی۔
همدارنگه رمل یعنی پهلوانی کول (پهلوانی دیته وائی، چه
اوچت اوچت تنگ گامونو اخستو سره اوگے اوخوزوی لکه ورزش
والائے چه ځنگه کوی) صرف په اول دریو گردشونو کښے که د
انسان طاقت وی نو سنت طریقه ده بله دا چه په طواف کښے د
ضرورت خبرے جائز دی لیکن غلطے خبرے یا کنځل یا بد اخلاقی
کول حرام دی۔

د طواف په وخت کښے هر ذکر جائز دے او ډیرے خبرے ندی

(c) ketabton.com: The Digital Library

پکار کله چه دنیاوی وی۔

رسول الله ﷺ فرمائی: فَاَقِلُّوا فِيهِ الْكَلَامَ. رواه الترمذی۔

(یعنے طواف د مانځه پشان دے پدے کښے (دنیاوی) خبرے کمے کړئ)۔

حجر اسود ښکلول او په هغے سجده کیخودل د نبی علیه السلام او عمر فاروق او ابن عباس رضی الله عنهم نه ثابت دی۔

حجر اسود ته اشاره په یو لاس کافی ده او استقبال قبلے ته افضل دے تَعْظِيمًا ځکه نبی علیه السلام به ورته دومره متوجه کیدلو چه سجده به ئے پرے کوله۔

فائده ۱: حجر اسود مخے ته په زمکه توره نیغه پټه راخکلے شویده۔ دے پټے (کرخے) نه دِے اشاره مخکښے نه کوی بلکه کله چه په دغه کرخه باندے خپه کیدی نو اشاره دِے اوکړی۔

فائده ۲: د سعودی علماؤ په خپلو کتابونو کښے دا خبره لیکلے ده چه د یو انسان د حجر اسود ښکلولو اراده وی نو ددے خبرے لحاظ دِے ساتی چه د کعبے شریفے موړه (کومے ته چه د کعبے شریفے غلاف تړلے شی) باندے بره او نه خیژی (لکه چه عوام خلق دا کار کوی) ځکه چه دا موړه د کعبے نه جزء دے د هغے نه حساب ده نو که فرض طواف کښ وی نو هغه به ئے خراب شی دغه موړے ته عربئ کښے شاذَرْوَان وائی۔

(التاج والاکلیل ۳/ ۷۰)۔

د طواف او حجر اسود

ښکلولو او رکن یمانی مسه کولو فضیلت

۱- نبی ﷺ فرمائی:

لَيَبْعَثَنَّ اللّٰهُ الْحَجَرَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَلَهُ عَيْنَانِ يُبْصِرُ بِهِمَا، وَلِسَانٌ يَنْطِقُ بِهِ، وَيَشْهَدُ عَلَى مَنِ اسْتَلَمَهُ بِحَقٍّ۔

اخرجه الامام احمد وحسّنه الترمذی۔

ترجمه: خامخا الله تعالی به د قیامت په ورځ حجر اسود راپورته کړی او د هغه دپاره به سترګے وی چه لیدل به کوی او ژبه به وی چه خبرے به پرے کوی او په هغه چا به ګواهی کوی چه په حق (توحید) سره ئے ښکل کړے وی۔

۲- دارنګه فرمائی: مَسْحُ الْحَجَرِ الْاَسْوَدِ وَالرُّكْنِ الْيَمَانِيِّ يَحُطَّانِ الْخَطَايَا حَطًّا. حسّنه الترمذی وصححه ابن حبان۔

ترجمه: په حجر اسود او رکن یمانی باندے لاس راخکل ضرور ګناهونه ختموی۔

۳- نبی علیه السلام فرمائی: چا چه ددے کوټے نه اووه ګردشه اوکړل (یو طواف) دا داسے ده لکه یو غلام آزادول - او دا انسان چه یو قدم اږدی او بل اوچتوی نو یو ګناه ئے ختمیږی او یو نیکئ ورته لیکلے کیږی۔ رواه الترمذی وقال حدیث حسن۔

(c) ketabton.com: The Digital Library

په طواف کښې بدعات او ناروا کارونه

۱- اول: په حجر اسود باندے زنانو سره ملاویدل او ځان نه بچ کول حال دا دے چه حجر اسود ښکلول سنت دی او د پردو زنانو نه ځان ساتل فرض دی نو څوك چه د سنت دپاره فرض پریږدی د هغه حکم هر سړی ته معلوم دے۔

۲- په حجر اسود ښکلولو باندے خلقو ته تکلیف ورکول ندی جائز۔ قال علیه السلام:

یَا عُمَرُ اِنَّكَ رَجُلٌ قَوِیٌّ فَلَا تُؤْذِی الضَّعِیْفَ وَاِذَا اَرَدْتَّ اِسْتِلَامَ الْحَجَرِ فَاِنْ خَلَا لَكَ فَاسْتَلِمْهُ وَاِلَّا فَاسْتَقْبِلْهُ وَکَبِّرْ۔ رواه احمد والشافعی وغیرهما۔

یعنے نبی علیه السلام عمرفاروق رضی ته وئیلی وو چه که ګنړه نه وه نو حجر اسود ښکلوه او که ګنړه وه نو صرف ورته مخامخ لاس اوچت کړه او اَللّٰهُ اَکْبَرُ وایه هسے نه چه ضعیفانو ته تکلیف ورنکړے۔

دا منع په هغه وخت کښې ده چه تیل د حد نه ډیر وی او مخلوق ته تکلیف اورسیږی او کله چه هغوی هم تکړه خلق وی او تکلیف ورته نه رسیږی نو بیا لږ لږ تیل (مزاحمت) جائز دے، دلیل پدے باندے دا دے: عبد الله بن عمر رضی الله عنهما فرمائی چه د حجر اسود د ښکلولو فضیلت چه ما د رسول الله ﷺ نه اوریدلے دے نو زه حجر اسود نه په ګنړه کښې او نه پغیر د ګنړے نه

پریږدم نو که چا د صحابی د عمل تابعداری اوکړه نو ښه کار دے۔

۳- دریم: غسل کول د طواف دپاره بدعت دے۔

٤- څلورم: بعضے خلق چه طواف کوی نو جورابے په خپو کوی دے دپاره چه د کونترو په ګندګئ باندے ئے خپے ګنده نشی دا بدعت دے ځکه کونترے د رسول الله ﷺ د زمانے نه تر اوسه پورے شته او محمد ﷺ دا کار نه دے کړے او نه ئے پرے خپل امت ته امر کړیدے۔ اوګوره فتاوی ص (۱۲۶)۔

٥- پنځم: بدعت دا دے چه کله حجر اسود ته اشاره کوی نو لاس ښکلوی او حال دا دے چه په دے صورت کښې لاس ښکلول نشته۔

٦- شپږم: بدعت د طواف دپاره په خوله باندے نیت ترل چه نیت مے کړے د طواف د اووه ګردشونو ...... [زاد المعاد ج۱/ ٤٥٥) کښې ابن قیم لیکلی دی: چه دا په خوله باندے وئیل بدعت دے۔

۷- اووم بدعت دا دے: چه په طواف کښې بعضے خلق خاص ذکرونه کوی او بعضے خلقو سره کتابچے وی او هغه وائی۔ دا ښه کار نه دے بلکه هر ذکرئے چه خوښ شی هغه دے کوی، دیکښې محمد ﷺ څه خاص ذکرونه ندی متعین کړی۔ اوګوره [المنسك: ۱۲۲] هغې کښې وائی:

وَیُسْتَحَبُّ لَهُ فِی الطَّوَافِ اَنْ یَذْکُرَ اللّٰهَ وَیَدْعُوْهُ بِمَا شَرَعَ وَاِنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ سِرًّا فَلَا بَأْسَ بِهِ وَلَیْسَ فِیْهِ ذِکْرٌ مَحْدُوْدٌ عَنِ النَّبِیِّ ﷺ لَا بِاَمْرِهٖ وَلَا بِقَوْلِهٖ وَلَا بِتَعْلِیْمِهٖ

(c) ketabton.com: The Digital Library

يَدْعُوا فِيهِ بِسَائِرِ الْاَدْعِيَةِ الشَّرْعِيَّةِ وَمَا يَذْكُرُهُ كَثِيْرٌ مِنَ النَّاسِ مِنْ دُعَاءٍ مُعَيَّنٍ تَحْتَ الْمِيزَابِ فَلَا اَصْلَ لَهُ

۸- اتم بدعت: مسجد حرام دپاره په مسجد حرام کښې تحية المسجد کول دا بدعت دے ځکه بيت الله طواف کول دا د بيت الله تحيه ده خو دا حکم د هغه چا دپاره دے چه ابتداء کښې په حالت د احرام کښې داخل شي او که هلته اوسيږي نو بيا د دے حکم د نورو مساجدو پشان دے بيا به تحية المسجد کوی کله ئے چه د طواف اراده نه وی۔

۹- نهم بدعت: بعضے خلق داسے نيت تړی لکه ځنګه چه د مونځ نيت تړی غوږونو ته لاس پورته کوی۔ دا غلطه طريقه ده، صرف حجر اسود ته لاس مخامخ کول او الله اکبر وئيل پکار دی۔

[زاد المعاد ۱/۳۰۳- سفر السعاده ص ۷۰]

۱۰- لسم بدعت: د حجر اسود په ښکلولو کښې اواز او شور کول دا مکروه عمل دے۔ [المدخل ۱/۲۲۴]۔

۱۱- يولسم بدعت: بعضے خلق چه امام سلام اواګرځوی نو سمدستی د حجر اسود د ښکلولو دپاره منډه وهی او بعضے د ملتزم دپاره منډه وهی دا غلط کار دے او د محمد ﷺ نه ځان مخکښې کول دی او د مسجد حرام بے ادبی کول دی۔

۱۲- دولسم بدعت: بعضے خلق د حجر اسود او رکن يمانی په خوا کښې لمن اوچتوی او بعضے پرتوګ اوچتوی دا بدعت دے۔

(حجة النبی ﷺ)۔

۱۳- بدعت: بعضے خلق رکن يمانی ښکلوی دا خلاف سنت طريقه ده۔

۱۴- څوارلسم بدعت: اکثر خلق د کعبے شريفے ټول طرفونه ښکلوی دا هم د رسول الله ﷺ نه خلاف ورزی ده۔

[اقتضاء ص ۲۰۴- مجموعه الرسائل ۲/۳۷۱]۔

د کعبے نور ګوټونه مسح کول يا ښکلول نشته صرف حجر اسود ښکلول يا مسح کول دی او صرف رکن يمانی له لاس وروړل دی۔ عبد الرزاق په خپل مصنف کښې روايت راوړيدے (۸۹۴۵)۔

عن يعلى بن امية قال طُفْتُ مَعَ عُمَرَ بْنِ الْخطابؓ وَفِيْ رِوَايَةٍ مَعَ عُثْمَانَ فَلَمَّا كُنْتُ عِنْدَ الرُّكْنِ الَّذِيْ يَلِي الْبَابَ مِمَّا يَلِي الْحَجَرَ اَخَذْتُ بِيَدِهِ لِيَسْتَلِمَهُ فَقَالَ: اَمَا طُفْتَ مَعَ رَسُوْلِ اللهِ ﷺ قُلْتُ: بَلَى قَالَ فَهَلْ رَأَيْتَهُ يَسْتَلِمُهُ؟ قُلْتُ: لَا۔ قَالَ: فَانْفُذْ عَنْكَ فَاِنَّ لَكَ فِيْ رَسُوْلِ اللهِ (ﷺ) اُسْوَةٌ حَسَنَةٌ.

ترجمه: يعلیؓ فرمائی ما د عمرؓ لاس اونيولو چه رکن شامی ښکل کړی۔ هغه اوفرمائيل: تا د رسول الله ﷺ سره طواف نه دے کړے؟ ده اووئيل: ولے نه! وے فرمائيل تا پدے کار ليدلے دے؟ هغه اووئيل نه! نو وے فرمائيل د رسول الله ﷺ اتباع کښې ستا ښائسته اقتداء شته۔ (صرف د هغه اتباع کوه)۔

۱۵- پنځلسم: د کعبے يا د مقام ابراهيم پورے ځان مخل يا لاس وروپورے راخکل يا د هغے چپول بدعت دے۔

(السنن والمبتدعات - ۱۱۳)۔

۱۶- شپاړسم: ملتزم پورے خيټه جوختول پدے نيت چه دا د

(c) ketabton.com: The Digital Library

دنیا مینځ دے دا غلطه خبره ده دعا ملتزم کښې شته حدیث د ابوداود کښې راغلی دی او دا مسئله به روسته ان شاء الله تعالی۔

۱۷ – اوولسم : بعضے خلق د میزابِ رحمت نه چه کومے د باران اوبه راپریوزی نو په هغے تبرك حاصلوی ددے څه اصل نشته دے۔

۱۸ – اتلسم : بعضے ظالمان مونږ پخپله لیدلی دی چه د شیخ عبد القادر جیلانیؒ ذکر کوی په طواف کښ یا غوث اعظم وائی دا شرك دے او دا کار مشرك سړے کوی۔

۱۹ – نورلسم : د حجر اسود په ښکلولو کښې یا په اشاره کولو کښې د بسم الله اکبر نه زیات کلمات وائی دا د محمد ﷺ نه ندی ثابت نو ځان په بدعاتو باندے مه ستړے کوئ۔

کله چه طواف ختم کړی نو اوگه ډِے پټه کړی او نیغ ډِے نه اوځی ځکه دے سره طواف والاؤ ته تکلیف ملاویږی نود هغوی سره ډِے روان وی لږ لږ ډِے بهر کیږی۔

بیا به دوه رکعته مونځ اوکړی

بیا به دوه رکعاته مونځ اوکړی او دا مونځ سنت دے او دا صحیح قول دے که چا اونکړل نو طواف ئے شویدے لیکن خلاف سنت کار دے۔

دلته یو څو مسائل واوره :

۱ – **اوله مسئله** : کله چه خلقو ته تکلیف نه وی نو دا مونځ

د مقام ابراهیم سره کول سنت دی او چه کله ده یا نورو خلقو ته تکلیف وی نو بیا ئے بل ځائے کښې کول پکار دی ځکه په سنت طریقه کولو باندے خلقو ته تکلیف ورکول حرام دی۔

۲ – **دویمه مسئله** : قُلْ یَا اَیُّهَا الْکَافِرُوْن به اول رکعت کښې وائی او دویم کښې به قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَد وائی کما فی الحدیث۔

۳ – **دریمه مسئله** : بعضے کم عقله فرض مونځ یا دا دوه رکعته د میزاب رحمت مخے ته او د حطیم شاته کوی پدے گمان چه د ترکیانو په زمانه کښې دلته د امام ابوحنیفهؒ مصلی پرته وه، او دا کار اکثر افغانان کوی او دا گمان غلط دے ځکه دا کار غلطو خلقو کړے وو او بله دا چه د احادیثو نه معلومیږی چه دا مونځ د کعبے مخے ته کول بهتر دی۔

٤ – **غلورمه اختلافی مسئله :**

بعضے خلق وائی چه دا مونځ به په اوقات مکروهه کښې نه کوی ځکه پدے درے اوقاتو کښې د مونځ کولو نه منع راغلے ده او بعضے علماء وائی چه دا مونځ په هر قت کښې کیږی ځکه چه دا سببی مونځ دے او په دے باندے ډیر احادیث راغلی دی۔ او همدا غوره قول دے۔

اول حدیث کښې راځی :

عَنْ جُبَیْرِ بْنِ مُطْعِمٍ اَنَّ النَّبِیَّ ﷺ قَالَ : یَا بَنِیْ عَبْدِ مَنَافٍ لَا تَمْنَعُوْا اَحَدًا طَافَ بِهٰذَا الْبَیْتِ وَصَلّٰی اَیَّةَ سَاعَةٍ شَاءَ مِنْ لَیْلٍ اَوْ نَهَارٍ۔

(رواه الترمذی والنسائی وابوداود – وصححه الالبانی فی صحیح ابی داود)۔

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترجمه : رسول الله ﷺ بنی عبد مناف ته فرمائیلی وو چه تاسو هیڅوك مه منع کوئ چه طواف د بیت الله نه اوکړی او بیا هر وقت چه غواړی مونځ اوکړی که شپه وی که ورځ۔ (ترمذی)

همدا وجه ده چه بعضے علماء وائی چه په مکه کښے اوقات مکروهه نشته بلکه نفلونه چه د چا څومره خوښ وی او په هر تیم کښے چه وی جائز دی ځکه هغه ځائے د عبادت دے۔

دویم حدیث :

عَنْ اَبِیْ ذَرٍّ قَالَ وَقَدْ صَعِدَ عَلٰی دَرَجَةِ الْكَعْبَةِ مَنْ عَرَفَنِیْ فَقَدْ عَرَفَنِیْ وَمَنْ لَمْ یَعْرِفُنِیْ فَاَنَا جُنْدُبٌ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ ﷺ یَقُوْلُ لَاصَلَاةَ بَعْدَ الصُّبْحِ حَتّٰی تَطْلُعَ الشَّمْسُ وَلَا بَعْدَ الْعَصْرِ حَتّٰی تَغْرُبَ الشَّمْسُ اِلَّا بِمَكَّةَ اِلَّا بِمَكَّةَ اِلَّا بِمَكَّةَ ۔ رواه احمد ورزین۔

حاصل د حدیث دا شو چه د صبا د راختلو نه پس د نمر ختو پورے نفلی مونځ نه کیږی او همدارنګے د مازیګر مانځه نه بعد تر نمر پریوتلو پورے مونځ نه کیږی مګر په مکه کښے کیږی او دا خبره ئے درے کرته اوکړه او پدے نور هم ډیر دلائل شته او پدے مسئله باندے شیخ الاسلام ابن تیمیه په فتاوی کښے تفصیلی بحث کړیدے او دا مسئله ئے ثابته کړیده نو که دا مونځ په اوقات مکروهه کښے کوی نو اعتراض پرے مه کوه او که تاسو اوکړلو نو هم جائز دے بے دلیله خبرو پسے مه روانیږئ۔

۵- **پنځمه مسئله :** د طواف نه روستو د دوه رکعاتونه زیات مونځ کول لازم نه دی بعضے خلق د طواف نه روستو د مقام ابراهیم سره دوه رکعته کوی دوه له ملتزم سره کوی او دوه په حطیم کښے کوی دا په دے طریقه نه دی ثابت چه د طواف نه روستو به شپږ رکعتونه کوی صرف دومره ده چه حطیم کښے یو کرت مونځ کول پکار دی، ځکه دا داسے ده لکه چه د کعبے شریفے مینځ دے او رسول الله ﷺ په فتح مکه کښے یا په حجة الوداع کښے یو ځل داخل شویدے بار بار نه دے داخل شوے نو علماء وائی چه سړے یو ځل حطیم کښے مونځ اوکړی نو دا سنت ادا کیږی بار بار ننوتلو ته ضرورت نشته۔

بیا به زمزم ته لاړ شی او به اوسکی

او په سر باندے به ئے هم واچوی ځکه نبی ﷺ داسے کړیدی دا اوبه که په ولاړه اوسکی نو هم جائز ده ځکه نبی علیه السلام په ولاړه سکلی دی او په ناسته ئے سکل هم جائز دی۔ او فضیلت ئے دا دے چه حدیث کښې راغلی دی : انه طعام طعم رواه مسلم وفی روایه ابی داود وشفاء سقم۔ دخوراك نه خوراك دے او د بیمارئ علاج دے۔ او بل روایت کښې دی : ماء زمزم لما شرب له۔ د زمزم اوبه چه په کوم نیت اوسکلے شی نو هغه الله تعالی پوره کوی۔ د زمزم اوبه شفاء ده په ښه نیت ئے څکل پکار دی لکه د علم او شفاء او تقوی دپاره۔ ابن عباسؓ به د زمزم څکلو نه پس داسے دعا وئیله :

(c) ketabton.com: The Digital Library

اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْئَلُكَ عِلْمًا نَافِعًا وَرِزْقًا وَاسِعًا وَشِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ.

(ترغیب وترهیب)۔

مسئله : د زمزم اوبو څکلو وقت کښے اودریدل او مخ قبلے ته کول داشته او که نه؟ نو صحیح دا ده که ولاړ وے نو بیا کینه مه او که ناست وے اودریدل نشته۔ او قبلے ته مخ کول یو حدیث کښے راغلی دی ابن ماجه رقم (۳۰۶۱) لیکن ضعیف دے ځکه هغې کښے محمد بن عبد الرحمن راوی دے لم یوثقه غیر ابن حبان لیکن ابن مبارکؒ به پرے عمل کولو لکه ترغیب وترهیب کښے شته۔ دارنګه یو اثر په مصنف عبد الرزاق کښے شته (۱۱۲/۵) د ابن عباسؓ چه هغه به هم استقبال قبلے ته کولو لیکن د هغے سند کښے ضعف دے زمعه بن صالح راوی په کښے راغلے دے نو ځکه محققین علماء وائی پدے وخت کښے قبلے ته متوجه کیدل سنت طریقه نده۔ لیکن د زم زم په اوبو کښے هم بدعات شته۔

په زم زم کښې بدعات

۱- اول: بعضے خلق په زم زم غسل کوی دا هم بدعت دے۔

۲- دویم: بعضے خلق چه د زم زم اوبه په هرځائے کښے سکی نو اودریږی او قبلے ته مخ کوی او بیت الله ته ګوری۔ بعضے خلق د کفن کپړے له او بعضے ګیرے له او بعضے جانمازونو له د زم زم

اوبه ورکوی دا ټول بدعات او عبث کارونه دی۔

السنن والمبتدعات (۱۱۳)۔

آؤ د مرض په ځائے باندے زمزم اچول صحیح دی۔ كَانَ يَصُبُّ عَلَى الْمَرْضٰی [الصحیحة :۸۸۳]۔

٤- څلورم: بعضے خلق د زمزم څکلو وخت کښے څه خاصه دعا وائی دا بے اصله خبره ده بلکه چه کومه دعا ورته ورځی نو اودے کړی۔

٥- پنځم: بعضے خلق ګمان کوی چه د زمزم او به ډیرے څکل اسراف دے دا غلطه خبره ده بلکه زمزم باندے ځان مړول پکار دی۔

بیا چه کله فارغ شی د دینه نو سعی ته دِے متوجه شی۔ لیکن حجر اسود دِے ښکل کړی مخکښں له تللو نه صفا مروه ته دا سنت دی او ډیر خلق ترے خبر هم ندی۔

سعی او د هغے مسائل

اول دِے انسان د صفا غونډئ ته لاړشی ځکه چه هغه حجر اسود ته مخامخ ده نو هلته دِے اوخیژی۔

او رسول الله ﷺ چه کله ورتللو نو وے فرمائیل: اَبْدَءُ بِمَا بَدَءَ اللّٰهُ بِهٖ – زه شروع کوم په هغے باندے چه الله پرے شروع کړیده چه په خپل کتاب کښے ئے صفا مخکښے کړیده:

(c) ketabton.com: The Digital Library

﴿ اِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللّٰهِ ﴾

نو کله چه انسان صفا ته نزدے شی نو دغه ځائے کښے به دغه آیت اووائی دا آیت په روایت د مسلم کښے صرف د من شعائر الله پورے راغلے دے او که تهول ئے اولوستلو نو هم خیر دے او بیا به داسے اووائی : اَبْدَءُ بِمَا بَدَءَ اللّٰهُ بِهٖ[1]- کله چه صفا ته اوخیژی نو بیت الله ته دِے مخ کړی تردے پورے چه هغه اووینی لیکن نن صبا انسان د عمارت د وجے نه هغه نشی لیدلے نو لاسونه دِے پورته کړی او داسے دعاگانے دِے کوی :

اَللّٰهُ اَكْبَرُ لَا اِلٰـهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَاشَرِيْكَ لَهٗ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِى وَيُمِيْتُ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْئٍ قَدِيْرٌ لَا اِلٰـهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَاشَرِيْكَ لَهٗ اَنْجَزَ وَعْدَهٗ وَنَصَرَ عَبْدَهٗ وَهَزَمَ الْاَحْزَابَ وَحْدَهٗ.

او دارنگه نورے دعاگانے دِے کوی نبی ﷺ دلته دا دعا درے ځله کړیده- او د هرځل لوستلو نه پس دے ځان له او نورو مسلمانانو له دعا غواړی -

بیا به مروه طرف ته روان شی او الله ته دِے عاجزی کوی او دعا گانے دِے غواړی -کله چه هغه عَلَمِ اَخْضَر (یعنے شنو بلفونو ته کوم چه خی او کس طرفته دی) ورسیږی نو منډه دِے اوکړی تر هغه بل پورے نبی علیه السلام به دومره تیزه منډه کوله چه لنگ مبارك به ورته بیرته راتاؤ شو-

مخکښے زمانه کښے دلته کنده وه اوس حکومت هغه د بره نه بنده کړیده، دلته منډه وهل سنت عمل دے د سرو دپاره بیا چه

مروه ته اورسیږی نو هلته به هم مخ قبلے ته کړی او دغه مذکوره دعاگانے به اووائی څنګه ئے چه صفا کښے لوستلے وے- بیا به صفا ته راشی او همدغه مذکوره طریقه به وکړی تردے چه اووه گردشه پوره شی-

سعی په صفا مروه کښے په سورلئ جائز ده او پیدل تلل افضل دی- رواه ابونعیم فی مستخرجه علی صحیح مسلم-

او د صفا مروه په مینځ کښے دا دعا د ابن مسعودؓ او ابن عمرؓ او مسیب بن رافعؒ، عروه بن الزبیرؒ – نه نقل ده :

رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ اِنَّكَ اَنْتَ الْاَعَزُّ الْاَكْرَمُ-

(ابن ابی شیبه (٦٨/٤)-

په سعی کښ بدعات

١- **اول بدعت** : بعضے خلق دے ته سعی وائی چه څوارلس کرته لاړشی او راشی- دا بالکل غلطه ده کوم علماء چه دا وائی نو دا خطا شویدی بلکه د صفا نه تر مروه پورے دا یو چکر شو او بیا د مروه نه تر صفا پورے بل چکر شو د صفا نه شروع او په مروه به سعی بس کیږی، لیکن یوه مشوره واورئ هغه دا چه اکثر خلق پدے گردشونو کښ خطا کیږی نو هغه له پکار دی چه اووه تسبیح پیدا کړی یا په گوتو حساب کوی-

٢- **دویم بدعت** : بعضے خلق وائی چه د صفا مروه نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

روستو به دوه رکعته حاجي صاحب کوي دا خبره بالکل غلطه ده دے باره کښے چه کومو علماؤ د شوافعو لیکلي دی نو هغه خطا شویدي بلکه دوه رکعته د طواف نه روستو شته او د سعی نه روستو مونځ نشته۔

۳- **دریم بدعت** : بعضے خلق صفا مروه لپاره اودس لازم گڼړي په دے نیت چه وائي چه حدیث کښے راځي چه څوک د صفا مروه سعی اوکړه په اؤدس سره نو په هر قدم به ده له (اوویا زره نیکئ اولیکلے شي۔ دا حدیث هم موضوع دے او داخبره هم غلطه ده بلکه اودس د صفا مروه دپاره په اتفاق د علماؤ سره ضروري نه دے بلکه اودس هر وخت مستحب دے۔

٤- **څلورم بدعت** : بعضے خلق د صفا سر ته ورخیژي تردیه چه ځان د هغه دیوال سره یو ځائے کړي دا غلطه ده بلکه صرف صفا ته ختل پکار دي۔

۵- **پنځم بدعت** : په ما بین د صفا مروه کښے څه معینه دعا نشته بلکه څه چه خوښوي هغه دِے وائي چه قرآن او حدیث نه خلاف نه وي۔ او د صحابه کرامو نه رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْأَعَزُّ الْأَكْرَمُ دعا نقل ده۔لکه چه مخکښے تیره شوه۔

۶- **شپږم بدعت** : باربار سعی کول هسے یا په حج عمره کښے دا غلطه طریقه ده (نووي شرح مسلم)۔

بعضے خلق د حج او د عمرے نه په غیر سعی کوي دے کښے ثواب نشته بلکه ثواب په طوافونو کښے دے هغه دِے کوي۔

۷- **اووم بدعت** : بعضے خلق جمع پریږدي ترڅو چه ئے سعی نه وی ختمه کړی دا غلط کار دے جمع دِے اوکړی د هغے نه روستو دِے بیا سعی شروع کړی د همغه ځائے نه کوم ځائے ئے چه جمع اوکړه۔ د سعی په کولو سره د جَمعے پریخودل نشته۔

۸- **اتم بدعت** : بعضے خلق د سورلئ نه منع کوی چه د صفا او مروه په مینځ کښے به په سورلئ باندے نه سوریږی دا خبره غلطه ده بلکه سورلئ باندے سوریدل سنت ده ی او د رسول الله ﷺ نه ثابت دی لکه امام مسلم د جابر رضی الله عنه نه پدے باره کښې حدیث راوړیدے۔

۹- **نهم بدعت** : د مَسْعٰی په دویم چت باندے سعی کول د ضرورت په وجه جائز دی لیکن د دیوال غاړے ته دِے ډیر نزدے نه ورځی چه د مسعی نه بهر اونه وځی دا مسئله د سعودی لوئ لوئ علماؤ لیکلے ده۔

بیا دے سر اوخروی نو دے سره به د احرام نه اووځی او عمره به ئے پوره شی۔

د حلق او قصر بیان

علماء لیکی چه انسان کله مُفرِد وی یعنی صرف حج کوی عمرے نه کوی یا قِران کوی یعنی حج او عمره شریکه کوی په نیت کښے او ځان سره ئے هدیه یعنی څاروے هم راوستے وی د خپل

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملك نه نو دا به ځان نه حلالوی او تمتع والا به ځان حلالوی لیکن که ورځے حج ته ډیرے وی نو سر دِے اوخروی او که ورځے حج ته کمے وی چه سر پکښے نه غتیږی نو بیا دِے سر اوخروی ځکه په حج کښے سر خرئیل ډیر اجر لری دا د رسول الله ﷺ قوی سنت دی۔

په حلق او قصر کښې بدعات

١- اول بدعت: بعضے خلق چه سر خروی نو چپ طرف نه شروع کوی دا خلافِ سنت عمل دے نبی ﷺ چه کله سرخرولو نو حلاق (نائی) ته ئے اووئیل چه په ښی طرف شروع اوکړه۔

٢- دویم بدعت: بعضے خلق څلورمه حصه د سر خروی او څوك چه ډیرے عمرے کوی هغه هم دا کار کوی او حال دا دے چه څلورمه حصه د سر خرئیل بدعت دے بلکه د ټول سر خرئیل دا واجب دی لکه په حدیث کښے راغلی دی۔

٣- دریم: بعضے خلق وائی چه سر خروے نو قبلے ته به مخ کوے لکه په احیاء العلوم کښے ئے لیکلے ده دا خبره هم غلطه ده۔

٤- څلورم بدعت: بعضے د سر خرئیلو په وخت کښې دعا وائی لکه فتح القدیر کښے ئے لیکلے ده دا د محمد ﷺ نه نه ده ثابته نو د محمد ﷺ نه ځان مه مخکښے کوئ۔

٥- پنځم: بعضے خلق چه سر لنډه وی نو یو ویخته یا دوه ترینه

په قینچی واخلی او حال دا دے چه قصر دیته وائی:

اَلْاَخْذُ مِنْ مَجْمُوْعِ الشَّعْرِ لَا مِنْ جَمِيْعِهٖ۔

د مجموعه ویختو نه د ګوتو د سرونو په مقدار اخستل او د هر ویخته نه اخستل لازم ندی نو پدے کښے زیات نقصان جائز نه دے۔ لکه چه د مروه په خوا کښے ناپوهه خلق ولاړ وی او قینچی ورسره وی او صرف معمولی ویښته پریکړی او دیته قصر وائی دا غلطه ده۔ بلکه تعمیم د ټول سر ضروری دے۔

د زنانه د عمرے بیان

زنانه به دا اعمال هم کوی کوم چه مخکښے بیان شو صرف یو څو خبرو کښے ددے فرق دے۔

١- اول: دا چه پدے احرام نشته بلکه خپلے عادتی جامے به اغوندی۔ حدیث کښے راځی چه زنانه به دستانے او نقاب نه اچوی صرف د بره نه کپړه رازوړندولے شی (ترمذی، مشکاه)۔

نو اوس به بورقع نه په سر کوی بلکه که سړی نه وی نو مخ دِے ښکاره کړی او که ستر کوی نو بیا دِے په مخ څه جامه وغیره واچوی که په مخ لړیږی او که نه لړیږی دواړه جائز دی۔ بعضے علماء وائی چه په مخ باندے دِے پرده نه اچوی لیکن صحیح دا ده چه په مخ دِے پرده واچوی که لګیږی او که نه ځکه چه د نبی ﷺ

بیبیانو څادرونه په مخ اچولی وو او رسول الله ﷺ ورته نه وو وئیلی چه د مخونو نه پرده لرے کړئ لکه شیخ الاسلام دا مسئله بیان کړیده:

[وَلَوْ غَطَّتِ الْمَرْأَةُ وَجْهَهَا بِشَيْءٍ لَا يَمَسُّ وَجْهَهَا جَازَ بِالْاِتِّفَاقِ وَاِنْ كَانَ يَمَسُّهَا فَالصَّحِيْحُ اَنَّهُ جَائِزٌ اَيْضًا وَلَا تُكَلَّفُ الْمَرْأَةُ اَنْ تُجَافِيَ سُتْرَتَهَا عَنِ الْوَجْهِ لَا بِعُوْدٍ وَلَا بِيَدٍ وَلَا غَيْرُ ذٰلِكَ لِاَنَّ اَزْوَاجَهُ ﷺ كُنَّ يَسْدُلْنَ عَلٰى وُجُوْهِهِنَّ مِنْ غَيْرِ مُرَاعَاةِ الْمُجَافَاةِ وَلَمْ يَنْقُلْ اَحَدٌ مِنْ اَهْلِ الْعِلْمِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ اَنَّهُ قَالَ: اِحْرَامُ الْمَرْأَةِ فِيْ وَجْهِهَا وَاِنَّمَا هٰذَا قَوْلُ بَعْضِ السَّلَفِ لٰكِنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَهَاهَا اَنْ تَنْتَقِبَ اَوْ تَلْبَسَ الْقُفَّازَيْنِ] انتهیٰ.

ددے عبارت مقصد مخکښے بیان شو۔

۲- دویم: دا چه بعضے زنانه په سر باندے سپینه کپړه تړی او دیته احرام وائی دا کار غلط دے او بالکل صحیح نهٔ دے۔

۳- دریم: دا چه که ښځه حائضه (بیماره) شوه یا نفاس پرے راغے نو غسل دِے اوکړی او څو پورے چه پاکه شوے نه وی نو د حرم نه بهر دِے اوسیږی چه کله پاکه شی نو بیا دِے عمره شروع کړی ځکه چه زنانه لره د حیض په حالت کښے مسجد ته په غیر د ضرورت نه داخلیدل منع دی۔ او دا سے به هم نه کوی چه په حالت د حیض کښے سعی اوکړی او روستو چه پاکه شی نو بیا طواف اوکړی، ځکه چه صفا مروه مخکښے د مسجد نه بهر وو نو مخکښے ورله دا کار جائز وو لیکن اوس صفا مروه مسجد کښے شامل شویدی، نو دا هم د مسجد حکم لری نو حائضه زنانه به د عمرے هیڅ رکن نه اداء کوی ترڅو چه پاکه شوے نه وی-

دویمه وجه دا ده چه صفا مروه د طواف نه روستو کول پکار دی-

۴- څلورم: ښځه دِے د سړو نه جدا طواف کوی-

۵- پنځم: - زنانه به هم په تلبیه آواز اوچتوی مګر چه خوف د فتنے وو، بیا به آواز ښکته کړی لعموم الاحادیث او عائشہؓ به آواز اوچتولو (مسند احمد ۶/۳۲) وقال شیخ الاسلام:

وَالْمَرْأَةُ تَرْفَعُ صَوْتَهَا بِحَيْثُ تُسْمِعُ رَفِيْقَاتِهَا -

ښځه به دومره آواز پورته کوی چه خپلے ملګرے ئے واوری-

۶- په حجر اسود باندے به تیل نه کوی، یو بل له دیکے ورکول ګناه ده-

۷- اووم: په زنانو رمل (پهلوانی) نشته لیکن په سعی کښے آیا زنانه منډے وهلے شی؟ نو پدے کښے د علماؤ درے قوله دی- ظاهر دا دے چه که د سړو تیل نه وی نو بیا منډه وهلے شی لکه المجموع (۸/ ۷۵) مناسك الحج والعمره (ص ۲۷)- کښے اوګوره

۸- اتم: د حج او عمرے نه پس دِے سر نه خروی بلکه قصر دِے اوکړی-

پس کله چه د عمرے نه فارغ شی نو بیا دِے د حج انتظار کوی او حرم کښے ورله اوسیدل جائز دی لیکن که چرته زنانه وی او مرض پرے راشی نو که ځان دپاره د حرم نه بهر کمره نیولے شی نو دا ډیره بهتره ده، او که وسع ئے نه کیږی نو په حرم کښے ورله اوسیدل هم جائز دی كَمَا حَقَّقَهُ شَيْخُ الْاِسْلَامِ فِيْ فَتَاوَاهُ جِدًّا-

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حرم نه بهر اوسیدل ورلره د ډیرو وجو نه بهتر دی یو دا چه
د حرم بے عزتی به ترے نه کیږی بل دا چه هلته به ترے بے ځایه
خبرے نه کیږی، بله دا چه نبی ﷺ چه حج ته راغلے وو نو هم بهر
په محصب کښے اوسیدلو هلته به ئے مونځو نه کول او صحابه و
سره حرم ته نه راتللو نو ډهغے تابعداری به هم اوشی۔ (زاد المعاد)

په عمره کښې فرائض

١- **اول** : د میقات نه احرام تړل دا فرض دے لکه څنګه چه په
حج کښے فرض دے۔

٢- **دویم** : یو ځل د بیت الله طواف کول۔

٣- **دریم** : په صفا مروه کښے سعی کول۔

٤- **څلورم** : د صفا مروه نه پس سر خرئیل یا لنډول لازم دی په
هغه کس باندے چه صرف عمره کوی او یا د حج تمتع نیت ئے
کړے وی۔

0000000

دریم باب

د حج بیان - او د هغه د احکامو تفصیل

کله چه د ذو الحجة میاشت داخله شی نو څوک چه قربانی
کوی یا پرے واجبه وی نو سر دِے نه خروی او نوکه دِے هم نه پرے
کوی او نور ویختان دِے هم نه اخلی، لکه دا حدیث کښے راغلی
دی۔

کله چه یوم الترویه یعنی اتمه ورځ د ذو الحجة شی نو احرام
دِے اوتړی لیکن چه قِران والا نه وی، ځکه چه قارن خود مخکښ
نه احرام کښے دے۔

تنبیه : ډیر حاجیان چه احرام تړی نو ددے ورځے نه اضطباع
(اوګه ښکاره) کوی تر حج ختمیدو پورے او دا خطائی ده بلکه
اوګه به صرف په طواف کښے ښکاره کوی او هر طواف هم نه
بلکه صرف طواف قدوم کښ (چه ابتداء کښ بیت الله ته راشی)۔

تنبیه : د احرام تړلو او شرط لګولو بیان مخکښے اوشو۔

احرام به د کوم ځائے نه تړی

بعضے وائی : چه احرام به د مسجد حرام نه تړی لیکن صحیح

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبره دا ده چه د هغه ځائے نه به احرام تړی چه کوم ځائے کښے اوسیږی ځکه صحابه کرامو به د بطحاء نه احرام تړلو او هغوی هم هلته اوسیدل او هلته دیره وو لیکن د حج دپاره به د حرم نه احرام تړی (او مسجد حرام نه تړل ئے ضروری ندی د خپلے دیرے نه ئے اُوتړه) لکه دا مسئله د فقه په کتابونو کښے هم ده۔

بیا به په همدغه ورځ د ماسپخین نه مخکښے منی ته روان شی۔ سنت طریقه داده چه د ماسپخین مونځ هلته اورسوی. (یعنے چه نهه لس بجے روان شی نو په آرام به ئے ماسپخین ته اورسوی)۔ او په لاره باندے به تلبیه وائی۔

بعضے خلقو په مِنیٰ کښں ځان له د مخکښں مقرر ځایونه نیولی وی دا کار د سنت طریقے دے ځکه چه حدیث کښں دی: مِنیٰ مُنَاخُ مَنْ سَبَقَ ۔(الدارمی:١٩٣٧) وحسن اسناده معلقه : حسین سلیم اسد والنووی فی خلاصة الاحکام]

منی د هر هغه چا ځائے دے چه څوك ورته مخکښں راغلو، پدے باندے د چا قبضه نۀ راځی۔

بعضے خلق طواف کوی او سعی کوی او د عرفات نه چه روستو راشی نو طواف نۀ کوی دا بالکل غلطه ده ځکه د عرفات نه بعد طواف کول فرض دی او دارنگه سعی په تمتع والا باندے واجبه ده۔ امام البانی دا مسئله ښه په تحقیق سره بیان کریده۔

[التعلیق علی کتابه حجة النبی -٨٨]۔

ځکه کله چه احرام اوتړی نو طواف کول ورباندے نه دی لازم

ځکه چه طواف خو هر وقت مستحب دے ددے وقت د احرام پورے خاص ندے نو کوم خلق چه دا ضروری گنړی چه د احرام تړلو نه روستو به طواف کوی او بیا به منی ته روانیږی (لکه دا کار اکثر امیان کوی) نو دا خبره غلطه او بے دلیله ده۔ او هر چه سعی ده نو هغه خو دے وخت کښے نشته دے، نو بهتره دا ده چه سعی روستو اُوکړے شی۔ بعض خلق وائی: چه (لاحرج) والا حدیث نه معلومیږی چه سعی مقدم کول هم جائز دی لیکن په هغه روایت کښں د صحت او ضعف د اختلاف په وجه نۀ دی کول پکار۔

پس کله چه منیٰ ته ورسیږی نو هلته به پنځه مونځونه کوی ماسپښین، مازیگر، ماښام، ما سخوتن او سحر او د نمر ختلو نه مخکښے د منی نه تلل د سنت خلاف دی۔

په حج کښں فرائض

١- **اول** : د حج دپاره په زړۀ کښں نیت کول۔

هر چه کپړے او تلبیه وئیل دی نو هغه ئے علامات دی۔

٢- **دویم** : د عرفے په ورځ باندے عرفات ته تلل فرض دی۔

٣- **دریم** : طواف زیارت کول فرض دی۔

دا څیزونه فرض دی که د چا نه وریکښے یو هم پاتے شو نو د علماؤ په اتفاق سره ئے حج نۀ کیږی نو ددے خیال ساتل ضروری دی۔ او په حج کښں نور فرائض هم شته په راجح قول د علماؤ کښں

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیکن د عوامو د پاره فرض او واجب معلومول ضروری نهٔ دی صرف د حج طریقه پیژندل ضروری دی۔

په حج کښې واجبات

۱- **اول** : د میقات نه په غیر د احرام نه تیریدل واجب دی، د احرام نه مراد کپړے بدلول دی، که په غیر د احرام نه تیر شو نو هغه د پاره واپس کیدل لازم دی۔

۲- **دویم** : سعی کول په مینځ د صفا مروه کښې واجب ده، دا د بعض علماؤ وینا ده مگر غوره دا ده چه دا سعی فرض ده ځکه چه حدیث کښې دی : [اِسْعَوْا، فَاِنَّ اللّٰهَ كَتَبَ عَلَيْكُمُ السَّعْيَ]

[احمد وابن ماجه– ارواء الغلیل: ۱۰۷۲] ۔

اے خلقو سعی کوئ ځکه چه الله تعالی په تاسو باندے سعی فرض کړیده۔

۳- **دریم** : تمتع والا قران والا باندے قربانی واجبه ده۔

٤- **څلورم** : په مزدلفه کښې شپه تیرول یا نیمه شپه تیرول واجب دی۔ په مزدلفه کښې د سحر مانځه نه روستو ایساریدل تر نمر راختلو نه لږ مخکښې پورے ضروری دی لکه چه په حدیث کښې ثابت دی۔

۵- **پنځم** : شیطانان ویشتل۔

٦- **شپږم** : د اختر په ورځ باندے د شیطانانو د ویشتلو نه

روستو سر خرئیل یا لنډول واجب دی۔

۷- **اووم** : طواف وداع کول د آفاقی یعنی د مسافر د پاره چه مکه مکرمه کښې نه اوسیږی۔ طواف وداع آخری د رخصتئ طواف ته وائی۔ بیا به د نمر د راختلو نه پس عرفات ته روان شی او که د ضب په لاره روان شو نو زیاته غوره ده ځکه رسول الله ﷺ په دغه لاره تلے وو کله چه مسجد نمره ته اورسیږی نو هلته به ځان د خوراک، غسل او اودس نه فارغ کړی نو بیا به د زوال نه روستو عرفات ته داخل شی۔ او دا بهتره ده چه د زوال نه مخکښې مسجد نمره خوا کښې کینی یا مسجد ته داخل شی۔

مسئله : عرفات ته تللو وقت کښې تلبیه هم شته او که څوک تکبیرونه وائی هم صحیح دی۔ (بخاری)

عرفات او د هغه متعلقات

دا په حج کښې بهترینه ورځ ده لکه دے باره کښې ډیر احادیث راغلی دی، لکه په حدیث کښې راځی چه په بندګانو سره الله تعالی په ملائکو باندے فخر کوی او په دے ورځ کښې الله تعالی د جهنم نه بندګان آزادوی۔

او په حدیث کښې راځی چه : «اَلْحَجُّ عَرَفَةُ» ۔ یعنې حج خو عرفه ده۔ یعنې دا په حج کښې بهترین جزء دے نو ددے ورځے احترام پکار دے او ډیرے دعاګانے او ذکرونه پکښې پکار دی۔

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عرفات مسائل

۱- اوله مسئله : د نمر پريوتلو پورے به انسان د عرفات د حدودو نه نه اوځي او د عرفات حدود معلوم دي بورډونه لګيدلي دي.

۲- دويمه مسئله : اول به مسجد نمره کښې خطبه واوري ځکه دا خطبه اوريدل سنت دي بيا به جمع بين الصلاتين اوکړي يعني د ماسپښين او مازيګر مونځ به يو ځائے اوکړي دوه رکعته به د ماسپښين او دوه به د مازيګر کوي دا په هر چا باندے لازم دي که مقيم وي که مسافر وي او دا قول د سنت مطابق دے او دا د نبي کريم ﷺ طريقه او د ابوبکر صديق ، عمر فاروق بلکه د ټولو صحابه کرامؓ عمل دے، ددے طريقے مخالفت کونکے د نبي کريم ﷺ او د صحابو مخالف دے بلکه په مزدلفه کښې به هم داسے کوي او په منى کښې به فقط قصر مونځ کوي جمع بين الصلاتين به نه کوي او اوس هم عرب داسے (سنت طريقه باندے عمل) کوي هغوی په دين پو هيږي نو د هغوی تابعداري هم ښۀ ده (د هغوی سره په شريکه جمع کوه).

ليکن بعضے غلو کونکي متعصبين چه د سنت طريقے سره څه مينه او محبت نۀ لري دا طريقه نه کوي او وائي چه دا د امام صاحب مذهب نه دے. زه وايم که د امام صاحب مذهب نه دے نو

د نبي اکرم ﷺ مذهب خو دے (وَكَفٰى بِهٖ مَذْهَبًا) دومره سخت تقليد جائز نۀ دے چه د رسول الله ﷺ د صحيح حديث مقابل کښې د يو عالم قول غوره کړے شي.

بيا به د مونځ دپاره يو اذان او دوه اقامتونه اُوکړے شي.

۳- دريمه مسئله : سنت به نۀ کوي.

٤- مسئله : د علماؤ په اتفاق سره په عرفات کښې بے اودسه سړے او حائضه ښځه اودريدلے شي.

۵- پنځمه مسئله :

بيا به په دعاګانو کښې مشغول شي – په ولاړه وی که په ناسته -او په خپله ژبه کښې دے د دنيا او د آخرت دعاګانے غواړي ځکه به په خپله ژبه کښې دعاګانے کوي چه که په عربئ کښې دعاګانے کوي او د هغے په مقصد باندے نه پو هيږي نو ډيره فائده نه لري.

او دعاء د کولو شے دے، د لوستلو شے نۀ دے.

او که ژړا ورځي نو ډير ډيرے اوژاړي او خصوصا د جهنم نه د آزادئ دعا ډيرے غواړي ځان دپاره هم او عرفات والو دپاره هم بلکه ټولو مسلمانانو له ډيرے هم دعا غواړي او که چرته دا ګناهګار بنده (يا ددے کتاب خورونکي) در ياد شي نو هغه دپاره هم د مغفرت او داور نه د خلاصيدو او جنت ته د داخليدلو دعا اوغواړه (واجرك على الله).

OOOOOOO

(c) ketabton.com: The Digital Library

په عرفات کښ

بدعات او ناروا کارونه

ابلیس په دے ورځ ډیر غصه او ذلیل وی ځکه د الله رب العزت نعمتونه او رحمتونه نازلیږی نو مسلمانانو ورونړو ! د دغه رحمت قدر اوکړئ د بد نصیبیٔ په وجه بعضے خلق په دغه ورځ تصویران اوباسی او بعضے خوراکونه کوی او په هغے کښے مشغول وی بعضے چکرے وهی او دعرفات غونډئ ته خیژی د هغے دپاره کوشش کوی او حال دا دے چه هغے ته ختل نه سنت دی نه مستحب دی بلکه بدعت دے او بعضے په کښے سګریټ او چهلم سکی دا شیطانی اعمال دی او د شیطان د خوشحالولو اسباب دی۔

۶- **شپږمه مسئله** : په عرفات کښے څه معینه دعا یا ذکر نشته صرف د رسول الله ﷺ نه دا دعا نقل ده چه هغه دا دعا کوله او لاسونه ئے د سینے پورے اوچت کړی وو۔

اَللّٰهُمَّ لَكَ صَلَاتِىْ وَنُسُكِىْ وَمَحْيَاىَ وَمَمَاتِىْ وَاِلَيْكَ مَاٰبِىْ وَلَكَ رَبِّىْ تُرَاثِىْ اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَعُوْذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَوَسْوَسَةِ الصَّدْرِ وَشَتَاتِ الْاَمْرِ اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَعُوْذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا تَجِيْئُ بِهِ الرِّيْحُ. (رواه الترمذی باسناد ضعیف)۔

او په روایت د طبرانی کښے دا هم راغلی دی :

اَللّٰهُمَّ اِنَّكَ تَسْمَعُ كَلَامِىْ وَتَرٰى مَكَانِىْ وَتَعْلَمُ سِرِّىْ وَعَلَانِيَتِىْ لَا يَخْفٰى عَلَيْكَ شَيْئٌ مِنْ اَمْرِىْ اَنَا الْبَائِسُ الْفَقِيْرُ الْمُسْتَغِيْثُ الْمُسْتَجِيْرُ وَالْوَجِلُ الْمُشْفِقُ

الْمُقِرُّ الْمُعْتَرِفُ بِذُنُوْبِىْ اَسْئَلُكَ مَسْئَلَةَ الْمِسْكِيْنِ وَاَبْتَهِلُ اِلَيْكَ ابْتِهَالَ الْمُذْنِبِ الذَّلِيْلِ وَاَدْعُوْكَ دُعَاءَ الْخَائِفِ الضَّرِيْرِ مَنْ خَضَعَتْ لَكَ رَقَبَتُهٗ وَفَاضَتْ لَكَ عَيْنَاهُ وَذَلَّ جَسَدُهٗ وَرَغِمَ اَنْفُهٗ لَكَ اَللّٰهُمَّ لَا تَجْعَلْنِىْ بِدُعَائِكَ رَبِّ شَقِيًّا وَكُنْ بِىْ رَءُوْفًا رَحِيْمًا يَا خَيْرَ الْمَسْئُوْلِيْنَ وَيَا خَيْرَ الْمُعْطِيْنَ۔

او په حدیث د مسند احمد کښے راغلی چه رسول الله ﷺ به د عرفے په ورځ دا دعا وئیله :

لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَا شَرِيْكَ لَهٗ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْئٍ قَدِيْرٌ.

او په حدیث د بیهقی کښے راغلی د علی رضی الله عنه نه روایت دے چه نبی ﷺ فرمائیلی دی چه دعرفے په ورځ اکثره دعا ځما او د نورو پیغمبرانو دا ده :

لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَا شَرِيْكَ لَهٗ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْئٍ قَدِيْرٌ اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ فِىْ قَلْبِىْ نُوْرًا وَفِىْ صَدْرِىْ نُوْرًا وَفِىْ سَمْعِىْ نُوْرًا وَفِىْ بَصَرِىْ نُوْرًا اَللّٰهُمَّ اشْرَحْ لِىْ صَدْرِىْ وَيَسِّرْ لِىْ اَمْرِىْ وَاَعُوْذُ بِكَ مِنْ وَسَاوِسِ الصَّدْرِ وَشَتَاتِ الْاَمْرِ وَفِتْنَةِ الْقَبْرِ اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَعُوْذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا يَلِجُ فِى اللَّيْلِ وَشَرِّ مَا يَلِجُ فِى النَّهَارِ وَشَرِّ مَا تَهُبُّ بِهِ الرِّيَاحُ وَشَرِّ بَوَائِقِ الدَّهْرِ۔

(وهذه الأحاديث فی اسانیدها لین کما فی زاد المعاد ۲/ ۲۶۸)۔

۷- **مسئله** : دعرفات په سر نفلی مونځ یا د هغه قبه نه طواف کول دواړه بدعت دے۔

۸ - **مسئله** : د مازیګر او د ماسپښین مونځ د حضے نه مخکښے کول بدعت دے۔

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹- **مسئله** : د نمر د ډوبيدلو نه مخکښے راکوزيدل بدعت دے۔

۱۰- **مسئله** : بعضے وائی چه جمعه او عرفه دواړه جمع شی نو دا حج د دوه اويا (۷۲) حجونو سره برابر دے دا خبره باطله ده۔

۱۱- **مسئله** : عرفات ته به وختی نه ځی بلکه د زوال نه روستو به ځی ځکه نبی ﷺ د زوال نه روستو داخل شويدے۔

۱۲- **مسئله** : عرفات ته د مکے نه په يو سفر سره تلل دا بدعت دے بلکه اول به منی ته ځی هلته به شپه کوی او بيا به عرفات ته ځی۔

۱۳- **مسئله** : د حاجی دپاره روژه نيول بهتر کار نه دے ځکه هغه د فرائضو نه ضعيف کيږی او دا د جاهلو خلقو کار وی چه نفلو له زور ورکوی او فرض ترے پاتے او يا نيمګړی شی۔

رسول الله ﷺ په عرفات کښے ښکاره پئ اوسکل ددے دپاره چه امت ئے تابعداری اوکړی او ځوك چه په عرفات کښے نه وی نو د عرفے د ورځے روژه ډيره بهتره ده د دوه کالو ګناهونه پرے معاف کيږی۔ (بخاری)۔

۱٤- **مسئله** : عرفات کښے که په خپو اودريږی او که په سورلئ سوريږی دواړه جائز دی او که ستړے شوے نو کينه بيا د دعا دپاره اودريږه يا په ناسته اُوکړه ځکه چه په عرفات کښں وقوف راغلے دے او د وقوف معنیٰ ده په يو ځائے کښں پاتے کيدل او ايساريدل برابره ده که په ناسته وی او که په ولاړه او دغه شان خبره په مزدلفه کښں هم ده۔

۱۵- **مسئله** : په عرفات کښے تلبيه وئيل هم صحيح دی لکه دا د خلفاء راشدينو نه ثابته ده۔

۱٦- **مسئله** : دا خبره ياد ساتل پکار دی چه په عرفات کښے د مسجد نمره مخکنئ د محراب حصه د عرفات په حدودو کښے نده داخله مسجد کښے د علامے دپاره شنه بلفونه لګيدلے دی نو که ځوك په مسجد کښے وقوف کوی هلته حصاريږی او اخوا ميدان ته نه ورځی نو دا هم جائز ده خو دا خيال به کوی چه ددے شنو بلفونو نه شاته حصه د مسجد کښے کينی دے دپاره چه عرفات کښے داخل شی۔

مزدلفه او د هغے متعلقات

کله چه نمر پريوزی نو د خپل ځائے نه به را روان شی۔ داسے نه ده پکار چه د مازيګر نه د عرفات دے سرته راشی او کله چه نمر پريوزی نو سمدست راوځی دا طريقه غلطه ده بلکه نبی ﷺ صحابوؓ ته فرمائيلی وو چه په آرام او وقار سره ځئ ځکه :

[فَاِنَّ الْبِرَّ لَيْسَ بَالْاِيْضَاعِ]۔

منډه وهل او جلتی کول خو نيکی نه ده بلکه په آرام او وقار سره تګ نيکی ده۔ البته که ګڼړه نه وی نو تيز تلل سنت دی نبی عليه السلام به چه خلق رنګی اوليدل نو اوښه به ئے تيزه کړه۔

که په سورلئ باندے ځی هم ټيك ده او که پياده ځی نو هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

صحيح ده ليكن په سورلۍ باندے تګ غوره دے ځكه د نورو اعمالو نه به نه ستړے كيږې- او په لاره استغفار ډير غواړه-

هركله چه مزدلفے ته را ورسيږې نو هلته به جمع بين الصلاتين اوكړې او په لاره به هم د ماښام مونځ نه كوې او په عرفات كښے به ئے هم نه كوې بلكه مزدلفه كښے به ئے يو ځائے اوكړې- اول به اذان اوكړې بيا به د ماښام مونځ درے ركعته اوكړې او سنت به نه كوې بيا به د ماسخوتن مونځ دوه ركعته اوكړې او وتر به هم كوې-

البته كه يو انسان يريږې چه مزدلفے ته به د نيمے شپے نه پس اورسيږم د ګڼړے د وجے نه نو بيا ډے لاره كښے مونځ اوكړې چه مونځ ترے قضاء نشي ځكه د نيمے شپے نه اخوا مونځ قضاء دے- خو اكثر خلق تقريبا نهه لس يولس بجے رسي نو مونځ ورله په لاره باندے ندى كول پكار دا د سنت مخالفت دے-

بيا به مزدلفه كښے اوده شي ځكه چه نبي ﷺ په دغه شپه كښے اوده شوے وو ليكن كوشش ډے كوې چه د سحر مونځ ترے خراب نه شي-

كه د يو انسان سره زنانه وغيره نه وي نو بهتره ده چه مشعر حرام مسجد كښے شپه اوكړې كه وختي راورسي- هلته د ماښام او ماسخوتن كيږې هغے كښے به شريك شي او كه وختي راونه رسي نو ځانله ډے اوكړې خو شپه ډے مسجد كښں اوكړې سحر مونځ وغيره كښے به ورته آساني وي- دا يوه مشوره ده-

د بعضے علماؤ په نزد باندے په مزدلفه كښے د سحر مونځ كولو پورے شپه تيرول واجب دى كله چه د سحر مونځ اوكړې نو دعا ګانے به غواړې – په ولاړه وي او كه په ناسته – او قبلے ته ډے مخ كړې ترڅے پورے چه نمر ختلو ته رانږدے شي نو بيا ډے منى ته روان شي او دا د رسول الله ﷺ عمل او د هغه طريقه ده-

خو افسوس چه اكثر خلق دا سنت پيژني هم نه - د مونځ كولو سره سمدست پاځيږې او روانيږې شيطان ورته وسوسه واچوى چه شيطانانو باندے ګڼړه زياته وي نو ځئ چه وختي ځان اورسوو-

او بعضے علماء وائي: چه په مزدلفه كښے ډے نيمه شپه تيره كړه نو واجب اداء شو په تا باندے هيڅ نشته صرف د رسول الله ﷺ د عمل تابعدارى درنه پاتے شوه ليكن نن صبا ډير خلق جلتي كوي او دا واجب يا سنت پريږدي دا ډيره ناكاره خبره ده-

بيا چه د سحر د مونځ نه روستو په مزدلفه كښے په هر ځائے كښے حصاريږې نو صحيح ده ليكن د جبل قزح سره نزدے حصاريدل مستحب دى-

OOOOOOO

په مزدلفه کښې بدعات

۱- اول: د مزدلفې د شپې دپاره غسل کول بدعت دې.

۲- دویم: امام غزالیؒ وائی: چه کله مزدلفه رانزدې شی نو د حرم د احترام دپاره به د سورلۍ نه کوز شی داخبره غلطه ده ځکه محمد رسول الله ﷺ سور راغلې دې.

۳- دریم: دغه ځائې کښې معینه دعا وئیل نشته دې.

٤- څلورم: په مزدلفه کښې د جمراتو دپاره کانړی ټولول لازم ګنړل دا بدعت دې بلکه کوم ځائې نه چه ډې کانړی واخستل جائز دی. مزدلفه کښې هم راټولې شی او د منی په لاره هم.

۵- ډیر حاجیان وغیره چه د عرفات نه راکوزیږی نو په لاره باندې د یو بل نه ګاړی مخکښې کوی او ریس لګوی دا ګمان ئې وی چه نبی علیه السلام تیز راغلې دې دا ګمان غلط دې ځکه چه نبی علیه السلام پدې مقام کښې خلقو ته د آرام او وقار سره تللو حکم کړیدې مګر که لاره کښې کولاو والې وی او خلقو ته تکلیف نه رسی نو لږ شان تیز تلل بهتر دی لیکن ددې خلقو دا کار سراسر خطاء دې ځکه پدې کار کولو سره ټول سواره خلق سره د ډرائیور نه د تلبیه وئیلو نه غافل شی.

٦- مزدلفه کښې بعض خلق د سحر مونځ قبل الوقت کوی دا د الله په حدودو کښې تعدی او ظلم دې او قبول ندې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا به د مزدلفې نه د نمر ختلو نه لږ غوندې مخکښې اوځی او په آرام آرام سره به ځی تلبیه به وائی خو کله چه وادی محسّر (اصحاب الفیل د غرقیدو ځائې) ته اورسیږی نو لږ ساعت دې لږ غوندې تیز لاړشی (که ممکن وی) تردې چه منی ته اورسیږی دا سنت عمل دې.

منیٰ او د هغې متعلقات

دا د اختر ورځ ده اول عمل به په منی کښې په اووه کانړو د جمره عقبه (یعنی جمره کبری - لوئی شیطان کوم چه حرم طرف نه اول راځی) ویشتل وی او دا د منی تحیه ده. طریقه د ویشتلو دا ده جمره عقبه ته به مخامخ شی او منی به خی طرفته کړی او کعبه به چپ طرفته اوګرځوی او شیطان به په اوه (۷) کانړو اولی وار په وار او د هر ځل ویشتلو سره به اَللّٰهُ اَکْبَر وائی. داسنت طریقه ده. خو کانړی به نه غټ وی او نه به ډیر واړه وی بلکه د چنړې په اندازه به وی په حدیث کښې راځی د عبد الله بن عباس رضی الله عنهما نه روایت دې چه نبی ﷺ فرمائیلی دی چه د تیکری یعنی د چنړې په مقدار کانړی باندې شیطان اولیږ او په دین کښې زیادت مه کوئ (نسائی).

دا طریقه سنت ده او د رسول الله ﷺ عمل هم په دغه طریقه وو. په دغه ورځ به بله جمره نه ولی صرف هم دا جمره به ولی او

ددے نه روستو دعا كول نشته. او كله چه جمره عقبه ولى نو تلبيه به ختمه كړى او كله چه منى او مزدلفے او عرفات ته ځى نو تلبيه به وائى كله چه د شيطان په ويشتلو شروع اوكړى نو تلبيه به پريږدى.

ليكن په روايت د ابن خزيمه كښے راغلى دى چه تلبيه به د جمراتو په آخرى كانړى ختموى. نو دواړه جائز دى.

بهتره طريقه دا ده چه دا به د زوال نه مخكښے ؤلى او كه د زوال نه روسته ئے اوويشتله نو هم جائز ده [حجة النبى].

بيا به سر اوخرئى ځكه سر خرئيل ډير بهتر دى. رسول الله ﷺ سر خرئيونكى ته درے ځل (د الله د رحمت) دعا كړيده او سر لنډونكى ته ئے يو ځل دعا كړيده.

خو يا د ساتئ د عمرے او حج نه غير په نورو وختونو كښے سر خرول غوره كار نهٔ دے. ددے د تحقيق دپاره نور ځايونه دى.

خو ياد لره چه دا سر به هله خروى چه قربانى پرے نه وى كه قربانى پرے وه لكه تمتع والا او يا قران والا باندے نو هغه به د جمره عقبه نه پس حلاله كوى او بيا به سر كنجے كوى.

امام ابوحنيفهؒ وائى چه د اختر د ورځے د اعمالو ترتيب پدے راتلونكے طريقه واجب دے [ر– ذ– ح]

(راء) كښے اشاره ده د شيطان ويشتلو ته او (ذال) كښے ذبح ته اشاره ده او (حا) كښے د سر خرئيلو ته اشاره ده. او نور علماء وائى چه دا ترتيب مستحب دے كه چا پدے ترتيب باندے عمل اونكړو

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو هيڅ ورباندے نشته او دا خبره زياته آسانه او غوره ده ځكه چه د رسول الله ﷺ نه تپوس اوشو نو هغه اوفرمائيل: چه په دے ترتيب پريخودلو كښے هيڅ گناه نشته (بخارى).

او د ذبح طريقه دا ده چه ځاروے به قبلے ته مخامخ كړى او په خپل لاس دِے حلال كړى او بِسْمِ اللهِ اَللهُ اَكْبَرُ، اَللّٰهُمَّ هٰذَا مِنْكَ وَلَكَ، اَللّٰهُمَّ تَقَبَّلْ مِنِّىْ – دِے اووائى او كه بل څوك نائب كړى نو هم صحيح ده.

د جمرے په ويشتلو
او ذبح كښې بدعات

۱– اول: كانړى وينځل بدعت دے.

۲– دويم: غسل كول د جمراتو ويشتلو دپاره بدعت دے.

۳– دريم: د جمراتو د ويشتلو په وخت كښے د الله اكبر– په ځائے باندے سُبْحَانَ اللهِ – وئيل بدعت دے.

٤– څلورم: خاص طريقے سره ويشتل لكه بعضے وائى چه د غتے گوتے په سر به كانړے كيدى او ولى به ئے دا غلطه خبره ده. احاديثو كښے ويشتل راغلى دى څه رنگ چه دِے خوښ وى څه معينه طريقه ورله نشته دے.

۵– پنځم: بعضے خلق وائى چه په مينځ د شيطان يعنى جمره

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښې او په مینځ د ویشتونکی کښې به پنځه گزه فاصله وی داخبره غلطه ده بلکه د کوم مقدار نه چه کانړے ور رسیږی د هغې نه ډیرے ویشتل کوی۔

٦- شپږم: بعضې خلق په چپړو غټو کانړو جمره ولی دا بدعت دے او د محمد ﷺ نه مخالفت دے په دے باندے شیطان خوشحالیږی۔ بلکه صرف او صرف په کانړو به ئے اوولی۔ نه بل شے۔

٧- اوم: بعضې خلق وائی چه ذبحه څه له کوم هسے به ضائعه لاړه شی دا مال به مسکین ته ورکړم داخبره بالکل خطا ده ځکه مقصد د الله په نوم ذبح کول دی او د الله لوئی وئیل دی او په وینه تویولو کښې د الله عبادت دے لکه حدیث کښې راځی بهترین حج هغه دے چه تلبیه په کښې زیاته اووئیلے شی او وینه پکښې زیاته توئے کړے شی۔ لیکن که کوم سړے شرکه الراجحی ته روپۍ ورکړی چه دده دپاره ذبحه اوکړی نو بیا هم جائز ده۔

٨- اتم: د تمتع هدی د اختر د ورځے نه مخکښې ذبحه کول غلطه ده۔

٩- نهم: د جمراتو په خوا کښې چه کوم مساجد دی هغې ته تلل د عبادت په نیت بدعت دے۔

١٠- لسم: کوم حاجیان چه په منی کښې وی په هغوی داختر مونځ نشته۔

١١- بعض خلق دا عقیده لری چه پدے جمراتو کښې شیطان دے نو مونږ شیطان اوولو او حال دا چه دا خطائی او جهالت دے

ځکه دلته شیطان نشته لیکن مونږ چه دا ویشتل کوو نو دا اقتداء د نبی علیه السلام ده او د الله تعالی حکم دے او د ابراهیم علیه السلام تابعداری ده، او پدے باندے شیطان ته ضرر رسیږی چه د پیغمبر تابعداری اوشی ورنه دلته شیطان نشته۔ صرف دلته ابراهیم علیه السلام ته شیطان راښکاره شوے وو هغه پرے گوزار کړے وو او شیطان په زمکه کښې خخ شوے وو دا کار درے کرته شوے وو لکه په صحیح سند سره د ابن عباسؓ نه امام حاکمؒ په مستدرك کښې دا روایت راوړیدے۔

نو الله تعالی مونږ باندے دا مقرر کړل چه تاسو هم دغه ځائے ولئ دا به داسے وی لکه شیطان ویشتل نو څوك چه د پیغمبر د تابعداریٔ نه خلاف کوی او په غټ غټ کانړو یا څپلو وغیره ئے اوولی نو پدے باندے شیطان خوشحالیږی ځکه چه پدے کښې د پیغمبر مخالفت دے۔

بیا چه سر اوخروی نو جامے به واغوندی او طواف زیارت دپاره به لاړ شی

او دا طواف فرض دے په هر حاجی صاحب باندے خو که مخکښې د زوال نه لاړ شی او طواف اوکړی نو زیاته ښه ده او که پس د زوال نه ځی بیت الله ته نو هم ټیك ده لیکن نبی ﷺ د ماسپښین مونځ په یو روایت کښې واپس منی ته وړے دے نو دده عمل تابعداری کول بهتر دی او که پس د ماسپښین نه لاړ شی نو هم جائز ده لیکن شپه به ضرور منی ته اوړی۔

(c) ketabton.com: The Digital Library

مِنیٰ تـه شپـه وړل د بعض علماؤ په نیز سنت دی او نور امامان وائی چـه واجب دی۔ او مکـه کښې بـه ددے ورځے تکبیرات نـهٔ هیروی کوم چه د مونځونو نه روستو وئیلے شی :

اَللّٰهُ اَکْبَرُ اَللّٰهُ اَکْبَرُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَ اَللّٰهُ اَکْبَرُ ، اَللّٰهُ اَکْبَرُ وَلِلّٰهِ الْحَمْدُ.

او کـه دا طـواف صبا تـه پریږدی نو هم صحیح ده تر درے ورځو پورے روستـه کـول جائز دی بلکه د ذی الحجے میاشتے آخر پورے ئے کولے شی۔

مهمه مسئله : د اختـر په ورځ که د چا نه طواف فوت، اُوشو نـو دا چـه بیـا طـواف کـوی نو شرط دا دے چه دوباره د احرام کپړے اچـوی او په هغے کښې به طواف کوی، خپلو کنډلے شوو کپړو کښې بـه طـواف نهٔ کوی او پدے باره کښے صحیح ابوداود او معانی الآثار کښے احادیث منقول دی۔ دا مسئله ډیرو مولیانو ته نده معلومه نوځکه به ئے تکذیب کوی۔

ددے طواف نه روستو سعی شته او که نه ؟

نـو کـه کـوم سړے تـمتع والا وی یعنی د حج په میاشتو کښې ئے عـمره کـړے وی او بیـا ئے ځـان حـلال کړے وی نو کله چه د طواف زیارت نـه فارغ شی نو ضرور به سعی کوی۔ دے خبره باندے دلیل حدیث د عائشه رضی الله عنها دے چه (بخاری او مسلم) راوړیدے او ددے مسـئلے زیات تحقیق علامه ناصر الدین البانیؒ کړیدے د خپلے رسالے په تعلیق کښے (حجة النبی) د هغے نوم دے۔

او هـغـه سړے چه عمره ئے نه وی کړی صرف د حج اراده ئے کړے

وی هغه به هم سعی کوی ځکه قرآن فرمائی :

﴿ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ اَوِ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ اَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَا ﴾ -

لیـکـن ډیر حـاجیـان نـن صبـا حج تمتع کوی ځـکـه د حج پـه میاشتـو کښے لاړ شی او عمره اوکړی او بیا منتظر د حج وی نو په ده بـانـدے دوه سعـی دی یـو پـه عـمـره کښے او بله په حج کښے۔ او هرچه قارن دے یعنی هغه کس چه حج او عمره ئے جمع کړے وی او هـدیـه ئے د ځان سره بوتلی وی نو په هغه یوه سعی ده که په عمره کښے ئے اوکړه نو په حج کښے به ئے نه کوی او که په عمره کښے ئے اونکړه نو په حج کښے به ئے ضرور کویْ۔ [زاد المعاد ۱/۲۳۰]۔

فائده : کـوم سړے چه په رمضان کښے عمره اوکړی او بیا حج تـه پاتے شی او د حـج پـه میاشتو کښے عمره اونکړی نو دے سړی بانـدے هـم د طـواف فرض (افاضه) نه بعد سعی شته۔ دا سړے د مکے والو نه حساب دے، حاجی مُفرِد دے۔

هر کله چه منی ته واپس لاړ شی :

نـو صبا له به د زوال نه پس شیطان ولی۔ د اختر په ورځ کښے به ئے د زوال نه مخکښے ولی او په دے نورو ورځو کښے به ئے د زوال نه روستـو ولـی د مـاسپښین د مونځ نه مخکښے شو او که روستو نو هـم جـائـز دی (لیکن ښه دا ده چه په مسجد الخیف کښے د جَمعے سره مـونـځ اوکړی ځکه هلته په اول وقت کښے مونځ کیږی او بیا جـمـراتو ته متوجه شی) لیکن منی کښے اکثر خلق وخت په عبشو کښے تیـروی بـعـضـے پـکښے چـکـر وهی او بـعـضـے خلق پکښے

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوداګانے کوی او بعضے پکښې غارِ حراء ته او څوك غار ثور ته ځي ددے غارونو متعلق مسئله به روستو راشي۔

او بعضے خلق نور نور کارونه کوی او حال دا دے چه قرآن کریم پدے ورځو کښے د ذکرالهی ډیر ترغیب ورکړیدے لکه فرمائی :

﴿ وَاذْكُرُوا اللهَ فِيْ اَيَّامٍ مَعْدُوْدَاتٍ فَمَنْ تَعَجَّلَ فِيْ يَوْمَيْنِ فَلَا اِثْمَ عَلَيْهِ وَمَنْ تَاَخَّرَ فَلَا اِثْمَ عَلَيْهِ لِمَنِ اتَّقٰى وَاتَّقُوا اللهَ الَّذِيْ اِلَيْهِ تُحْشَرُوْنَ ﴾۔

ترجمه : یاد کړئ الله تعالی په هغه ورځو شمار کړے شوو کښے (چه هغه د منی ورځے دی) پس که چا تلوار اوکړلو او دوه ورځے ئے منی کښے تیرے کړے (او آخری ورځ ته پاتے نشو) نو هیڅ ګناه پرے نشته او که درے ورځو ته پاتے شو نو هم صحیح ده۔ (اجر پکښے ډیر دے، نبی علیه السلام پاتے شویدے)۔

د ډیرے بد نصیبئ په وجه مونږ خلق د الله تعالی د ذکر نه او دارنګ د عبادت نه غافل یو هغه ذات چه د هغه بندګی محبت په مونږ فرض دے۔ الله رب العزت دِے زمونږ په حال رحم اوکړی۔

نو پدے ورځو د منی کښې به د الله تعالی ذکر او نوافل او صدقه او په مسلمانانو سلام اچول او هغوی خوشحاله کول او کولاو تندی سره ملاویدلو او دعوت الی الله کښے مشغول وی او مونځونه دِے په مسجد الخیف کښے کوی ځکه دا هغه غوره مسجد دے چه نبی علیه السلام فرمائی : پدے مسجد کښے اوویا (۷۰) پیغمبرانو مونځ کړیدے ۔ (مناسك الحج للالبانی)۔

کله چه د اختر په دویمه ورځ د جمرات د ویشتلو اراده

ئے وی نو د زوال نه پس به ئے ولی او سنت دا ده چه پیدل ئے اوولی او درے واړه جمرات به ولی په وړے به شروع کوی او په غټے جمرے یعنی شیطان به ئے ختموی وړه جمره منی ته نزدے ده (یعنی مسجد الخیف نه چه روان شے نو مخے ته وړه جمره بیا جمره وسطی بیا کبری راځی) او غټه جمره کعبے ته نزدے ده کله چه وړه جمره ولی نو دعا کولو دپاره به چپ طرف ته واوړی د خلقو نه به جدا شی او قبلے ته به مخ کړی او لاسونه به اوچت کړی او دومره ساعت به دعا غواړی لکه د سورت بقره په لوستلو چه څومره ساعت تیریږی چه تقریبا دوه نیمے سپارے ده۔

بیا به دویمه (مینځنئ) جمره اوولی په مخکنئ طریقے سره خو دعا دپاره به خی طرفته راواوړی د خلقو نه به جدا شی او د سورت بقرے په مقدار دعا غواړی او بیا به جمره عقبه ولی او د دعا دپاره به نه اودریږی۔

(پدے دویمه ورځ نور کارونه د حج متعلق نشته)۔

بیا صبا له (۱۲ – دولسمه ورځ) به هم د زوال نه روستو درے واړه جمرات ولی په هم دغه طریقے سره چه اول به جمره صغری بیا وسطی بیا کبری اوولی او د اولنو دوه جمراتو نه روستو به اوګدے دعاء ته اودریږی، لکه چه مخکښې بیان شو۔

ددے ورځے نه روستو که ستا جلتی وی او صبا (دیارلسمے ورځے) ته نۀ ایساریږے نو دا یاد ساته چه د نمر پریوتو نه مخکښے مخکښے به ځان د منی نه اوباسے که نمر د باندے پریوتو نو بیا به

(c) ketabton.com: The Digital Library

خامخا جمراتو ته ايساريږې تر ماسپښين پورې - او ديارلسمې ورځې ته پاتې کيدل غوره دي يو خو نبي عليه السلام پاتې شويدې دويم : د رمی فضيلت به درته حاصل شي- او که تلل نو هم اجازه ده- ليکن دا درې ورځې د منی د اختر د ورځونه سوا دی-

اوس بعضې ځايونه او وختونه د دعا د قبليدلو ذکر کوم، کوم چه په احاديثو کښې راغلی دی-

د دعا د قبليدو ځايونه او وختونه

۱- اول ځائې د دعا د قبليدلو د **صفا** غونډۍ ده په حج يا په عُمره کښې- ۲- دويم : په مروه باندې په حج يا په عمره کښې-

۳- دريم : د زوال نه روسته تر ماښامه پورې په عرفات کښې د عرفې په ورځ چه لاسونه به ئې اوچت کړی وی-

٤- څلورم : په مزدلفه کښې پس د صبا د مونځ نه او مخکښې د نمر ختلو نه-

٥- پنځم د اولې جمرې او دويمې جمرې سره د اختر په صبا اول صبا له او لا بل صبا له د زوال نه روستو- دا هغه ځايونه دی چه رسول الله ﷺ پکښې دعاګانې غوښتې دی په حج او عمره کښې نو د رسول الله ﷺ د اتباع په وجه به الله ستا دعا هم قبلوی ان شاء الله العزيز-

۷- اووم : په ملتزم کښې عبد الله بن عباس رضی الله عنهما فرمائی : چه دا ځائې (ملتزم) د دعا د قبليدو دپار مجرّب دے کما فی (اَلْقِرٰی لِقَاصِد اُمِّ الْقُرٰی ۱/ ۳۱۰) او زه وايم چه دا خبره بالکل مجربه ده او رسول الله ﷺ هم په ملتزم کښې سره د صحابو نه دعا غوښتلې ده لکه دا حديث ابوداود ذکر کړيدے-

۸- اتم : د اذان او اقامت په مينځ کښې دعا نه رد کيږی لکه حديث کښې راغلی دی-

۹ - نهم : د اذان په وخت کښې هم دعا ضرور قبليږی-

۱۰ - د ماښام په وخت کښې دعا قبليږی او پدې دعا سره امر راغلی دے- [مشکاة] -

۱۱ - کله چه د مونځ صف اودريږی-

۱۲ - د فرض مونځ نه روستو-

۱۳ - د تهجدو په وخت کښې دعا ښه قبليږی -

۱٤ - د روژه دار دعا ښه قبليږی-

۱٥ - د مسافر دعا ښه قبليږی-

۱٦ - د پلار دعا د بچو دپاره ښه قبليږی-

۱۷ - د غائب سړی دعا د بل غائب سړی دپاره ښه قبليږی-

۱۸ - د مظلوم دعا ښه قبليږی - دا ټول په احاديثو کښې راغلی دی ما د اختصار په طريقه ذکر کړل علماؤ ته دا حديثو نه معلوم دی- ليکن د دعاء دپاره شرطونه دی-

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دعا د قبلیدو شرطونه

۱- اول : دعا کونکے به یقین لری چه زما دعا قبلیږی۔

۲- دویم : ددروغو نه ځان ساتل۔

۳- دریم : د حرام خوړئ نه ځان ساتل۔

٤- څلورم : جلتی نۀ کول۔

٥- : درود شریف وئیل او بیا د الله تعالیٰ حمد او ثنا وئیل او بیا حاجت غوښتل په هغه الفاظو سره خصوصاً ښه قبلیږی کوم چه په احادیثو کښے نقل شویدی۔

٦- او ضروری شرط دا دے چه سړے په کښے اعتداء اُونکړی، د زوره دعا اُونکړی په پټه ئے اُوکړی او ښۀ په عاجزئ سره ئے اُوکړی او د الله تعالیٰ نه سوا د بل چا نه ئے اونه غواړی۔

لیکن ددے سره په مسجد خیف کښے د امام سره مونځونه کول دا بهتر عمل دے او منی کښے به مسافرانه مونځ کولے شی اګر که په مکه مکرمه کښے اوسیږی ۔ دا د محمد ﷺ طریقه ده او د ابوبکر صدیق او عمر فاروق – رضی الله عنهم – طریقه ده۔

OOOOOOO

د حج نه واپسی

بیا چه کله د منی نه فارغ شو نو سمدست به کور او خپل ملك ته نه ځی بلکه ضرور به بیت الله ته راځی او طوافِ صدر (چه وداع او رخصت ورته هم وائی) به کوی او دا طواف واجب دے په هر حاجی صاحب باندے چه کله د مکے مکرمے نه رخصتیږی نو ضرور به دا طواف کوی او که په مکه کښے اوسیږی نو بیا پرے دا طواف نشته لیکن که څوك د یو څو ورځو دپاره مقیم وو په مکه کښے نو کله چه تللو د هغه ځائے نه نو دا طواف به اوکړی او دا طواف په حائضه او نفاسه ښځه باندے نشته کله چه په وخت د تلو کښے پرے دا مرض راغلے وی او که د طواف نه بعد ملتزم ته لاړو او ځان دپاره (اومونږ او ټول امتِ مسلمه دپاره) ئے دعا اوکړه نو زیاته غوره ده۔

عبد الله بن عباس – رضی الله عنهما – به دلته دا دعا کوله :

اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ عَبْدُكَ وَابْنُ عَبْدِكَ وَابْنُ اَمَتِكَ حَمَلْتَنِیْ عَلٰی مَا سَخَّرْتَ لِیْ مِنْ خَلْقِكَ وَسَيَّرْتَنِیْ فِیْ بِلَادِكَ حَتّٰی بَلَّغْتَنِیْ بِنِعْمَتِكَ اِلٰی بَیْتِكَ وَاَعَنْتَنِیْ عَلٰی اَدَاءِ نُسُكِیْ فَاِنْ كُنْتَ رَضِیْتَ عَنِّیْ فَازْدَدْ عَنِّیْ رِضًا وَاِلَّا فَمِنَ الْآنَ فَارْضَ عَنِّیْ قَبْلَ اَنْ تَنْاٰی عَنْ بَیْتِكَ دَارِیْ فَهٰذَا اَوَانُ انْصِرَافِیْ اِنْ اَذِنْتَ لِیْ غَیْرَ مُسْتَبْدِلٍ بِكَ وَلَا بِبَیْتِكَ وَلَا رَاغِبٌ عَنْكَ وَلَا عَنْ بَیْتِكَ اَللّٰهُمَّ فَاَصْحِبْنِیْ الْعَافِیَةَ فِیْ بَدَنِیْ وَالصِّحَّةَ فِیْ جِسْمِیْ وَالْعِصْمَةَ فِیْ دِیْنِیْ وَاَحْسِنْ مُنْقَلَبِیْ وَارْزُقْنِیْ طَاعَتَكَ مَا اَبْقَیْتَنِیْ

(c) ketabton.com: The Digital Library

وَاجْمَعْ لِیْ بَیْنَ خَیْرَیِ الدُّنْیَا وَالآخِرَةِ اِنَّكَ عَلٰی كُلِّ شَیْءٍ قَدِیْر.

(موطأ مالك ١/٤٢٤) رقم (٩٥١) البیهقی فی الکبری (٥/١٦٤) رقم (٩٥٤٨)

بیا چه کله د بیت الله نه اوځی نو په شا باندے به نه اوځی بلکه صحیح په مخه باندے به اوځی او بیت الله ته شا اړول په مزل کښے څه گناه نه لری او نه بے ادبی ده ځکه د رسول الله ﷺ نه زیات دابناك څوك نشته او هغه په شا نه دے تلے نو بل څوك دے چه د هغه نه اوچت شی ؟

او که د ځان سره د زمزم اوبه راوړی نو دا سنت طریقه ده لکه په اخبار مکه د فاکهی او الدین الخالص (١٠) کښې ئے کتلے شئ۔

او د علماؤ نه سلفاً او خلفاً همدا طریقه نقل ده چه هغوی به د ځان سره د زمزم اُوبه راوړلے لیکن کجورو کښے څه فضیلت نشته د هغے راوړل څه ضروری نه دی او نه مستحب دی البته د عجوه کجورو فضیلت راغلے دے چه څوك صبا کښے اووه دانے د عجوه کجورے اوخوری نو په دغه ورځ به ورته نه سِحر رسیږی او نه به ورته څه زهر تکلیف رسولے شی۔ (بخاری)۔

او همدارنگه که د ځان سره څه هدیه د کور، ماشومانو دپاره راوړی نو جائز دی بلکه بهتر دی لیکن د لوبو سامانونه یا ریډیو، ټی وی، وی سی آر - یا نور داسے سامان چه په دین کښے ئے ضرر وی د هغے راوړل حرام دی حاجی به په ځان کښے تقویٰ پیدا کوی پس د حج کولو نه۔

حاجیانو له دانه دی پکار چه امیلونه واچوی ځکه دا تکبر دے

اوبل دا چه څه پته لگی چه حج ئے قبول شویدے او که نه دے قبول شوے۔ ځکه قرآن کریم فرمائی : چه مومنان هغه کسان دی چه کله څه نیکی اوکړی نو بیا هم یریږی چه شاید چه په دربار الهی کښے به قبوله نشی ځان عاجز، کمزورے گنړی او په خپل عمل تکبر نه کوی۔

دغه شان کله چه خپل کلی ته اورسیږی نو اول دے مسجد ته لاړشی او دا هم ضروری ده چه د شپے ناوخته دے خپل کور ته نه راځی۔ دا خلافِ سنت طریقه ده چه انسان په سفر کښے ډیره موده تیره کړی او بیا ناوخته د شپے کورته راځی۔ نو بیا به مسجد کښے دوه رکعته مونځ اوکړی او مسجد کښے به کینی د کلی حال احوال به واخلی بیا به کورته داخل شی او که څوك دده نه دعا غواړی نو پکار ده چه دعا ورته اوکړی ځکه د حاجی دعا ښه قبلیږی او خاصکر هغه وخت چه کورته نه وی داخل شوے۔

او ددے سره دا **خبره** یاد ساته ! چه دا ډیره بے وفائی ده چه یو انسان حج اوکړی او بیا د حج تکلیفونه او مشقتونه په هر مجلس کښے ذکر کوی چه مونږ باندے داسے داسے تکلیفونه د الله په لاره کښے تیر شو دا د ایمان کمزورتیا ته او د عمل بوج گنړلو ته اشاره ده بلکه هر کله چه تا عمل د الله دپاره اوکړو او د آخرت اراده دے وی نو مخلوق ته د الله د عبادت تکلیف مه ذکر کوه دا د محبت او بندگئ سره مناسب خبره نه ده۔ الله دے زمونږ او ستاسو عملونه په خپل دربار کښے قبول کړی۔ آمین۔

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حج نه واپسۍ کښې بدعات

۱-بعضې خلق د ځان سره دومره سامان راوړي چه اسراف اوشي

۲- اکثر حاجیان ځان ته سیرې او امیلونه اچول خوښ ګڼړي دا بدعت دې۔

۳- د حاج لفظ وئیل هم بدعت دې ځکه رسول الله ﷺ او صحابه کرامو تولو حج کړې وو او یو بل ته ئے حاجی، یا الحاج یا المعتمر- نه وو وئیلې بلکه خپل نوم به ئے اخستلو- نو دا به لقب نه ګرځوی۔

٤- خیرات کول- دا یاد اوله ! چه نبی ﷺ به چه کله د سفر نه واپس شو نو څه خیرات به ئے کولو دا د حج د سفر پورې خاص نه دې بلکه هر سفر چه وی (بخاری) لیکن نن صبا خلقو خیرات فرض ګرځولې دې که وئے نکړي نو خلق ورپورې خاندی او بعضې د تکبر په وجه ډیر مالونه (جانور) حلالوی۔

د حج نه په هغه خیرات خرچه ډیره اوشی دا طریقه اوس نن صبا رواج ګرزیدلې دې نو ددې رسم او رواج د ختمولو دپاره دا خیرات کول ندی پکار بلکه مسجد دې پرې جوړ کړی مدرسه کښې دې ورکړی طلباء او علماؤ ته دې ورکړی خپلوانو، مسکینانو ته دې ورکړی، علماؤ له دې پرې کتابونه واخلی یا نور د دین کارونه دې پرې اوکړی، مجاهد، مبلغ ته دې ورکړی پدې کارونو کښې ئے نوم

نه کیږی او جنت ورته ملاویږی او په هغه خیرات کښې به نوم اوشی په ظاهر کښې لیکن د الله په غضب به اخته شی او بل دا چه خلق به حج ته نه ځی ځکه د خیرات پیسے به ورسره نه وی نو د حج نه به ددې رسم او رواج په سبب باندې پاتې شی - والله الموفق۔

بیا به حاجی صاحب د نیکئ کوشش کوی او دنیا سره به تعلق کموی او آخرت سره به تعلق جوړوی نو هله به کامیاب شی - والله المستعان وهو نعم المعین۔

OOOOOOOO

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلورم باب

د حج بعضے مسائل

۱- **مسئله** : کوم سړے چه حج تمتع اوکړی او همدا حج ضروری دے او بیا د اختر په ورځ هدیه نه مومی ځکه فقیر وی مال ورسره کم وی نو دا چه کله خپل ملك ته واپس شی نو لس روژے به نیسی درے به مخکښے د حج نه او اووه (۷) به روستو د حج نه نیسی کله چه فارغ شی د احکامو د حج نه او وطن ته راشی۔

۲- **مسئله** :

اضحیه یعنی د اختر قربانی دا په مسافر سړی نشته که حاجی وی او که غیر حاجی وی لیکن کوم کس چه قِران یا حج تمتع کړے وی نو په هغه هدیه لازمه ده ضرور به هغه ذبحه کوی او که نه وی نو لس روژے دِے اونیسی لکه مخکښے بیان شول۔

۳- **مسئله** : چه کله ذبح د حیوان کوی نو قبلے ته دِے متوجه کوی او بِسْمِ اللهِ اَللّٰهُ اَکْبَرُ، اَللّٰهُمَّ مِنْكَ وَاِلَیْكَ اَللّٰهُمَّ تَقَبَّلْ مِنِّیْ کَمَا تَقَبَّلْتَ مِنْ اِبْرَاهِیْمَ خَلِیْلِكَ دا دِے اووائی، او که اوښ ذبح کوی نو په ولاړه ئے ذبح کول پکار دی او که غوا، گډ ذبح کوی نو په چپ طرف باندے به ئے څملوی۔

۴- **مسئله** : د شیطان په ویشتلو کښے بے ضرورته بل څوك

نائب کول ندی جائز لکه بعضے خلق خپلو زنانو له شیطان ولی یا بعضے خلق هسے جلتی کوی بلکه که انسان سخت بیمار وی چه طاقت نه لری نو بیا بل څوك نائب کولے شی۔

۵- **مسئله** : کله چه انسان د شپے په مزدلفه کښے وی نو د صبا د آذان نه مخکښے ماشومان او زنانه منی ته لیږلے شی چه شیطان ولی په غیر د گڼړے د خلقو نه چه تکلیف ورته نه وی۔ او کوم سړے چه د هغوئ سره ځی نو هغه هم په دے حکم کښے داخل دے۔

۶- **مسئله** : کله چه انسان د اختر په ورځ شیطان ولی او قربانی اوکړی او سر اوخروی نو دا حلال شو احرام دِے لرے کړی هر هغه څه ورلره جائز شو چه په احرام سره پرے حرام شوی وو لکه عطر لگول، نوکونه پرے کول وغیره شو لیکن خپلے زنانه ته به نه نزدے کیږی ترڅو پورے چه طواف زیارت ئے نه وی کړے او کله چه طواف زیارت اوکړی نو بیا پوره حلال شو خپله بی بی ورته هم حلاله شوه۔

۷- **مسئله** : زنانه به پس د عمرے او حج یعنی د شیطان د ویشتلو نه او د قربانئ کولو نه روستو که چرته پرے لازمه وه نو سر به نه خروی ځکه ښځے دپاره سر خرئیل حرام دی لکه سړی له گیره خرئیل حرام دی او د بعضے حاجیانو گیرے په حج کښے ښے راغلے شی لیکن د بد نصیبئ په وجه بیائے د اختر په ورځ د ښځو سره مشابه کړے وی ددے عظیم جرم نه مسلمانانو ځان اوساتئ او

نورو دوستانو ته ترغیب ورکړئ نو الله به ستا سو دپاره اجر عظیم اولیکی ان شاء الله تعالی۔

او ښځه به د ګوتو د سرونو په اندازه یا ددے نه کم سر لنډوی یعنې د ویښتو بعضے سرونه به واخلی۔ او سړے هم قصر کولے شی خو مره ویښته چه اخلی لیکن یو یا دوه ویښته پریکول قصر نه دے ځکه د قصر تعریف مخکښے بیان شویدے مخکښے صفحو کښے ئے اوګوره۔

۸- **مسئله**: د شیطان ویشتو کښې هغه نیغ دیوال ویشتل ضروری نه دی بلکه هغه جوړ ځائے ته کانړے ورغورځول ضروری دی کما فی حجة النبی۔

۹- **مسئله** : محرم سړے به د احرام په حالت کښے نه نکاح کوی او نه به خوك په نکاح ورکوی۔

۱۰- مسئله : محرم سړے سر وینځلے شی۔

۱۱- مسئله : محرم دوائی هم کولے شی۔

۱۲- **مسئله** : محرم سړے په موټر جهاز وغیره کښے کیناستلے شی او پدے سره دده سر نه پټیږی۔

۱۳- **مسئله** : که د محرم سړی په سر کښے څه تکلیف وی او وے خروی نو بیا به کفاره کښے یو ګډ ورکوی یا به شپږ مسکینانو ته طعام ورکوی نیم اوګے (یعنی تقریباً پاؤباندے یو کیلو)۔ یا ډے درے روژے اونیسی۔

۱۴- **مسئله** : که داسے تیل وی چه بالکل پکښے خوشبوئی

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه وی نو محرم سړے ئے لګولے شی او جائز دی۔ (ترمذی)۔

۱۵- **مسئله** : محرم سړے د اوچے ښکار نشی کولے او که بل چا دده دپاره کړے وی دده په اشاره یا دلالت سره هم نه به ئے خوری۔

۱۶- **مسئله** : د دریاب حیوانات محرم ته ښکار کول جائز دی او ملخ ورله هم جائز دے ځکه دا دریابی حسابیږی۔ [ابوداود]۔

۱۷- **مسئله** : کوم سړی نه چه دعرفے ورځ لاړه شی او عرفات ته او نه رسیږی نو د اختر شپے ته ډے ځان عرفات ته ورسوی۔

د صبا د راختونه مخکښے او که د اختر صبا راوختلو او دا عرفات ته نه وی تلے نو دده نه حج فوت شو او راتلونکی کال نه به بیا حج کوی۔

۱۸- **مسئله** : په منی کښے د اختر د ورځے نه پس شپے تیرول ضروری دی۔ که څه سخت ضرورت نه وی نو انسان ډے هلته ضرور شپه کوی۔ منی کښے د اختر د ورځے نه پس یوه شپه، دوه شپے کول ضروری دی او که دریمه کوی نو هم هغه ته اختیار دے۔

۱۹- **مسئله** : د خپلے قربانۍ نه خوړل بهتر دی لیکن که جنایت ئے کړے وی او د هغے قربانی وی نو بیا به ئے نه خوری صرف مسکینان به ئے خوری۔

۲۰- **مسئله** : مسجد حرام ته بلکه هر مسجد ته د خپلو سره ننوتل جائز دی کله چه څه ظاهری ګندګی وربانده نه وی په ډیرو احادیثو کښې راغلی دی۔ او دے مسئلے ته ځکه ضرورت دے

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه کوم انسان ډیر طوافونه کوی نو د هغه ښپے خوګیږی نو بیا لرے ورځے پس هغه طواف نه شی کولے لکه دا تجربه تاسو اوکړئ نو که څوك چپل وغیره د طواف دپاره په خپو کړی نو بالکل جائز دی- جاهل سړے به تا منعه کوی-

ما یو سړے اولیدلو چه هغه د چپلو سره طواف کولو نو بعضو جاهلانو منع کولو نو ما ورته اووئیل چه دا خو د رسول الله ﷺ نه کنړو احادیثو کښے ثابت دی زمونږ دین آسان دے د یهودیانو د دین په شان نه دے- بلکه طواف په سورلئ سره هم ثابت دے او همدارنګه نبی ﷺ سعی په صفا مروه کښے په اوښ باندے کړے وه، نو مسلمانانو د خپل دین نه ځان خبر کړئ !-

۲۱- **مسئله** : عمره او حج دواړو کښے رمل یعنے پهلوانئ سره تلل شته که څوك عمره کوی نو هم په اولنو دریے ګردشونو کښے به پهلوانی کوی او که څوك حج کوی نو هم دا رمل پهلوانی به کوی دا سنت طریقه ده په شرط د طاقت باندے یعنے چه طاقت ئے رسیږی نو کوی به ئے- (بخاری)-

۲۲- **مسئله** : کوم سړی چه خپله بی بی خکل یا مسه کړه نو په هغه باندے توبه ویستل واجب دی باقی دم یا فدیه پرے نشته او چا چه پرے دم واجب کړیدے د هغوی سره هیڅ دلیل نشته- اوګوره (فقه عطاء /۳۲٤)-

۲۳- **مسئله** : خپلو سره احرام تړل صحیح دی څه ممانعت پکښ نشته لیکن د خپو ظاهر طرف ښکاره کول پکار دی-

۲٤- **مسئله** : په سر باندے په حالت د احرام کښے تو کرئ یا څه پنډ وغیره کیخودل جائز دی او سر په ټوپئ یا په څادر باندے پټول ندی جائز-

د احرام او میقات مسائل

۱- اول : په حج کښے ډیر فرائض دی - یو پکښے احرام دے او احرام عبارت دے د نیت کولو نه، لیکن نیت سره تلبیه یو ځائے کول هم پکار دی دارنګه کنډلے شوے جامے لرے کول پکار دی نو بیا به دا محرم اوګرځی او نیت د زړه سره تعلق لری په ژبه ئے وئیل ندی ثابت-

۲- دویم : دیو سړی احرام د دوه حجونو یا د دوه عمرو نه نه صحیح کیږی بلکه په یو احرام یو حج او یوه عمره ادا کیږی-

۳- دریم : د احرام نه پس دوه رکعاته کول اکثر علماء ئے مستحب نه ګنړی که چا اونکړل نو څه حرج وریاندے نشته ځکه صحیح حدیث کښے چرته دا دوه رکعاته ندی ثابت او کوم علماء چه په یو مجمل حدیث باندے استدلال کوی چه هغه دا دے :

أَتَانِي آتٍ مِنْ رَبِّي فَقَالَ صَلِّ فِي هَذَا الْوَادِي الْمُبَارَكِ وَقُلْ عُمْرَةٌ وَحَجَّةٌ-

[اخرجه الشیخان]-

نو دلته فرض مونځ هم مراد کیدے شی او نفل هم مراد کیدے شی- بله دا چه دا مونځ ددے ځائے (ذو الحلیفه) شخصی فضیلت دے ددے ځائے پورے خاص دے-

(c) ketabton.com: The Digital Library

٤- څلورم : د میقات نه مخکښې احرام تړل په غیر د ضرورت نه بدعت دے ځکه رسول الله ﷺ د میقات نه مخکښې احرام نه دے تړلے البته که جامه مخکښې واچوی نو دا به جائز وی خو نیت د احرام یعنی تلبیه د میقات نه کوی- او امام مالکؒ یو سړی ته دا اوویئیل : هغه مدینې نه احرام تړلے وو چه تا بدعت اوکړلو-

٥- پنځم : پاکستانې یا افغانستانې سړے د جدے نه احرام نشی تړلے یعنی یو سړے چه په هوائی جهاز کښې لاړ شی او بیا په جده کښې احرام تړی نو دا صحیح نه ده بلکه د اکثرو علماؤ په نزد باندے په ده باندے دم واجب شو ځکه جده د میقاتونو نه دننه ده حرم شریف ته نزدے ده لیکن جدے والا او څوك چه جده کښې کار کسب کوی نو هغوی به احرام د حج او عمرے هم د دغه ځائے نه تړی هغوی دپاره میقات ته تلل نشته ځکه رسول الله ﷺ فرمائی : څوك چه د میقات نه دننه اوسیږی هغوی به احرام د خپل کور نه تړی (بخاری، مسلم)-

٦- شپږم : څوك چه حرم ته د حج، یا عمرے دپاره نه ځی صرف د کار کسب یا د ملاقات وغیره دپاره ځی نو په ده باندے احرام تړل نشته ځکه رسول الله ﷺ فرمائی : لمن اراد الحج والعمره – یعنے احرام تړل د هغه چا دپاره دی چه د حج او عمرے اراده لری- (بخاری، مسلم)-

نبی ﷺ د فتح مکه په ورځ (بغیر د احرام نه) حرم ته د وسلے سره ننوتلے وو- وَعَلٰی رَأْسِهِ الْمِغْفَرُ-

٧- اووم : څوك چه مکه کښې اوسیږی یا هلته د عمرے دپاره تلے وی دیره وی نو هغوی به د خپل کور نه احرام تړی مسجد حرام ته د احرام تړلو دپاره تلل ضروری نه دی او نه څه مستحب دی بلکه صحابه کرامو د نبی ﷺ سره د مکے مکرمے د یو خوږ نه چه ابطح ورته وائی- احرام تړلے وو-

٨- اتم : د زنانو دپاره د احرام څه خاصه جامه نشته بلکه هغه به په خپلو جامو کښې احرام اوتړی مګر دومره ده چه دستانے به نه اچوی او پرده به هم په مخ نه اچوی لیکن که ځوانه زنانه وی او د فتنې یره وی نو بیا به په مخ باندے لوپټه وغیره اچولے شی او د بره طرفنه دِے را واچوی د مخ نه جدا کول ئے ضروری نه دی ځکه د نبی ﷺ بیبیانو به په احرام کښې مخونه ښکاره کول کله چه به ئے څوك مخے له ورغلل نو مخونه به ئے پټ کړل-

[مسند احمد، ابوداود، ابن ماجه، الحاکم، مشکاة، فتاوی ابن تیمیه ٢٦/ ١١٢].

٩ – نهم : د احرام دپاره څه خاصه طریقه په جامو اغوستلو کښې نشته صرف لنګ به اووهی او تړی دِے نه- عبد الله بن عباس به تړل بد ګنړل او څادر به په دواړو اوګو واچوی او یوه اوګه به نه ښکاره کوی- مګر کله چه طواف ته ورځی نو ښئ اوګه به ښکاره کوی او د طواف کولو نه پس به ئے بیا پټوی-

١٠- لسم : تلبیه به په عمره کښې په ټوله لار وائی، کوم ځائے کښې چه تغیر د احوالو راځی او کله چه مسجد حرام ته داخل شی او حجر اسود خکل کړی نو بیا به تلبیه پریږدی لکه دا د ترمذی

(c) ketabton.com: The Digital Library

حدیث کښې راغلې او چه د حج احرام ئے اوتړلو نو د شیطان ویشتلو پورې به تلبیه وائی. کله چه لوئی شیطان ویشتل شروع کړی نو تلبیه به بس کړی.

۱۱- یولسم : د احرام دپاره غسل کول سنت عمل دے که په ائرپورټ کښې امکان نه وی نو کور کښې دِې غسل اوکړی او جامې دِې بیا ائرپورټ کښې بدلے کړی.

۱۲- دولسم : که محرم سړے د احتلام په وجه جنب شو نو په ده غسل کول لازم دی او احرام ئے نه خرابیږی او که په غسل کښې ترے څه ویښته اوختل نو هیڅ پرے نشته.

۱۳- دیارلسم : که محرم سړی قصداً یا د عذر د وجے نه د سر ویښته اُوخزئیل یا ئے لنډ کړل، نو په ده ګډ لازم دے یا به شپږو مسکینانو ته خوراك ورکوی هر یو له نیم صاع دے. یا درے روژے دی لکه چه آیت کښې راغلی دی.

۱۴- څوارلسم : زنانه په احرام کښې جرابی اچولے شی صرف دستانے اونقاب به نهٔ اچوی.

OOOOOOOO

د حج قِران، حج تمتع
او حج افراد مسائل

۱۵- حج قِران بهتر حج دے ځکه چه نبی ﷺ کړیدے او د هغې طریقه دا ده چه احرام به د حج او عمرے دواړو دپاره اوتړی (لَبَّيْكَ حَجَّةً وَعُمْرَةً) به وائی او هدیه به د ځان سره د میقات نه روانه کړی او کله چه مسجد حرام ته اورسیږی نو طواف قدوم به اوکړی ځکه هغه سنت دے بیا به سعی اوکړی بیا به محرم اوسی تردے به ځان نه حلالوی چه ځان په حج کښې د اختر په ورځ حلال کړی. او بیا به د کعبې نه یو طواف اوکړی او سعی به نه کوی نو په حج او عمره دواړو کښې یوه سعی او یو طواف شو چه هغه فرض دے.

(بخاري، مسلم).

او کومو خلقو چه د دوه طوافونو او دوه سعیو فتویٰ ورکړیده، د هغوی فتوی د سنت نبوی موافق نهٔ ده.

۱۶- حج تمتع دویمه درجه کښې دے او طریقه ئے دا ده چه د میقات نه به د عمرے دپاره احرام اوتړی او مکے مکرمے ته به لاړ شی نو اول به طواف د عمرے اوکړی بیا به سعی اوکړی بیا به ځان حلال کړی او کله چه د ذو الحجے اتمه ورځ راغله نو د خپل ځائے د اقامت نه به د حج دپاره احرام اوتړی او ددے تمتع په وجه په ده

باندے هديه لازمه شوه چه په يوم النحر کښې به ئے ذبح کوی۔

په تمتع کښې شروط دا دی چه عمره به ئے د حج په میاشتو کښې کړے وی او واپس به کورته نه وی راغلے۔ او متمتع حاجی به د طواف زیارت نه روستو ضرور سعی کوی۔ په خلاف د حج افراد او قِران نه چه ددے په حاجی سعی نشته کله چه دوئ د طواف قدوم نه پس سعی کړی وی، او که چرته نه ئے وی کړی نو بیا په دوئ د طواف زیارت نه روستو سعی کول لازم دی۔

(کما فی المغنی (٤١١/٣ - رد المحتار ١٨٣/٢ - مناسك الحج : ٣٩)۔

١٧- کـه سړی د حج افراد احرام اوتړلو نو ده له غوره بلکه ضروری ده چه هغه فسخ کړی یعنی حج دِے په عمره باندے بدل کړی او بیا دِے په اتمه ورځ د حج نیت اوتړی نو حج تمتع به ئے اوشی او په دے باندے رسول الله ﷺ صحابه کرامو ته حکم کړے وو۔ کما فی زاد المعاد۔

عجیبه فائده : په مسجد حرام کښې د مونځ ګذار مخے ته تیریدل څه رنګ دی ؟۔

نو صحیح خبره دا ده چه د مونځ ګذار مخے ته هر ځائے کښې تیریدل منع دی ځکه په دے باندے ډیر احادیث راغلی دی۔ صرف دومره ده چه په یو ضعیف حدیث کښې راغلی دی چه د طواف کونکی دپاره د مونځ کونکی مخکښې تیریدل جائز دی او هسے ګرځیدونکے دپاره نه دی جائز او دا مسئله البانی په [حجة النبی] کښې تفصیلا کړیده، لیکن جاهلان خلق بے ضرورته په حرم کښې

د مونځ ګذار مخے ته تیریږی بلکه د جاهلانو په نزد باندے مسجد نبوی کښې هم د مونځ ګذار مخے ته تیریدل جائز دی او حال دا چه رسول الله ﷺ منع په مسجد نبوی کښې کړیده (هلته ئے دا حدیث فرمائیلے دے)۔

دم په څه وجه لازمیږی ؟

١- اول : مخکښې تیر شویدی چا چه ګنډلے جامے قصدا یا د عذر د وجے نه واغوستلے نو په هغه فدیه لازم شوه چه (ګډ) دے دا به ذبح کوی۔

٢- دویم : دارنګه دم په هغه چا لازم دے چه په څادر، توپئ، پټکی سره سر پټ کړی اوکه چرته خیمه یا موټر کښې کیناستلو نو څه حرج پکښې نشته دارنګه که څه ټکرئ وغیره ئے په سر کیښودله نو هم څه حرج نشته دارنګه په چشمو لګولو سره هم څه نشته۔

٣- دریم : سر خرئیل یا د بدن نه په خپل اختیار ویخته خرئیل یا کټ کول په دے هم دم لازمیږی۔

٤- څلورم : د نوکونو په پریکولو سره هم دم لازمیږی۔

٥- پنځم : په خوشبوئی لګولو سره هم دم لازمیږی۔

٦- شپږم : مباشرت سره هم دم لازمیږی۔ د مباشرت نه مراد خپله زنانه خکلول یا غاړه باسل یا نور داسے کارونه ورسره کول او

که جماع ئے ورسره اوکړه نو حج ئے فاسد شو دوباره به ئے کوی۔ علماء وائی چه حج په هیڅ یو عمل نه فاسدیږی سوا د جنس الرفث نه یعنی صرف پدے یو عمل۔ او د بعضے علماؤ په نزد باندے ددے په متعلقاتو باندے هم فاسدیږی۔لیکن دا قول غوره نهٔ دے۔

۷– اوم : که محرم سړی ښکار مړ کړلو نو د هغے جزاء به ورکړی د هغے په شان حیوان باندے۔

۸ – اتم : او که محرم د حرم ګیاه ګانے کټ کړے نو د هغے بدله پرے هم لازمه ده۔

۹ – که سړے د عرفات نه مخکښ د نمر پریوتلو نه راووتلو نو په ده باندے دم لازم دے د علماؤ په راجح قول کښ۔

۱۰ – که محرم سړی د بل سړی سر اوخرولو نو په ده څه نشته کله چه هغه بل سړے محرم نه وی۔ نو دارنګ که نوکونه ورله واخلی نو هم ورله جائز دی۔

۱۱ – د وینے په وتلو باندے څه نشته که قصداً وی او که بے اختیاره وی ځکه رسول الله ﷺ په احرام کښے وینه ویستلے ده۔
[بخاری]۔

۱۲ – که چا په مزدلفه کښ شپه تیره نکړه نو دم پرے لازم دے مګر د زنانو او کمزورو دپاره د نیمے شپے نه پس تلل جائز دی۔
لیکن پدے کښ غوره دا ده چه په مزدلفه کښ شپه تیرول فرض دی، ددے په پریخوستو سره حج فاسدیږی۔

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۳ – د محرم دپاره د دریاب ښکار جائز دے او دارنګ کورنی حیوانات هم ذبحه کولے شی صرف صحرائی حیوانات ښکار کول ورله جائز ندی دی۔

۱۴ – څوک چه د عرفات نه پاتے شو تردے پورے چه د اختر د ورځے صبا راوختلو نو په ده باندے هم دم لازم دے۔ کما فی الاثر (او دا مسئله د فائت الحج ده)۔ او صرف عمره به اوکړی پدے کال ترے حج قضاء شو راتلونکی کال کښ به بیا حج کوی۔

۱۵ – دم به د حرم د حدودو په داخل کښ ذبح کولے شی یعنی په منی وغیره کښ۔ د حرم د حدودو نه بهر د دم ذبح کول صحیح نه دی او د حرم حدود به روستو بیان شی ان شاء الله تعالی۔

۱۶ – چا چه طواف وداع پریخودلو نو په هغه هم دم لازم دے ځکه هغه واجب دے لیکن حائضه زنانه باندے نه دے واجب۔

۱۷ – که د چا نه د سر خرئیل او یا کمول پاتے شو نو په ده هم دم لازم دے۔ (الفتاوی الاسلامیه)۔

۱۸ – په منی کښ شپه تیرول د علماؤ په غوره قول کښ واجب دی نو که چا دا شپے د ضرورت نه په غیر بل ځائے کښ اوکړے نو دم پرے لازم دے۔

۱۹ – په یولسمه او دولسمه ورځ د زوال نه مخکښ د شیطان ویشتلو سره هم دم لازمیږی۔

۲۰ – چا چه شیطان ته اووه کانړی په یوځل ور واچول نو په ده باندے دوباره ویشتل ضروری دی او که بیا ئے اووه کانړی ورپوره

(c) ketabton.com: The Digital Library

نکړل نمبر په نمبر نو په ده باندے دم لازم دے۔

۲۱- که چا په جمراتو کښې د ترتیب لحاظ او نه ساتلو اول ئے غټ شیطان بیائے مینځ والا بیائے وړوکے اوویشتلو مثلا نو په ده هم دم لازم دے۔ (الفتاوی الاسلامیه)۔

ضروری خبردارے

دا دم لازمیدل غالباً د عبد الله بن عباس رضی الله عنهما اجتهاد دے او ډیر علماء کرام دده موافق دی لیکن محققینو علماءِ کرامو لیکلی دی چه دم صرف په یو څو څیزونو لازمیږی چه هغه دا دی: (۱) څوك چه محصر شو یعنی په لاره کښې د حج د دشمن یا بلے خطرے په وجه بند کړے شو لکه دا په قرآن کښې راغلے دے۔

(۲) د سر په خرئیلو باندے۔

(۳) په حج تمتع او قران کښې دم (یعنی قربانی) لازم ده، چه دیته د تمتع او قِران هدیه وائی۔

(٤) کله چه ښکار قتل کړی نو د هغے په بدله کښې دم لازمیږی۔

(۵) په حالت د احرام کښې د بی بی سره جماع کولو باندے دم لازمیږی، او پدے دم کښې به اُوښه ورکوی لکه دا د عمر بن الخطاب رضی الله عنه فتویٰ ده او هیڅوك مخالف ئے نۀ دے موجود۔

ددے پنځو ځایونو نه بغیر که چا دم ادا نکړو نو په هغه باندے هیڅ حرج نشته ځکه چه دا دم لازمول په نبوی احادیثو کښې ددے پنځو نۀ سویٔ ندی موجود لکه اُوګوره

الموسوعة الفقهية الميسرة كتاب الحج۔

د طواف، سعی او جمراتو مسائل

طوافونه درے دی

۱- **اول طواف قدوم** : دا سنت دے کله چه اول سړے مکے مکرمے ته داخل شی نو دا به کوی دا طواف په حج قِران کښے هم شته او په حج افراد کښې هم شته او حج تمتع کښې طواف قدوم په اول کښے نشته یعنی کله چه حرم ته راشی نو د عمرے دپاره به طواف اوکړی او بیا به سعی اوکړی او بیا به ځان حلال کړی، لیکن د امام احمد وغیره نه نقل دی چه تمتع والا دِے هم طواف قدوم اوکړی کله چه د عرفات نه واپس شی۔ او بیا دِے سعی اوکړی او بیا دِے طواف زیارت اوکړی کما فی المغنی (۴۷۵/۳)۔

لیکن دا خبره صحیح نۀ ده۔

۲- **دویم طواف زیارت** دے دا فرض دے او د اختر په ورځ به کولے شی او د عذر د وجے نه ئے انسان درے څلور بلکه زیاتو ورځو پورے روستو کولے شی بلکه که چا طواف زیارت اوکړلو او بیا خپل کلی ته را روان شو نو دا د طواف وداع په ځائے قائمیږی کما

(c) ketabton.com: The Digital Library

فی الفتاوی الاسلامیه (۲/۲۵۳)۔

۳- دریم **طواف الوداع** دے دا هم هر حاجی باندے واجب دے کله چه وطن ته را روانیږی نو دا (د رخصتئ) طواف به اوکړی لیکن که زنانه بیماره وی نو په هغے نشته (بخاری، مسلم)۔

٤- طواف د شپے هم کیږی او د ورځے هم کیږی لیکن د رسول الله ﷺ طریقه دا وه چه هغوی به په اول د ورځ کښے طواف کولو بیا به ئے ماسپښین منی ته ځان رسولو۔ (مشکاة)۔

۵- په حج قِران اوافراد کښے یوه سعی ده که اول ئے سعی اوکړه اوبیا ئے طواف قدوم اوکړلو نو بیا پرے نشته او که اول ئے طوافِ قدوم اوکړلو نو بیا پرے سعی په یوم النحر کښې لازم ده او حج تمتع کښې دوه طوافونه او دوه سعی دی یو طواف او یوه سعی د عمرے دپاره او دویم طواف او سعی دحج دپاره۔

٦- د ذو الحجے په اتمه ورځ بعضے خلق منی ته د تلو نه مخکښې طواف او سعی کوی او بیا روستو په یوم النحر باندے سعی نهٔ کوی او حال دا دے چه حج تمتع والا دپاره دا صحیح طریقه نهٔ ده بلکه سنت دا ده چه سعی د اختر په ورځ د طواف نه روستو اوکړی، لیکن احنافو علماؤ لیکلی دی چه د سعی دپاره وقت معین نشته نو ځکه ئے مخکښې کول هم جائز دی لکه رد المحتار ۲/۱۸۳- شرح الوقایه (۱/۲۷۰) کښے ئے لیکلی دی مګر خبره ئے خطاء ده۔

۷- که په عمره یا په حج کښې چا سعی مخکښې اوکړه او

طواف ئے روستو اوکړلو نو دا هم روا دے لکه حدیث کښے راځی۔ اِفْعَلْ وَلَا حَرَجَ ۔ (بخاری)

لیکن سنت دا ده چه د ترتیب نه کار واخلی۔

۸- که یو ناپوهه سړی سعی پریخوده بیا ورته چا خبر ورکړو چه په تا سعی لازم ده نو اوس به سعی اوکړی اګر که دوه درے ورځے هم تیرے شوے وی ځکه چه پرله پسے والے په طواف او سعی کښې ضروری نه دے او په ده باندے څه نشته۔

۹- که څوك د جمراتو کانړی د مزدلفے نه راوړی نو حرج پرے نشته او د هغے وینځل هم د خیر کار نه دے او د کانړو مقدار د ګلو بزو د پچو په اندازه دے په مستعمل شوے جمره باندے بیا ویشتل هم جائز دی۔

۱۰- د اختر په اوله ورځ صرف جمره عقبه ویشتل کیږی د هغے وخت د اختر د نیمے شپے نه شروع کیږی په نیز د بعض علماؤ لیکن غوره دا ده چه د معذورو او کمزورو دپاره د صبا د راختلو نه شروع کیږی۔ او د روغو صحتمندو دپاره د نمر راختلو نه پس حکم دے۔ او آخری وخت ئے د یولسمے شپے صبا راختل دی لیکن جمره د ورځے ویشتل سنت دی او د شپے په غیر د ضرورت نه ویشتل ندی پکار، البته که سړی ته تکلیف وی نو د شپے ویشتل ورلره هم جائز دی او هیڅ پرے نشته۔

۱۱- په یولسمه، دولسمه ورځ باندے د علماؤ په غوره قول کښے د زوال نه مخکښے شیطان ویشتل جائز نهٔ دی که چا د زوال

نه مخکښې اوویشتلو نو په هغه باندے اعاده (دوباره ویشتل) لازم دی او که خپل کلی ته تلے وی نو بیا به توبه او استغفار اُوکړی او نور پرے هیڅ نشته۔

۱۲- څوك چه خپلو زنانه او ماشومانو سره مِنیٰ ته راشی نو دا هم د هغوی په حکم کښې دے چه د نمر ختلو نه مخکښې جمرات ویشتلے شی۔

۱۳- کوم سړی چه یو کانړے اخوا دیخوا ګذار کړلو او حوض ته ئے ګذار نکړے شو نو بل کانړے به د هغه په ځائے باندے ورګذار کړی چه اوه کانړی صحیح پوره شی ځکه شیطان دغه جدا حوض ته وائی۔ دے نیغ بوڅلی او دیوال ته نه وائی۔

۱٤- که څوك دریمے ورځے ته په منی کښې پاتے شو تردے چه شپه پرے راشی نو په ده باندے واجب ده چه د زوال نه پس شیطان اولی مخکښې ئے نشی ویشتلے دا د رسول الله ﷺ طریقه ده او فرمائیلے ئے دی:

خُذُوا عَنِّیْ مَنَاسِکَکُمْ۔ ما نه د حج طریقے زده کړئ!۔

۱۵- د شیطانانو په ویشتلو کښې نیابت نه دے جائز لیکن که یوه زنانه ضعیفه (بیماره) وی یا یو بوډئ زنانه یا بوډا سړے وی نو د هغوی دپاره بل څوك ویشتل کولے شی لیکن شرط پکښې دا دے چه هغه بل سړے به هم حاجی وی مکلف به وی نو د خپل ځان دپاره به اول شیطان اوولی بیا ډے مؤکل دپاره اوولی او که دا نه وی نو په دهٔ باندے اعاده لازم ده ځکه دے انسان جمرات پریخوستے

دی۔

۱٦- په هیڅ طواف کښې نیابت نه دے جائز ځکه طواف په کجاوه (یا [wheel chair] ویل چیئر) کښې هم کیږی نو که پخپله ئے نشی کولے نو په کجاوه یا لاس ګاړی وغیره کښے ډے اوکړی۔ دارنګ په سعی کښے هم نیابت کول ندی جائز د هغے هم دغه حکم دے۔

۱۷- که چا دیولسمے ورځے د شیطان ویشتل دولسمے ورځے ته روسته کړل نو بیا هم پرے هیڅ نشته لیکن سنت دا دی چه په هره ورځ خپل خپل شیطان اوولی دا راجح قول دے بعض علماء پرے دم لازموی لیکن ظاهره دا ده چه روستنئ درے ورځے په منزله د یوے ورځ دی۔ کما فی (الجمرات صـ: ۹۸)۔

۱۸- د شپے شیطانان ویشتل ندی پکار مګر د کمزرو، یا زنانو یا معذورو خلقو دپاره جائز دی چه د شپے ویشتل اوکړی دا قول راجح دے (الجمرات: ۱۰۵)۔

۱۹- په نجس کانړی د شیطان ویشتل جائز دی لیکن غوره خبره نه ده ځکه دا یو عبادت دے او عبادت په پاکو شیانو پکار دے چا چه د درے کانړو نه زیات پریخودل په جمراتو کښې نو دم پرے لازم دے د جمهورو په قول باندے او دا یو قول دے او که د دریو نه کم وو نو بیا پرے صدقه لازم ده څومره چه ئے وسع کیږی هغومره ډے اُوکړی څه مقدارئے نه دے معلوم۔

او صحیح دا ده چه اُوه کانړی واجب دی او لازم دی، قصداً ددے

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه کیے کول غلط دی، عبادت نهٔ دیے۔

۲۰- د جمراتو په ویشتلو کښې ویشتل ضروری دی هسے کانړی په حوض کښې د لاسه غورځول نه دی پکار۔

۲۱- د کانړو نه په غیر په بل څه شیطان ویشتل ندی جائز لکه چه جارو یا په اوسپنه یا په بلور یا په چپلو وغیره باندیے ویشتل ندی جائز۔

۲۲- د جمراتو په ویشتلو کښې نیت کول ضروری دی دیکښې که د چا د لاسه کانړی پریوتل او په جمره واقع شول نو دیته ویشتل نه وائی بیا به ئے اولی۔

۲۳- کله چه د سړی غالب گمان وی چه کانړیے حوض ته پریوتلو نو دا کافی ده پدیے کښې دا بهتره ده چه یقین پریے راشی چه حوض ته کانړیے اورسیدلو۔

(کتاب رمی الجمرات وما يتعلق بها من الاحكام مدللا).

مونږ دلائل ددیے وجه نه پریخودل چه کتاب اوږد نشی ورنه دا مسائل په احادیثو کښې او په نزد د علماؤ ثابت دی۔

۲۴- کله چه یو سړیے د مریضتیا د وجه نه وکیل یعنے نائب اونیسی د جمراتو دپاره بیا د هغه سړی عذر ختم شی روغ شی نو ده لره مستحب ده چه د جمراتو ویشتل راوگرځوی که راویے نه گرځولو نو څه حرج پریے نشته۔

۲۵- کله چه نائب وړوکے جمره یعنی شیطان د ځان دپاره اولی نو بیا ډیے ئے د موکل دپاره اوولی دا طریقه جائز ده او بهتره دا ده چه

اول دریے واړه جمرات د ځان دپاره اوولی بیا چه راواپس شی نو دریے واړه جمرات به د موکل دپاره اولی۔

۲۶- کله چه یو سړیے بے هوشه شو او نائب ئے اونه نیولو تر دیے چه د منی ورځے تریے تیریے شویے نو پدیے سړی اعاده لازم شوه او که وکیل ئے اونیولو بیا پریے بے هوشی راغله نو هیڅ حرج نشته۔

۲۷- طواف او سعی په لاندے چهت کښې کول افضل دی او په بره چهت کښې جائز دی لیکن د ضرورت په وخت کښې او که سعی په بره چهت کښې کوی نو دا کوشش به کوی چه په سعی کښې د صفا مروه د حدودو نه بهر نشی (مینځ مینځ کښې ډیے سعی کوی)۔

۲۸- په عمرے والا باندے طواف وداع نشته په راجح قول د علماؤ کښې۔

(شرح مسلم ۱/۴۲۷ - البیهقی ۵/۱۱۶).

او په سنن کبری کښې ورسره د (الحاج) قید راغلے دیے یعنی طواف وداع په حاجی باندے واجب دیے او په عمرے والا باندیے نه دیے واجب۔

oooooooo

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هدی احکام

۱- څوك چه تمتع یا قِران والا وی په دویٔ هدی لازم ده چه په منی کښې به ذبح کولے شی په ورځ د اختر او حاجی ترے پخپله هم خوراك کولے شی۔ او حاجی مفرد باندے قربانی یعنی هدی نشته۔

۲- دویم د هدی او اضحیه یعنی قربانی مینځ کښې فرق دے او هغه دا چه هدی فرض ده او قربانی په نزد د بعضے علماؤ واجب ده لیکن هغوی وائی چه په مسافر نشته۔ او اکثر علماء ورته سنت وائی او په مسافرئے هم واجبوی۔

۳- دریم : څوك چه طاقت د هدی نه لری نو لس روژے به نیسی، درے د عرفے د ورځے نه مخکښې او اوه د حج نه روستو (سوره البقره) او د اضحیه نه موندلو په صورت کښې روژے نیول نشته۔

٤- د هدی په ځائے پیسے ورکول فقیرانو ته دا حرام دی او سخته گناه ده دا د ځان نه شریعت جوړول دی۔

﴿ لَنْ يَّنَالَ اللّٰهَ لُحُوْمُهَا وَلَا دِمَآئُهَا وَلٰـكِنْ يَّنَالُهُ التَّقْوٰى مِنْكُمْ ﴾ (سورة الحج)۔

٥- د هدی ذبح کول په غیر د حرم نه بل ځائے کښې نه دی جائز که چا ذبح خارج د حرم نه اوکړه نو بیا به دوباره ذبح کوی اگرکه دا غوښه ئے حرم ته راوړی وی او په فقیرانو ئے تقسیم کړے وی۔

٦- دارنگ د اختر د ورځ نه مخکښې هدی ذبح کول جائز ندی که چا د اختر د ورځے نه مخکښې ذبح اوکړه نو بیا به بله ذبح کوی۔

۷- د چا نه چه هدیه د ناپوهئ نه پاتے وی نو روسته دے په حرم (مکه مکرمه)کښې ذبح کړی او که کورته راغلے وی نو مکه مکرمه کښې دے ځان له وکیل اونیسی چه دده دپاره ذبح اوکړی۔

۸- که د یو سړی نه د هدی طاقت وی او نه ئے د روژے نیولو وسع وی ځکه چه بیمار دے نو چه کورته راغی لس روژے به اونیسی او نور څه پرے نشته۔

۹- که یو سړے په شوال یا ذو العقده کښې عمره اوکړی او بیا واپس کورته لاړو بیا حج ته راغی نو راجح دا ده چه دا متمتع نه دے په ده هدیه نشته دا د عمر بن الخطاب او ابن عمر رضی الله عنه نه نقل ده او که کورته لاړ شی بلکه جدے یا طائف یا بل ځائے ته لاړو بیا حج ته راغی نو په ده باندے هدیه لازمه ده۔

د حرم شریف حدود

یو مسجد حرام دے او بل حرم دے د حرم زمکه لویه ده او د حرم دپاره خپل احکام دی چه د هغے دپاره حدود د حرم معلومول ضروری دی د مکے مکرمے حرم د شمال جانب نه چه تنعیم دے شپږ کلو میتر دے او جنوبی جانب ئے اضات دے چه ددے او د کعبے شریفے ترمینځ دولس کلومیتره لاره ده او مشرقی جانب نه جعرانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده چه ددے ترمینځ شپاړس کلومیټره او د شمالي شرقي جانب نه وادي نخله ده چه ددے اومکے ترمینځ څوارلس کلومیټره فاصله ده ددے او د مغربے جانب نه الشمیسي دے چه هغے ته حدیبیه هم وائی ددے ترمینځ پنځلس کلومیټره دی کله چه انسان پدے لار ورتیریږی نو دوه کانړی د سرك په سر باندے ولاړ دی د یو میټر په مقدار چه هغه د حرم د حدودو نښه ده۔

(فقه السنه ۱/۶۷– الاعلاق النفیسه: ۶۰).

پدے حدودو کښې دننه ښکار کول جائز نه دی، بوټی گیاه کانړے شوکول هم روا نه دی او پدے کښې گناهونه کول هم ډیره سخته سزا لری او پدے کښې د گناه اراده کول هم سبب د سزا دے ددے نه بهر قربانی یعنی ذبح کول جائز نه دی لکه مخکښې بیان شو۔ د مدینے طیبے حرم هم شته چه هغه د جبل عیر نه تر جبل ثور پورے دے او جبل ثور د احد نه شاته دے پدے کښې هم ښکار کول جائز ندی دارنگه ددے ونے بوټی وهل جائز ندی دے باره کښې ډیر احادیث بخاری، مسلم وغیره کښې لیدلے شی۔

۲– په مکه مکرمه کښې یو مونځ په یو لاکهه دے باقی نورو اعمالو کښې صحیح روایت نه دے راغلے چه هغه هم په یو لاکهه دی صرف امید د الله تعالی نه کوو چه د فضیلت د دغه ځائے په وجه په ډیرو چندونو ئے قبول کړی نو هغه خلق چه هغوی پیسے روپئ حرم شریف ته لیږی د خیرات کولو دپاره نو د هغے نه دا بهتره ده چه خپلو خپلوانو یا گاونډیانو له ئے ورکړی۔

د عرفات، مزدلفے او منیٰ مسائل

۱– په حج کښې اهمه فریضه عرفات کښې حاضریدل دی د هغے وخت د عرفے د ورځے د زوال نه پس تر د اختر د ورځے د صبا راختلو پورے دے۔ پدے وخت کښې چه څوك لږ ساعت دپاره عرفات ته لاړلو برابره ده که اوده وی که بے هوشه که هر حالت کښې وی نو دده فرض ادا شو لیکن صحیح وخت د عرفات دا دے چه د زوال نه پس به عرفات ته داخل شي او د غروب الشمس نه پس به راکوزیږی۔

۲– د عرفے په ورځ حاجی دپاره روژه نیول غوره ندی بلکه پدے ورځ کښې ذکر، دعا له زور ورکول پکار دی۔

۳– په عرفات کښې به جمع بین الصلاتین کوی او دارنگه قصر به کوی دا عمل د رسول الله ﷺ او د هغه د صحابه کرامو وو، څوك چه ددغه عمل خلاف کوی نو هغه د سنتِ محمدی نه خلاف کوی۔ دارنگ په مزدلفه کښې جمع بین الصلاتین کول پکار دی یعنی د ماښام او ماسخوتن مونځ به یوځائے کوی سره د قصر نه یعنی دوه رکعاته به د ماسخوتن او درے رکعاته به د ماښام کوی۔ دارنگه د منی په درے ورځو کښې هم قصر کول پکار دی اگر که ته مکه مکرمه کښې مقیم ئے۔ پدے باندے امام ابوداود باب اینبے دے (باب القصر لاهل مکه)۔

ابن عمر رضی الله عنه به مکه کښې مقیم وو خو کله به چه

(c) ketabton.com: The Digital Library

منی ته تللو نو بیا به ئے هلته قصر کولو (فقه السنه ۶۳۹/۱)۔

٤- په عرفات مزدلفه او منی کښ د ذکر تلبیه، سکینه او آرام خیال ساتل پکار دی په مزدلفه کښے هر ځائے وقوف کولے شی سوی د وادی محسر نه ځکه دغه د اصحاب الفیل د عذاب ځائے دے ددے نه ځان ساتل پکار دی۔

٥- **د اختر** په ورځ اعمال پدے ترتیب سره کول پکار دی:

۱- اول شیطان ویشتل

۲- بیا ذبح کول او سر خرئیل یا صرف سرخرئیل

۳- بیا طواف زیارت کول او دا ترتیب سنت دے که چا پدے کښے بے ترتیبی اوکړه نو په ده باندے هیڅ نشته رسول الله ﷺ صحابه کرامو رضی الله عنهم ته فتویٰ ورکړے وه چه:

اِفْعَلْ وَلَا حَرَجَ- کوه څه گناه پکښ نشته یعنی کرامو د تقدیم او تاخیر متعلق تپوسونه کول چا وئیل چه ما طواف مخکښے اوکړو، چا اووئیل چه ما ذبح مخکښ اوکړه چا اووئیل ما سعی مخکښ اوکړه نو نبی ﷺ تولو ته اووئیل چه خیر دے پدے کښے څه حرج نشته خوك چه وائی دم پدے لازمیږی نو هیڅ صحیح دلیل ورسره نشته۔ (بخاری، مسلم)۔

٦- حج قِران کول او ځان سره هدی نه بوتلل۔ حج قِران کښ د هدی ځاروے بوتلل شرط دی او ډیر خلق دا مسئله نه پیژنی بلکه بعض مولیان ترے هم خبر ندی، دے باره کښے **تفصیل** بخاری، مسلم کښے د جابرؓ وغیره حدیث کښے ذکر دے۔

۷- بعض خلق د عرفے شپه منی کښے نه تیروی سیده د مکے نه عرفات ته ځی دا کار غلط دے بلکه په مِنی کښے شپه تیرول سنت دی۔

قال النبی ﷺ: خُذُوْا عَنِّیْ مَنَاسِکَکُمْ۔

او دا د رسول الله ﷺ فعل هم دے، د حج نه میله جوړول ندی پکار۔

۸- دارنګه بعض خلق مزدلفه کښے د اختر شپه نه تیروی سیده منی ته ځی دا کار غلط دے بلکه شپه تیرول مزدلفه کښے ضروری دی تردے چه سحر مونځ دلته اوکړے بلکه بعض محققین علماء دیته رکن وائی یعنی فرض ئے گڼړی۔ صرف کمزورو زنانو او ماشومانو او مریضانو ته اجازت دے چه د نیمے شپے نه روسته لاړ شی منی ته۔

۹- بعض خلق په مسجد حرام او مسجد نبوی کښے د مونځ کونکی په مخکښے تیریږی او حال دا دے چه رسول الله ﷺ خو په مسجد نبوی کښے منع کړیده د تیریدلو نه په مخکښے د مونځ کونکی او فرمائیلی ئے دی:

لَوْ یَعْلَمُ الْمَارُّ بَیْنَ یَدَیِ الْمُصَلِّیْ مَا ذَا عَلَیْهِ لَکَانَ اَنْ یَقِفَ اَرْبَعِیْنَ خَیْرًا لَهٗ مِنْ اَنْ یَمُرَّ بَیْنَ یَدَیْهِ. متفق علیه۔

دا حدیث عام دے شامل دے مسجد حرام او مسجد نبوی او نورو مساجدو ته۔ نو حتی الوسع د مونځ کونکی مخے ته مه تیریږه۔ چه گناه ځان سره رانه وړے او کوم حدیث کښے چه استثناء

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مسجد حرام راغلی ده هغه ضعیف دے رواه ابن ماجه۔

۱۰- اهل علم لره پکار دی چه دعوت الی الله تعالی جاری اوساتی او خلق د کتاب او د سنت د عظمت نه خبر کړی او تعصب مذهبی او وطنی او لسانی او سیاسی پریدی صرف قرآن او حدیث ته ډ رجوع اوکړی دا صرف د کامیابئ لاره ده۔

۱۱- نا اشنا مسئله :

بعض تاجران خلق د تجارت په ویزه لاړ شی نو بیا سعودی حکومت اجازت نه ورکوی چه حج ډے اوکړی او که بلا احرام مکے مکرمے ته ځی برائے تجارت نو اجازت ورکوی نو آیا دغه سړے که جامو کښے احرام اوتړی نو څه حکم به ئے وی ؟ دارنګه هغه خادمان چه د حجاجو خدمت له ځی نو هغوی احرام ته نه پریدی په میقات کښے او هغوی د حج اراده لری نو ددے حل دا دے – ان شاء الله – چه احرام ډے اوتړی یعنی نیت ډے اوکړی او خپلو جامو کښے ډے حرم ته داخل شی او طواف او سعی ډے اوکړی بیا دے حج اوکړی خپلو جامو کښے او یا که جامے اوباسی او احرام اچوی چه قادر شی نو په ده باندے دم (قربانی) لازم دے او که نه ؟۔ دوه قوله د علماؤ دی :

۱- **اول قول** دا دے چه دم به ورکوی څکه کندلی جامے ئے اغوستی دی (کومے چه په حالت د احرام کښے اغوستل ناروا دی) اګرکه معذور دے لیکن معذور باندے هم دم راځی لکه قرآن کښے دی ﴿فَمَنْ كَانَ مِنكُم مَّرِيضًا اَوْ بِهِ اَذًى مِّن رَّاْسِهِ فَفِدْيَةٌ مِّن صِيَامٍ

اَوْ صَدَقَةٍ اَوْ نُسُكٍ﴾ نو ګوره معذور باندے ئے فدیه راوستے ده۔ دارنګه دا به هم دم ورکوی۔

۲- قول ثانی دا دے چه په ده څه نشته څکه د بخاری روایت کښے راځی : فَمَنْ لَّمْ يَجِدْ اِزَارًا فَلْيَلْبَسِ السَّرَاوِيْلَ۔ که لنګ نه وی نو پرتوګ اچول جائز دی، دا ډے واچوی۔ او پدے حدیث کښے ورسره فدیه او دم ندی ذکر شوی او نه بل روایت کښے راغلی دے او په قیاس باندے دم نه لازمیږی او هم دا قول صحیح دے او آسان دے والحمد لله۔

۱۲- **مسئله** : ملتزم د دروازے او حجر اسود مینځ مقام ته وائی پدے ځائے کښے دعا قبلیږی او نبی علیه السلام دلته سینه او مخ او لیچے مبارکے ایخوستی دی۔

اوګوره الصحیحه (۲۱۳۸/۵)

(لیکن دا خبره یاد ساتل پکار دی چه د ملتزم د طواف وغیره سره تعلق نشته بلکه دا د عام وخت خبره ده یا چه کله د حج نه واپس کیږی نو دلته ډے دعا اوغواړی)۔

۱۳- په حالت د حیض کښے طواف جائز ندے، څکه طواف په مسجد کښے دے او مسجد ته د زنانه راتلل ندی جائز۔ دغه شان په بے اودسئ کښے هم طواف ندے پکار۔

۱٤- د ماشومانو د حج بیان۔

۱- اوله مسئله دا ده چه د ماشومانو حج په اتفاق د علماؤ سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

صحیح دے حدیث د بخاری او مسلم کښې دی : (اَلِهٰذَا حَجٌّ ؟ قَالَ : نَعَمْ) یو زنانه رسول الله ﷺ ته اوفرمائیل چه ددے ماشوم دپاره حج اوکړم نو رسول الله ﷺ ورته جواب ورکړلو چه آؤ ! او ثواب به ستا کیږی [مسلم].

۲- او دا حج به نفلی حسابیږی او اجر به ئے د مور او پلار وی فرض حج به بیا کوی چه بالغ شو او وسع ئے کیدله، دا اجماعی مسئله ده۔

۳- : چه ماشوم کله څه جنایت اوکړی لکه عطر یا سر پټول یا نور محظورات د احرام شو نو آیا په ده فدیه او جزاء شته او که نه ؟ دے کښې راجح قول دا دے چه هیڅ پرے نشته، ځکه نبی علیه السلام فرمائی :

رُفِعَ الْقَلَمُ عَنْ ثَلَاثَةٍ عَنِ الصَّبِيِّ حَتّٰى يَبْلُغَ۔ الحدیث۔

نو په حقوق الله تعالی کښې په ده څه نه راځی هاؤ! که پردے مال هلاك کړی یا قتل وغیره اوکړی بیا د هغے بدله پرے شته۔ دا رأی د ډیرو علماؤ ده لکه احناف، اهل الظواهر اهل الحدیث والسنه۔

بعض علماء پرے فدیه وغیره واجبوی ځکه دده حج صحیح دے احرام ئے صحیح دے نو جنایت ئے معتبر دے، لیکن داقیاس دے او حدیث باندے عمل پکار دے۔

٤- نیابت به د ماشوم د طرفه صرف په شیطان ویشتلو کښې وی باقی ټول احکام به خپله کوی او قربانی ترے بل څوك کولے شی۔

۵- که یو سړے ماشوم په اوګه کینوی او د خپل طواف نیت اوکړی او ورسره د ماشوم نیت هم اوکړی آیا دا صحیح ده او که نه ؟ نو ظاهر دا ده چه ددواړو طواف اوشو او همدا خبره غوره ښکاری ځکه نبی علیه السلام د ماشوم دپاره جدا طواف باندے امر ندے کړے۔ په (فتاوی اسلامیه ۲/۱۸۲) کښې داسے دی۔

٦- د ماشوم د طرفه به څوك نیابت کوی چه احرام ورلره اوتړی او نیت ورلره اوکړی نو ظاهر دا ده چه هر ولی ئے کولے شی که مور ئے اوکړی هم صحیح ده (وَلَكِ اَجْرٌ) مسلم۔

۷- د ماشوم په حج کښې اجر هغه ته هم ملاویږی او مور پلار ته هم ملاویږی - کما فی المرعاة (۸/۳۱۲)۔

په حج کښې نائب نیول

۱۵- پنځلسمه مسئله : په حج کښې نائب نیول جائز دی لیکن په څو شرطونو باندے :

۱- اول شرط دا دے چه مؤکل به عاجز وی یا به مړ وی که طاقت لری نو نائب نشی نیولے۔

۲- دویم شرط دا دے چه بالغ مسلمان به وی۔

۳- دریم شرط دا دے چه مخکښې به نائب ځان دپاره حج کړے وی او که هغه حج نه وی کړے نو بیا نیابت نشی کولے ځکه صحیح حدیث کښې راځی :

(c) ketabton.com: The Digital Library

(حُجَّ عَنْ نَفْسِكَ ثُمَّ حُجَّ عَنْ شُبْرُمَةَ)

(رواه ابوداود وهو قول اکثر اهل العلم، سبل السلام (۱۸٤/۲)

اولا ځان دپاره حج اوکړه بیا د بل نه کوه۔

۱۶- زنانه د سړی د طرفه حج کولے شی او سړے د زنانه د طرفه۔ کما فی البخاری۔

۱۷- یو سړے فقیر وی بل مال ورکړو ځان له ئے پرے حج اوکړو بیا دا فقیر مالدار شو آیا دوباره په ده حج لازم دے؟

جواب: نه دے لازم بلکه یو حج کافی وی ځکه الله تعالی بیت الله ته تګ یو ځل لازم کړیدے او دا سړے غنی شو په مال د بل باندے۔ (السیل الجرار ۱٦۱/۲، فتاوی الدین الخالص)۔

۱۸- څوك چه مونځ نه کوی د هغه د طرفه حج کول جائز ندی که مړ وی او که ژوندے، دارنګه څوك چه مونځ نه کوی او حج له ځی د هغه حج باطل دے ځکه تارك الصلاة (مونځ پریخودونکے) کافر دے مرتد دے او د مرتد عبادات قبول ندی تردے چه ایمان راوړی۔ دے مسئله کښے اختلاف شته لیکن دا قول احتیاطی دے۔ فتاوی اسلامیه (۱۸۵/۲)

۱۹- څوك چه د بل نه حج کوی په مذکوره شرطونو باندے نو آیا حج قِران به ورته کوی او که تمتع او که افراد نو فقه حنفی کښے لیکی چه حج قِران به کوی ځکه چه تمتع خو بیا حج د مکے نه جوړیږی او دلته مؤکل ورته د پاکستان نه د حج پیسے ورکړیدی نو د هغه مخالفت راځی۔

(لکه عالمګیری، کفایة المفتی (۳۳۳/٤) کښے دی)۔

لیکن ظاهر دا ده چه حج قِران کښے د هدی بوتلل د میقات نه شرط دے او هغه اکثر خلق نه کوی او نه ئے کولے شی نو حج افراد دِ دے اوکړی او که تمتع کوی هم صحیح ده ځکه مؤکل د طرفه هغه حج اجازه ده چه کوم کیدے شی او چه کوم نشی کیدے نو وکیل په هغے مکلف ندے۔

۲۰- محرم بل محرم له سر د اختر په ورځ خرئیلے شی کله چه د شیطان ویشتلو او ذبح نه فارغ شی۔

اوګوره اللباب (۱۵٤) وابن ابی شیبه (۱۲۳/٤)۔

۲۱- په طواف کښے موالات یعنی پرله پسے والے شرط دے او که نه؟ نو صحیح دا ده چه موالات په طواف کښے شرط ندے۔

قال النووی فی المجموع (٤٨/٨):

اَجْمَعَ الْمُسْلِمُوْنَ عَلَی اَنَّ الْقُعُوْدَ الْيَسِيْرَ فِیْ اَثْنَاءِ الطَّوَافِ لِلْاِسْتِرَاحَةِ جَائِزٌ۔

[د مسلمانانو اجماع ده چه د استراحت دپاره طواف کښے لږ شان کیناستل جائز دی]۔

دارنګه که جَمعه اودریږی او طواف لا پوره نه وی نو مونځ به اوکړی او بیا به طواف د هغه ځای نه شروع کړی لیکن دا نیم ګردش دِ بیا د سره کړی او تول طواف دِ دے نه د سر نه کوی۔

(فتاوی هیئة کبار العلماء ٤٦٤/۱، محلی: ٥)۔

لیکن که عبث او بلا ضرورت انقطاع ئے طواف کښے راوستله لکه تیلفون کوی یا روټئ ته کینی یا چا سره ګپ شپ دپاره کینی

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو بیا طواف باطل دے۔

والتحقیق فی الدین الخالص، السیل الحرار ۲/۱۹۲ النیل ۵/۱۱۰

۲۲- حج تمتع او قِران اهل مکه نشی کولے لکه قرآن فرمائی:

﴿ ذٰلِكَ لِمَنْ لَّمْ يَكُنْ اَهْلُهٗ حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ ﴾ ـ

یعنی حج تمتع او قِران د آفاقی کسانو دپاره دی۔ دے باره کښے روایت د ابن عباسؓ بخاری کښے هم شته۔

۲۳- حج اکبر بعض خلق وائی هغه حج دے چه جُمعه او عرفه جمع شی، دا اصطلاح د قرآن او حدیث نده هاؤ! د دغه حج فضیلت شته۔ لیکن حج اکبر هر یو حج ته وائی او حج اصغر عمرے ته وائی او کوم روایت کښے چه راغلی دی چه عرفه او جمعه جمع شی نو د اوویا (۷۰) حجونو نه زیات ثواب لری نو هغه ضعیف بلکه موضوعی حدیث دے۔

زاد المعاد ۲/۱۷، صحیح الجامع الصغیر ومقدمته ٥٤ ضعیفه ۳/۳٤۱

۲٤- د زنانه سفر په غیر د محرم نه د حج، عمرے دپاره روا نده اگر که ډیرے زنانه ورسره وی، نبی علیه السلام فرمائی:

لَا يَحِلُّ لِامْرَأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ اَنْ تُسَافِرَ يَوْمًا وَلَيْلَةً اِلَّا وَمَعَهَا مُحْرِمٌ۔ متفق علیه۔

(هیڅ یوے ښځے لره چه په الله او په ورځ د آخرت ایمان لری دا روا نهٔ دی چه د یوے ورځے او د شپے سفر بغیر د محرم نه اُوکړی۔

۲۵- که محرم نه وی پدے حج فرض ندے۔

۲٤- که یوه زنانه خاوند حج ته نه پریدی نو دے له جاز دی چه

اجازت ته ضرورت د وروور سره یا پلار سره لاړه شی او د خاوند (لَا طَاعَةَ لِمَخْلُوقٍ فِيْ مَعْصِيَةِ الْخَالِقِ) د فرض نشته۔ حدیث دے حکم په مقابله کښے د مخلوق خبره منل نشته۔

۲۶- په حج یا عمره کښے زنانه د حیض د منع کولو ګولے خوړلے شی پدے شرط چه ضرر نه ورکوی۔

الفتاوی الاسلامیه (۲/۱۸۵)

۲۷- حج کول په هغه چا فرض دی چه په جهاز یا ګاړی کښے یا پیدل په اس وغیره تللے شی بیت الله ته او بدن ئے روغ وی، دومره نفقه ورسره وی چه خپله خرچه اوکړی او کور کښے هم خرچه پریدی (مَنِ اسْتَطَاعَ اِلَيْهِ سَبِيْلًا - ای الزاد والرَّاحِلَةُ الحدیث)۔

بعضے خلق ښه مالدار وی او بیا هم حج نه کوی ځکه چه مال په اسراف طریقه خرچ کول غواړی، د دنیا سامانونه راوړل یا خیراتونه کول وغیره، نو د فرض عمل نه په بدعت پاتے شی۔

۲۸- د پلار په مال بچے مالدار ندے هاؤ! که پلار اجازت ورکړی چه حج اوکړه زما په مال باندے بیا پرے حج فرض شو ځکه دا هم مالدار شو په هبه سره۔

۲۹- یو سړی د حج او عمرے هر کال نذر منلے وی لیکن اوس [illegible] وسع نه کیږی نو څه به کوی؟ الجواب: که داسے حال وی چ[illegible] یقینا معذور دے نو بیا به د قسم کفاره ورکړی نذر به ئے پوره شی

مَنْ نَذَرَنَذْرًا لَا يُطِيْقُهٗ فَكَفَّارَتُهٗ كَفَّارَةُ يَمِيْنٍ الحدیث.

(ابن ماجه (۲۱۲۷) وهو موقوف علی ابن عباس وسنده صحیح -

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۰- په یو مزدور یا پولیس چه اسلامی حکومت د حج اجازت نه ورکوی نو آیا حج پرے شته ؟

جواب : آؤ ! حج پرے فرض دے د الله تعالی د طرفه، د حکومت خبره یا د بل خبره په مقابل د الله کښې نه منل کیږی هاؤ ! که پریدے عمل او کار بربادیږی نو بیا به ضرور اجازت اخلی که نه ئے ورکوی کار به پریدی۔ (الفتاوی الاسلامیه ۲/۱۸۹).

۳۱- د قرض اداء کول مخکښے دی له حج کولو نه هاؤ! که مال ورسره د حج بیل وی او د قرض جدا نو بیا خیر دے، دارنګه که قرض په آسانئ سره خلاصولے شی نو بیا باك نشته۔

۳۲- په قرض پیسو حج کول صحیح دی لیکن که د قرض اداء کول ګران وی بیا ترے ځان ساتل پکار دی ځکه قرض معامله سخته ذمه واری ده۔

۳٤- مورپلار که مالدار وی او حج ئے نه وی کړے او مړ شو او مال ترے پاتے وی نو واجب ده چه حج ترے اوشی او که مسکینان وی نو بیا په اولادو باندے واجب نه ده چه د هغوی د طرفه نه حج اوکړی هاؤ ! که تبرّعًا او احسانًا ئے کوی نو غوره ده۔

۳۵- کله چه نیت د احرام ځان دپاره اوتړی او بیائے بدلوی د پلار یا مور دپاره نو دا ټیك نه ده ځکه الله تعالی فرمائی : ﴿ وَاَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلّٰهِ﴾ اکثر اهل علم فرمائی : حج او عمره په شروع سره لازمیږی۔

۳٦- یو حج د دوه کسانو د طرف نه بالاتفاق نۀ صحیح کیږی۔

۳۷- جده میقات ندے که څوك جدی ته بلا احرام اورسیدو او د حج یا د عمرے اراده ئے وی نو په دۀ باندے میقات ته تلل لازم دی که ورله ممکن وی او که چرته ممکن نۀ وی نو د بعض علماؤ په نیز په دۀ باندے دم لازم دے۔

او که د حج یا عمرے اراده ئے نه وی روسته ئے اراده پیدا شی نو بیا د جده وغیره نه احرام تړلے شی (بخاری)۔

۳۸- په هیره یا په خطاء سره ویخته یا نوکونه اخستلو باندے هیڅ نشته قال تعالی :

﴿ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا اِنْ نَسِيْنَا اَوْ اَخْطَاْنَا ﴾ قَالَ قَدْ فَعَلْتُ. اِنَّ اللّٰهَ تَجَاوَزَعَنْ اُمَّتِيْ اَلْخَطَأَ وَالنِّسْيَانِ وَمَا اسْتُكْرِهُوْا عَلَيْهِ.

ابن ماجه۔

۳۹- دارنګه که چا په احرام کښے سهوًا یا په خطا سره څه ښکار مړ کړو نو په ده باندے جزاء نشته علی القول الراجح۔ کوم اثر چه قرطبی یا تفسیر احسن الکلام ٤/ کښے لیکلے نو هغه مرفوع او صحیح حدیث ندے بلکه د صحابو اقوال دی د یو بل سره متعارض دی هلته ئے اوګوره، قرآن کښے ﴿ مُتَعَمِّدًا ﴾ قید راغلے دے په همدے عمل پکار دے۔

٤۰- بعض خلق طواف فرض مخکښے د عرفات د تللو نه کوی دا غلط کار دے طواف فرض د اختر د نیمے شپے نه مخکښے په اتفاق سره نه کیږی بلکه د اختر په ورځ یا په صبا له کول پکار دی۔

٤١- **طواف وداع** - آخری طواف دے چه د هغے نه روسته

(c) ketabton.com: The Digital Library

حصاریدل نشته مګر که د رش (ګڼړې) د وجه نه پاتې شي لږ وقت نو باك نشته. دارنګه که د طواف وداع نه بعد څه سامان مکه کښې اخلي نو خیر دې.

٤٢- په حرم شریف کښې یو شې چا اوموندلو نو لازما به ئې اعلان کوی همیشه دپاره، خو که دا کار ورته ګران وی نو حکومت ته ئې دې اوسپاری، ځکه لقطه د حرم همیشه حرامه ده. د باقی علاقو پشان حکم نه لری (بخاری، مسلم)

٤٣- شیطان ویشتلو کښې بعض خلق هغه عمود (ستنه، دیوال) ته شیطان وائی او حال دا دې چه شیطان ویشتل هغه حوض دې کوم کښې چه دغه ستنه ولاړه ده. دا ستنه نښه ده د شیطان، نو ته به کاڼړې د هغه حوض کښې اچوې دغه ولاړه ستنه، دیوال ویشتل نشته، هاؤ که هغه ډې اوویشتلو او کاڼړې حوض کښې واقع شو نو کار اوشو.

٤٤- په تقدیم او تاخیر د طواف یا سعی یا شیطان ویشتلو یا ذبح کولو کښې څه نه لازمیږی لیکن پدې ترتیب سره حج کول غوره او افضل عمل دې (رذح طس) یعنی رمی، شیطان ویشتل، بیا ذبح کول، بیا سر خرئیل، بیا طواف بیا سعی کول.

او هر چه اثر د ابن عباسؓ دې:

[مَنْ نَسِيَ مِنْ نُسُكِهِ شَيْئًا اَوْ تَرَكَ فَلْيُهْرِقْ دَمًا].

نو دا د نبی ﷺ قول ندې او د ابن عباسؓ نه نقل شویدې په سنن کبری کښې دارنګه ارواء الغلیل (۱۱۰۰) باسناد صحیح

لیکن دا رأی د ابن عباسؓ ده او مرفوع حدیث کښې خطا او نسیان معافی راغلی ده لکه الموسوعة الفقهیة لحسین بن عوده کښې تفصیل دې (٤/۲۹۸).

OOOOOO

(c) ketabton.com: The Digital Library

خاتمه د کتاب

د مسجد نبوی او نبی ﷺ د قبر زیارت له (زما نفس دے د هغه نه قربانی شی) **او دا رنګه غارِ حراء یا نورو مسجدونو ته د تللو بیان ۔**

اوله خبره داده: چه په حج کښے مدینے ته تلل نه فرض نه واجب او نه سنت دی۔ بلکه مدینے طیبے ته تلل د حج سره هیڅ تعلق نه لری بلکه مدینه طیبه ته تلل په غیر د حج نه سنت دی او اظهار محبت دے لیکن حاجیان ځکه په حج کښ مدینے ته ځی چه مدینے ته جدا سفر کول د پاکستان نه یا د بل ملك نه کول ګران دی هر څوك چه دمدینے طیبے ته تلل غواړی نو هغه دِے اول دے حدیث باندے عمل کولو دپاره لاړ شی چه رسول الله ﷺ فرمائی: چه زما مسجد کښے یو مونځ کول په زرو (۱۰۰۰) مونځونو حسابیږی۔ [بخاری، مسلم]۔

او کوم روایت کښے چه پنځوس زره مونځونه راغلی دی هغه روایت ضعیف دے نو هرکله چه مدینے طیبے ته اورسیږی او په مسجد نبوی کښے تحیه مسجد اوکړی نو بیا به د رسول الله ﷺ د روضے مقدسے دپاره ورشی لیکن د اول نه به د محمد ﷺ د قبر زیارت اراده نه کوی دا خبره ځکه کوو چه بیا د حدیث د محمد

ﷺ نه خلاف راځی او داسے نه ده پکار چه محمد ﷺ سره مینه کوے او د هغه د وینا نه مخالفت کوے بیا به ددے مثال داسے شی لکه پښتانه وائی (د خره مینه لغطه وی)۔

او د هغه په حدیث کښے دا دی:

عَنْ اَبِیْ سَعِیْدِ الْخُدْرِیِّ رضی الله عنه قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ ﷺ لَا تَشُدُّوْا الرِّحَالَ اِلَّا اِلٰی ثَلٰثَةِ مَسَاجِدَ، اَلْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَالْمَسْجِدِ الْاَقْصٰی وَمَسْجِدِیْ هٰذَا. متفق علیه۔

ترجمه: روایت دے د ابوسعید الخدریؓ نه چه رسول الله ﷺ فرمائیلی دی چه سفر به نه شی کولے او بل روایت کښ راځی. چه سفر مه کوئ هیڅ ځائے ته مګر درے جماتونو ته ئے کوئ ځکه دا موجب د ثواب دی چه هغه مسجد حرام او بیت المقدس او مسجد نبوی دے۔

او بله وجه دا ده چه پدے باندے ټولو صحابو – رضی الله عنهم – اجماع کړیده چه یو ځائے ته یا یو قبر یا یو مسجد ته – سوا ددے دریو مسجدونو نه – سفر کول پدے نیت چه هلته ثواب ډیر ملاویږی دا ناروا او بدعت دے۔

او کوم صحابه چه بصره، کوفه، شام، مصر، اویمن وغیره کښ اوسیدل نو یو هم د رسول الله ﷺ د قبر زیارت نه دے کړے۔

بلکه کوم خلق چه هغه حدیث پیش کوئ چه بلال رضی الله عنه رسول الله ﷺ په خوب کښ اولیدلو چه ورته وے وئیل چه بلاله! ولے مدینے طیبے ته نه راځی نو بلال رضی الله عنه مدینے ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورغے او مسجد نبوی کښے ئے اذان اوکړلو او مدینه په لړزان شوه او ټول خلق په ژړا شو تردے چه ښځے د کورونو نه راووتلے۔ دا حدیث نه دے بلکه دروغ دی [المنار المنیف]۔ اوګوره الموضوعات لابن جوزیؒ۔ او دا حدیث په اتفاق د علماؤ نه دے ثابت۔

امام مالکؒ چه د مدینے طیبے اوسیدونکے عالم دے هغه به دا قول بد ګنړلو چه یو سړے اووائی : زرت قبر النبی ﷺ۔ ما د رسول الله ﷺ د قبر زیارت اوکړلو او همدارنګه پدے خبره باندے نور ډیر دلائل دی۔ بعضے خلق دا حدیث پیش کوی :

مَنْ زَارَنِيْ بَعْدَ وَفَاتِيْ فَكَأَنَّمَا زَارَنِيْ فِيْ حَيَاتِيْ۔

رسول الله ﷺ فرمائی : چا چه ځما زیارت زما د مرګ نه پس اوکړلو نو ګویا کښې ده زما په ژوند کښې زما زیارت اوکړلو دا حدیث موضوع دے، دروغژن دے یعنے چا رسول الله ﷺ باندے دروغ وئیلی او جوړ کړیدی ۔او بعضے بل غلط حدیث پیش کوی چه :

مَنْ حَجَّ فَلَمْ يَزُرْنِيْ فَقَدْ جَفَانِيْ – او – مَنْ زَارَنِيْ وَزَارَ أَبِيْ فِيْ عَامٍ وَاحِدٍ ضَمِنْتُ لَهُ عَلَى اللّٰهِ الْجَنَّةَ.

ترجمه : چا چه حج اوکړلو او زما زیارت ئے اونکړو نو ده زما سره جفا اوکړه او چا چه په یو کال کښے زما او زما د پلار یعنے ابراهیم علیه السلام زیارت اوکړو نو دا به جنتی وی۔ دا ټول روایتونه غلط دی اګر که مولیانو په خپلو کتابچو کښې لیکلی دی۔ ځکه دا حدیثونه په صحاح سته و کښې نشته۔ او نه په

مسند احمد کښې شته او نه په نورو مشهورو کتابونو د احادیثو کښې شته بلکه دا قسم روایتونه دارقطنی په موضوعی سندونو سره ذکر کړیدی نو دے قسم حدیثونو له هیڅ قسم اعتبار په دین کښے نشته۔ بعضے بے تحقیقه خلق وائی : چه دا خو صرف د شیخ الاسلام ابن تیمیهؒ قول دے او نور علماء داسے نه وائی۔

زه وایم چه ټول پیغمبران خصوصا نبی ﷺ او ټول صحابه او تابعین او ټول امتِ مسلمه پدے خبره کومه چه مخکښے بیان شوه متفق دی، سوا د څو بدعتیانو نه څه پکښے ځان ته محبانِ رسول الله وائی۔ او حال دا دے چه نه د هغه د سنت نه خبر دی او نه د هغه د طریقے نه خبر دی بلکه هسے بے ځایه دعویٰ کوی۔

نو اے مسلمانانو ! د صحیح دین تابعدار شئ ځکه محمد ﷺ مونږ په واضحه لار پریښی یو مونږ ته ئے پوره دین رارسولے دے د دے دین تابعداری کول ضروری دی نورو طریقو جوړولو ته حاجت نشته۔

کله چه مدینے طیبے ته اورسیږی نو اول به مسجد نبوی ته لاړ شی هلته به په سنت طریقه داخل شی یعنی درود به اووائی او دا دعا به اووائی :

اَللّٰهُمَّ افْتَحْ لِيْ اَبْوَابَ رَحْمَتِكَ۔

لکه حدیث د مشکات کښے راغلی دی بیا که د جمعے وخت نه وو نو دوه رکعته تحیة المسجد به کوی که چا په (روضة من ریاض الجنة) کښے اوکړل نو ډیره ښه ده بیا به د رسول الله ﷺ

(c) ketabton.com: The Digital Library

روضے مبارکے تـه راشي او درود، سلام به اووائي، قبلے ته به ئے شا وي او حجرے ته به ئے مخ وي۔

عبد الله بن عمر رضي الله عنهما به داسے سلام کولو :

السلام عليك يا رسول الله السلام عليك يا ابابكر، السلام عليك يا ابتِ۔

سلام دِے وي په تاباندے اے د الله رسوله۔ سلام دِے وي په تا باندے ابوبکره !۔ سلام دِے وي په تاباندے اے پلاره !۔ ځکه چه عمر رضي الله عنه دده پلار وو (موطا امام مالك) او همدارنگه سلام به نورو صحابه کرامو کولو۔

او کله چه مسجد ته داخل شي امام احمد، شافعي، مالك۔ رحمهم الله – وائي : چه په وقت د درود او سلام کنبے به حجرے د رسول الله ﷺ ته مخ کوي او قبلے ته به شا کوي او د امام ابوحنيفهؒ قول دا دے چه حجرے ته به شا کوي او قبلے ته به مخ کوي او بعضے حنفي علماء وائي : چه حجره به چپ طرف ته گرځوي۔

او که په سلام کنبں سړے دا الفاظ زيات کړي : السلام عليك يا نبي الله ﷺ يا خير خلق الله يا کريم الخلق على ربه، يا امام المتقين نو صحيح ده ځکه دا ټول صفات د رسول الله ﷺ دي ليکن په اتفاق د علماؤ سره به سړے د رسول الله ﷺ حجرے ته دعا نکوي بلکه قبلے ته به مخ کوي دا اتفاقي مسئله ده بيا به په ابوبکر رضي الله عنه سلام واچوي او بيا به په عمر فاروق رضي الله عنه باندے۔

نو کله چه فارغ شي نو قبلے ته دِے متوجه شي او دعا دِے ځان

دپاره غواړي مدينه طيبه کنبے بل مسجد دے چه هغے ته مسجد قباء وائي او دا اول رسول الله ﷺ آباد کړے وو کله ئے چه مدينه طيبه ته هجرت اوکړلو او کله چه مسجد نبوي آباد شو نو بيا به د خالي (هفتے) په ورځ باندے کله په سورلئ او کله پياده ورتلو او دوه رکعاته مونځ به ئے پکنبے کولو او دا به ئے فرمائيل : چه مسجد قباء کنبں مونځ کول د عمرے هومره ثواب لري نو حاجي صاحب لره پکار دي چه مسجد قباء ته ددے سنت د اتباع دپاره لاړ شي او نور کوم جماتونه چه په مدينه طيبه کنبے آباد دي د هغے حکم د ټولو جماتونو پشان دے، د هغے دپاره د عبادت په نيت تگ نشته او که انسان هسے چکر ته ځي نو جائز ده۔

بلکه دغه مساجد سبعه (اوه مسجدونه) او مسجد عليؓ او فاطمهؓ او مسجد ابوبکر او مسجد عمر رضي الله عنهم دا ټول جماتونه ترکيانو جوړ کړيدي۔ دے مساجدو ته تلل او دوه رکعته مونځ کول په کنبے بدعت دے۔

او رسول الله ﷺ به بقيع مقبرے ته تللو کومه چه مسجد نبوي ته نزدے ده نو حاجيانو صاحبانو له دغه مقبرے ته ورتلل پکار دي۔ پدے مقبره کنبے بے شماره شهيدان صحابه رضي الله عنهم پراته دي او عبرت دِے ترينه واخلئ چه دا خو د ټولو اولياءِ کرامو سردران دي او بيا هم نه پرے جنډے شته او نه پرے شالونه شته او نه پرے گنبدونه شته او نه ئے قبرونه پاخه دي۔

نو حاجيانو له ترے عبرت اخستل پکار دي او د دنيا نه بے

(c) ketabton.com: The Digital Library

رغبتی کول ورله پکار دی چه دا صحابه کرام رضی الله عنهم ددې فانی دنیا نه لاړل نو یو ورځ به مونږ هم ځو- بیا دې مدینه طیبه کښې اوسیږی او مسجد نبوی کښې دې مونځونه کوی چه ترې قضاء نشی-

مدینه طیبه ته په ورتللو کښې بدعات

۱- اول بدعت: صرف د رسول الله ﷺ د قبر د زیارت دپاره اراده کول بدعت دې بلکه سنت طریقه دا ده چه اول به د مسجد نبوی نیت اوکړې بیا به خپله ورسره زیارت هم اوکړې-

۲- ځوك چه مسجد نبوی ته ځی هغوی ته درخواستونه (عریضې) ورکول چه محمد ﷺ ته زما دا عرض اوکړه او دا عرض اوکړه دا بدعت دې-

۳- مدینه طیبه ته د داخلیدو دپاره غسل کول بدعت دې-

٤- مدینه طیبه ته د داخلیدو په وقت هیڅ قسم دعا او ذکر نشته - دې مقام کښې خاص دعا کول بدعت دې-

٥- د تحیة المسجد نه مخکښې زیارت کول بدعت دې- یعنی اول به تحیة المسجد اوکړی بیا به زیارت اوکړی-

٦- د رسول الله ﷺ قبر مبارك ته په خشوع سره اودریدل اودمونځ پشان ښې لاس په چپ لاس کیخودل دا عمل بدعت دې-

۷- په وخت د دعا کښې قبر ته مخ کول افضل نهٔ دی-

۸- ځوك چه وائی د قبر په خوا کښې دعا ښه قبلیږی دا غلط وائی-

۹- نبی علیه السلام ته په وسیله کښې پیش کول بدعت دې چه یو انسان اووائی اې الله! دده په خاطر زما دا دعا قبوله کړې ځکه په انسانانو او نیك بندګانو باندې وسیله نیول نشته بلکه نبی علیه السلام باندې ایمان لرل او د هغه تابعداری کول دا لویه وسیله ده-

۱۰- د نبی علیه السلام نه په دنیا کښې شفاعت طلب کول بدعت دې ځکه د هغه شفاعت به صرف قیامت کښې شروع کیږی-

۱۱- بعضې جاهلان رسول الله ﷺ غیبدان ګڼړی دا د مشرکانو عقیده ده-

۱۲- د تبرك حاصلولو دپاره د رسول الله ﷺ حجرې پورې لاس یا نور بدن راخکل غلط دی-

۱۳- د قبر یا د لرګی ښکلول بدعت دې- دا ټول بدعات په السنن والمبتدعات، اغاثة اللهفان د ابن قیمؒ، الاعتصام د شاطبیؒ، فتاوی شیخ الاسلام او حجة النبی د البانیؒ کښې ذکر دی-

۱٤- امام غزالیؒ په احیاء العلوم کښې د درود او سلام څه خاص الفاظ ذکر کړیدی او حال دا دې چه پدې باب کښې صحیح څه ندی ثابت بلکه هغه درود غوره دې کوم چه په مانځه کښې لوستلې شی- او د ابن عمر طریقه مخکښې مونږ ذکر کړه-

۱٥- قبر شریف ته د مانځه دپاره مخامخ اودریدل ډیر لوی بدعت دې- بلکه غیر الله ته سجده ده-

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱٦- بعضے په محراب کښے دوه دوه رکعاته کوی او دا وائی چه دا د رسول الله ﷺ محراب دے او حال دا دے چه د رسول الله ﷺ په زمانه کښے محراب نه وو بلکه دا خو ترکیانو جوړ کړیدے۔

هاؤ! روضة من رياض الجنة کښے مونځ شته۔

۱۷- د قبر نه ګیر چاپیره د ذکر او تلاوت دپاره کیناستل بدعت دے۔ اقتضاء الصراط المستقيم۔(۲۱۰)

۱۸- د هر مانځه نه روستو د رسول الله ﷺ قبر له ورتلل او په هغه باندے سلام وئیل بدعت دے۔

۱۹- د مانځه نه پس په اوچت آواز سره: السلام عليك يا رسول الله وئیل بدعت دے۔

۲۰- په روضه کښے په خاص کجورو سره - چه هغے ته صیحانی وائی - خیرات کول غلط عمل دے۔

۲۱- ددے التزام کول چه پخوانی مسجد کښے مونځ اوکړم کوم چه د رسول الله ﷺ په زمانه کښے وو او حال دا دے چه د صفِ اول خیال نه ساتی داخبره غلطه ده بلکه ټول مسجد نبوی یو شان حکم لری یعنی کوم زیادت چه په مسجد نبوی کښے شویدے د هغے هم هغه شان اجر دے کوم چه قبل الزيادت دے۔

۲۲- څلویښت مونځونه کول په مسجد نبوی کښے ضروری نه دی بلکه یو ضعیف حدیث کښے راغلی دی۔ نو دا ضروری ګڼړل بدعت دے۔

۲۳- د زیارت په ورځ د احد د شهیدانو زیارت کول او دا ورځ

ورله خاص کول بدعت دے۔

۲٤- د مسجد نبوی نه په شا راوتل بدعت دے۔ همدغسے نور بدعات هم شته۔ چه ځان ساتل ترے ضروری دی۔

غارِ حراء یا غار ثور ته تلل د چکر دپاره جائز دی لیکن د عبادت یا ثواب په نیت تلل بدعت دے ځکه رسول الله ﷺ ته چه کله وحی اوشوه او په تبلیغ ورته امر اوشو نو بیا هغه غارونو ته د عبادت دپاره ندے تلے او نه ئے چا ته امر کړیدے پدے خبره باندے۔ او نه یو صحابی دغه غارونو ته د عبادت دپاره تلے دے۔

نو هغه کسان جاهلان دی چه دغه غارونو ته بلاضرورته ځی او هلته په غارونو کښے دوه دوه رکعاته مونځ کوی هلته مونځ کول نشته دے۔ دا پکښے بل بدعت دے۔ تاسو به چرته عرب او نه وینئ چه هغه دغه غارونو ته ځی بلکه صرف ترکیان او بعض افغانان ورته روان وی۔ او بعض ناپوهه خلق د خپل ځان سره زنانه هم بوځی۔ دا هسے تکلف او مشقت کول دی۔

بیت المقدس ته سفر کول ثواب لری لکه حدیث کښے راځی رسول الله ﷺ فرمائی: چه په بیت المقدس کښے مونځ کول یو په پنځه سوه دے۔ او دا صحیح حدیث دے۔ او په بعض روایاتو کښې (۲۵۰) دوه نیم سوه مونځونو ثواب ذکر دے لکه په تمام المنه کښې ذکر دے۔

لیکن بیت المقدس ته د حج په ورځو کښې تلل څه ضروری نه دی۔ دا یو څو مسائل مونږ مختصراً ذکر کړل په مشوره د بعضے

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library